ጥርጣሬም አልነበረኝም፤ ቪዲዮውን ሲያይና እኔ የተናገርሁትን ሲሰማ ሕገ መንግሥቱን በተለይም በሰብአዊ መብቶች ጉዳይ አወድሼ መናገሬን ሊስተው አይችልም፤ በእውነቱ ፈንታ «ሕገ መንግሥቱን ሙሉ በሙሉ» ማስወገድ የሚል ውሸት ብይኑ ውስጥ መግባቱ በጣም ያሳዝነኛል፤ ያሳፍረኛልም።

እኔ በሕገ መንግሥቱ ውስጥ ከተፈቀደው ሀሳብን የመግለጽ መብት ውጭ በኀልዮም፣ በነቢብም፣ በገቢርም ቅንጣት ወንጀል አልፈጸምሁም፤ ስለዚህም የምከላከለው የለም።

አቶ መለስ በጎዳና ነውጥና በድንጋይ ውርወራ ዴሞክራሲን መመሥረት አይቻልም ያለው ትንሽ እውነት አለበት፤ ነገር ግን ትልቁንና ዋናውን ጥፋት በትንሽ እውነት መሸፈን ያስቸግራል፤ በጥይት የልጆችን ጭንቅላትና ልብን እያፈረሱ በጭፍጨፋ ዝም ለማሰኘት መሞከር አውቶቡሶችን በድንጋይ ከመምታት ጥፋት ጋር አለማወዳደር ሚዛንን የማጣት ምልክት ነው፤ በድንጋይ ውርወራ ዲሞክራሲን መትከል አይቻልም፤ ይህ እውነት ነው፤ በጥይትም ዲሞክራሲን መትከል አይቻልም፤ ይህም እውነት ነው።

I
ሽምግልናና እርቅ

1. ሽምግልና

በብዙ ሚልዮን ለሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያን ሽምግልና አድባር ነው፤ ከቤተሰብ ጀምሮ በትንሽ ማኅበረሰብ ውስጥም ቢሆን ግጭት አይጠፋም፤ የሚፈጠረውን ማናቸውም ዓይነት ግጭት ለማለሳለስና በስምምነት ለመተካት የሚደረገው ባህላዊ ሽምግልና በመልኩም በባሕርዩም ዛሬ በሽምግልና ስም ከምናየው በጣም የተለየ ነው፤ በኢትዮጵያ ባህል ሽምግልና የሚነሣው ከመንፈሳዊ መሠረት ላይ ነው፤ ሽምግልና የአምላክ ተግባር ነው፤ ሽምግልና ለእርቅ፣ ለፍቅርና ለሰላም የቆመ መንፈሳዊ አድባር ነው፤ ይህ አድባር (ኢንስቲትዩሽን) ሕንፃ የለውም፤ ለሽምግልና የበቃው ሰው በአእምሮው፣ በልቡና በመንፈሱ ይዞት የሚዞርና ከትውልድ ወደትውልድ ሲተላለፍ የቆየ ነው፤ የሽምግልና መንፈሳዊ መሠረቱ በዋናነት የሚከተሉት ይመስሉኛል፤

«ጽድቅን (እውነትንና ትክክለኛነትን) የሚራቡና የሚጠሙ ብፁዓን ናቸው፤ ይጠግባሉና፤»

«የሚምሩ (ምሕረትን የሚያደርጉ) ብፁዓን ናቸው፤ ይማራሉና) ምሕረትን ያገኛሉና)፤»

«የሚያስታርቁ (ሰላምን የሚያመጡ) ብፁዓን ናቸው፤ የእግዚአብሔር ልጆች ይባላሉና»

ቃላቱ ይለወጡ ይሆናል እንጂ ቁም-ነገሩ በእስልምናም ተጠናክሮ ያለ ይመስለኛል፤ እርቅ፣ ፍቅር፣ ሰላም መንፈሳዊ ዋጋ ያላቸው ቁም-ነገሮች ናቸው፤ አሜሪካኖችና አውሮፓውያን ሽምግልናን ወደንግድ ሥራ ለውጠውት ገንዘብ የሚከፈላቸው አደራዳሪዎች ወይም አስታራቂዎች አሉዋቸው፤ ሽምግልና ዋጋ የሚከፈልበት ሲሆን ይረከሳል፤ ወደሽቀጥነት ይወርዳል፤ ሽምጋዮቹንም፣ ተሽምጋዮቹንም ያዋርዳል፡

እንግዲህ ለሽምግልና ብቁ የሚሆነው ማን ነው? ሽምግልና ወይም ከሽምግልና ጋር በተያያዘ ሽማግሌ ምን ማለት ነው? የዕድሜ ጉዳይ ብቻ አይደለም፤ ከዕድሜው ጋር ተጣምረው መገኘት ያለባቸው ብዙ ባሕርዮች አሉ፤ መንፈሳዊነት አንዱ ባሕርይ ነው፤ ለእኔ እንደሚገባኝ መንፈሳዊነት ለእውነት፣ ለእኩልነትና ለፍትሕ መገዛት ማለት ነው፤ «ጽድቅን የሚራቡና የሚጠሙ» መሆን አለባቸው፤ ለግዑዝ ነገር፣ ለጉልበትም ይሁን ለገንዘብ የማይሸነፉ ሰዎች

መሆን ይገባቸዋል፤ ለሽምግልና ብቁ የሚሆኑ ሰዎች በአንድ በኩል በፈሪሃ እግዚአብሔር፣ በሌላ በኩል በሰብአዊነትና በፍቅር የሚመሩ ለሰላም የቆሙ ናቸው፤ በእውቀትም በኩል የማኅበረሰቡን ታሪክ፣ ባህልና ወግ ጠንቅቀው የሚያውቁ፣ በተረትና በምሳሌ እያዋዙ በርቱዕ አንደበት የማስረዳትና የማሳመን፣ የማቀራረብና የማስታረቅ ችሎታና ብልሃት ያላቸው፣ የሚያሳፍረውንና የተሸሸገውን በተራቀቀ ዘዴ የመግለጥ፣ የአበጠውን የማፍረጥና የጎሊና ቁስልን የማሻር ጥበብ የተላበሱ ሰዎች ናቸው።

በነዚህ ሁሉ ምክንያቶች ለሽምግልና የሚፈለጉ ሰዎች መንፈሳዊ ሥልጣን የተሰጣቸው ናቸው፤ የሚከበሩና ሲናገሩም የሚደመጡ ናቸው፤ ከሁሉም በላይ የሚታመኑ ናቸው፤ ሰሞኑን በፍልስጥኤማውያን አበሳ ላይ በቢቢሲ ውይይት ሲደረግ አንድ አስተያየት ሰጪ ጥልቅ ነገር ተናገረ፤ «ደካማ ሰዎች ሰላምን አያመጡም» አለ፤ ለሽምግልና የሚፈለጉ ሰዎች የፈረጠመ መንፈሳዊ ወኔ ያላቸው እንጂ ደካሞች ሊሆኑ አይችሉም።

መንፈሳዊ ሥልጣን ስል ክህነት ብቻ ማለቴ አይደለም፤ ክህነት ሳይኖራቸው ጨዋ ሽማግሌዎች መንፈሳዊ ሥልጣን ሊኖራቸው ይችላል፤ ማኅበረሰቡ የሚያከብራቸውና ቃላቸውን የሚያዳምጥ፣ የሚታዘዛቸውም ሲሆን መንፈሳዊ ሥልጣን አላቸው ማለት ነው፤ የክህነት መንፈሳዊ ሥልጣን ብቻውን ለሽማግሌነት አያበቃም፤ ነገር ግን በክብረ ነገሥት የተሰጠውን መመሪያ የተቀበለ ካህን ለሽምግልና ብቃት እንደሚኖረው አያጠራጥርም፤ ክብረ ነገሥት የሚከተለውን ይላል፤ «ከንጉሡ በታች ያለው ሕዝብ ንጉሡን ቢያማ ጥሩ አይደለም፤» ይልና፣

«የክርስቶስ የእውነት ጸሐይ በልባቸው ስላለ ካህናትን ጨለማን የሚያጠፉ ብርሃን አድርጎ ሰይሟቸዋልና ልቡና ያለው ካህን ስለሚያያቸው ሥራዎች ንጉሡን ይገስፀዋል፤ .... ካህን ሆይ አንተ ደግሞ የሰውን የታወቀ ኃጢአት ሲታይ መገሰፅን አትፍራ፤ ሰይፍም፣ ሰደትም አያስፈራህ።»

መንፈሳዊ የክህነት ሥልጣንን ቢይዝም የተገለጸው መንፈሳዊ ወኔ የሌለው ሰው ለሽምግልና አይበቃም፤ በክህነት ያገኘውን ሥልጣን ከሃይማኖት ውጭ በማኅበራዊ ኑሮ ውስጥ ከሕዝብ አያገኘውም፤ «የእውነት ጸሐይ» ሆኖ ጨለማን፣ ጠብን፣ አለመተማመንንና አለመስማማትን የሚያስወግድ መሆን አለበት።

በሌላ በኩል ስናየው በሽምግልና የእውነተኛነትን አስፈላጊነት እንድንገነዘብ ያሻል፤ «እውነት ነጻ ያወጣል፤» የተባለው ለሽምግልና መሠረታዊ መመሪያ ነው፤ የሽምግልና ዓላማ የበደለው ሰው ከኃጢአቱ፣ የተበደለው ሰው ከቂሙ ነጻ እንዲወጣ ለማድረግ ነው፤ ነገሮችን አድበስብሶ ለማስታረቅ መሞከር

ሽምግልና አይሆንም፤ እርቁ በጣም ጊዜያዊ እንጂ ዘለቄታ የሚኖረው አይሆንም፤ በሽምግልና የበደለው ይለያል፤ የበደሉ ዓይነት ይታወቃል፤ የበደሉ መጠን ይመዘናል፤ የበደሉ ተደጋጋሚነት ይታያል፤ በመጨረሻም የበደለው ሰው ድንጋይ ተሸክሞ ይቅርታ እንዲጠይቅ ወይም ተገቢውን ካሣ እንዲከፍል ይደረጋል፤ የበደለው ሰው ካሣ እንዲከፍል ሽማግሌው የሚያደርገው ጥረት የተበደለው ሰው ይቅርታውንና ካሣውን ተቀብሎ ቂሙን ከልቡ እንዲነቅል ከሚደረገው ጥረት ያነሰ አይደለም፤ የወጋ ቢረሳ የተወጋ አይረሳ የሚባለውን ለማስቀረት ነው፤ ወንድ ልጅ ሲወለድ ደም መላሽ የሚል ስም የሚሰጠው ቂምን ለማውረስ ሲባል ነው።

እርቅ የፈለገን ንጉሥ ገበሬ ያስታርቀዋል፤ እርቅ የማይፈልግ ገበሬን ግን ንጉሥም አያስታርቀው የሚባለው ችግሩ በበዳዩ ወይም በአጥፊው ሰው ላይ ብቻ ሳይሆን ወደፊት፣ ሲመቸው በደሉን በሌላ በደል ለመመለስ አድብቶ በሚጠብቀው ላይም ስለሆነ ነው፤ የተበደለ ሰው ቂምን በልቡ ቋጥሮ ይይዛል፤ የእርቅ ዓላማ ይህንን ቂም ከስሩ ነቅሎ ለማጥፋት ነው፤ ይህ በማድበስበስ ሊሆን አይችልም፤ በተለይም ማድበስበስ የማኅበረሰቡ ባህል በሆነበት አገር ማድበስበስ መሠረታዊና ዘለቄታ ያለው እርቅ ያመጣል ብሎ ለማመን አስቸጋሪ ነው፤ አደበስብሶ ማስታረቅ ጠቡን ለወደፊት በቀጠሮ ማቆየት ነው፤ እንዲያውም ወደሚያገረሽ ጠብ ያደርሳል።

ችግርን ከመፍታት ይልቅ ችግርን የማራባት ዝንባሌ ያለው ማኅበረሰብ ትዝብታቸውና ምስክርነታቸው በእውነት ላይ የተመሠረተና ዘለቄታ ያለው እርቅንና ሰላምን የሚያመጡ አድባሮች ያስፈልጉታል፤ ዛፍ በሌለበት እምቧጮም ዛፍ ነው እንደሚለው የጎንደሬዎች አባባል እየሆነ ሽምግልና ከብፁዕነቱ፣ ከጽድቅነቱ፣ በአጠቃላይ ከአምላካዊና መንፈሳ*ዊ ተልእኮው ወጥቶ መሸጦ እየሆነ ነው፤ መሸጦ ሽምግልና ከኢትዮጵያ ባህል ጋር በጭራሽ የባሕርይም የዓላማም ዝምድና የለውም፤ ፈረንጆች ከባልና ሚስት ጠብ ጀምሮ እስከሠራተኛና አሠሪ የሚያደራድሩበት መሸጦ ሽምግልና አላቸው፤ መሸጦ ሽምግልና (ሽምግልና ካልነው) ጠበኞቹ ደንበኞች ሆነው እንዲመላለሱለት የሚፈልግ ነው፤ ንግድ ነው፤ በመሸጦ ሽምግልና እውነት በጮሌነት ይተካል፤ የማያዛልቀውም ለዚህ ነው።

እውነትን የሚፈራ ሰው ለኢትዮጵያ ባህል ሽምግልና አይበቃም፤ ራሴን ማስተዋወቅ አይሁንና አንድ ምሳሌ ላቅርብ፤ አንዲት በጣም የበሰለችና ጎበዝ ጸሐፊ በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ትሠራ ነበር፤ እናትዋ ባል አግኝተውላት ሊድሩ ይደግሳሉ፤ እስዋ በበኩልዋ የምትወድደው ሰው አላት፤ ጨነቃትና ተደብቃ አስመራ ሄደች፤ በኢትዮጵያ ዓየር መንገድ የሚሠራ ወንድምዋ የቤተሰቡን መጨነቅ ነገረኝ፤ በአንድ አስመራ በነበረ ጓደኛዬ በኩል አስፈልጌ አገኘኋትና ወደአዲስ አበባ እንድትመጣና በእኔ ቤት እንድትቀመጥ

አደረግሁ፤ ከጥቂት ቀናት በኋላ አስፈላጊውን ሁሉ አመቻችቼ ልጅቱን ወደእናትዋ ቤት ይዤ ሄድሁ፤ እናትና ልጅ ማዶ ለማዶ ተቀምጠዋል፤ እኔ ስለልጅቱ የማውቀውን በዝርዝር ለእናት ነግሬ፣ እሳቸው ይቺን የበሰለችና ራስዋን የቻለች ልጃቸውን እንደትንሽ ልጅ ቆጥረው ሕይወትዋን ሊያናውጡባትና የምትወዳቸውንና የሚወዱዋትን ልጃቸውን ማስቀየማቸውን በጣም በቁጭት ነገርኋቸው፤ በድንገት እናት ብድግ ብለው በቀጥታ ልጅቱ ወደተቀመጠችበት ሄደው እግርዋ ላይ «ማሪኝ!» ብለው ወደቁ፤ ልጅቱ በበኩልዋ «ማሪኝ!» እያለች ወድቃ የእናትዋን እግር ትፈልጋለች፤ ሁለቱ መሬት ላይ ወድቀው ሲንፈራፈሩ እንባ አነቀኝና ተነሥቼ ወጣሁ፤ ልጅቱ ዛሬ ትልልቅ ልጆችን ያደረሰች ወይዘሮ ነች፤ የእናቲቱን በቶሎ እውነትን የመቀበል ችሎታ በጣም አደንቃለሁ፤ እውነት ነጻ ያወጣል፡፡

ከዚህ የእናትና ልጅ አለመግባባት በጣም የላቀና የአፍሪካን አገሮች በሙሉ የሚነካ ምሳሌ አለ፤ አፄ ኃይለ ሥላሴ የአፍሪካ አንድነትን ያቋቋሙ ጊዜ (ማንም ሌላ ሰው አቋቋመው ሊባል የሚቻል አይመስለኝም) ብዙ የተጣሉ፣ አንበሶች ነን የሚሉ መሪዎች ነበሩ (እነናሳር፣ እነቤንቤላ፣ እነኒዬሬሬ፣ እነ ...)፤ የመጨረሻው ቀን የጃንሆይ የመንፈስ ሥልጣን ሁሉንም እኩል ወጥሮ ይዞ የአፍሪካ አንድነት ቻርተር ሳይፈረም ከስብሰባው አዳራሽ አንወጣም ብለው እስከሌሊቱ ስምንት ወይም ዘጠኝ ሰዓት ድረስ አቆይተው ተፈረመ፤ ያን ዕለት እንደኢትዮጵያዊ የተሰማኝ ደስታና ኩራት በሕይወቴ የማላውቀው ነው፤ እነዚያን ከእኔ በላይ ማን አለ ብለው በትዕቢት የተወጠሩ አምባገነኖች ሁሉ ማሳመንና ስነዱን እንዲፈርሙ ማድረግ በዕለቱ (በሌሊቱ) እዚያ ለነበርን ሰዎች የሚያስገርም ተአምር ነበር፤ ለተጣሉት ሁሉ የሚጠቅም የፀዳ ዓላማ ይዘው እውነት ላይ ሲቆሙ የመንፈስ ሥልጣን ይሆናል፡፡

2. እርቅ

እርቅ ማለት ጠብን በሰላም፣ ጥላቻን በፍቅር፣ አለመግባባትን በስምምነት፣ ጥርጣሬን በመተማመን፣ መራራቅን በመቀራረብ፣ ኩርፊያን በመነጋገርና በመወያየት መለወጥ ነው፤ እርቅ ማለት የበደለ ጥፋቱን አምኖና ካሣ ከፍሎ፣ የተበደለ ቂሙን ከልቡ ፍቆ ለአዲስ ግንኙነት በንጹሕ መንፈስ መታደስ ነው፡፡ እርቅን የሚፈልግ ማን ነው? እርቅን የሚፈልግ ሰላምን የሚፈልግ ነው፤ እርቅን የሚፈልግ ከራሱ በላይ የአምላክም ሆነ፣ የሕግም ሆነ፣ የሕዝብ ኃይል መኖሩን የሚያምንና እርቆ የሚያስብ ሰው ነው፤ ምንም ዓይነት ተጠያቂነት የሌለበት መስሎ የሚታየው፣ እያጠቃሁ ለመኖር የሚያስችለኝ ጉልበት አለኝ ብሎ የሚያምን ሰው፣ ከጉልበቱ ውጭ የሚተማመንበት ምንም ኃይል ስለሌለ እርቅን የሚፈልግበት ምክንያት አይታየውም፤ ተበዳይም ቢሆን አቅሙን አሳንሶ ገምቶ

ደህ ተበድሎ ማሩኝ ይላል ቶሎ እንደሚባለው አለመቀየሙንም ለመግለጽ ሲል ራሱን በደለኛ አድርጎ በማቅረብ ጉዳዩን በዳዩ እንዲረሳለት ይሞክራል፤ ነገር ግን በዳዩም ሆነ ተበዳዩ ከሚያቆራኛቸው የበደል ሰንሰለት አይላቀቁም፤ በዳዩ ተበዳዩ አይተኛልኝም ብሎ በስጋትና በፍርሃት ይኖራል፤ ተበዳዩም የበዳዩን ፍርሃትና ስጋት ስለሚያውቅ ሲመቸው ያጠፋኛል ብሎ በስጋትና በፍርሃት ይኖራል፤ እርቅ የሚያስወግደው ይህንን በሁለቱም በኩል ያለውን ስጋትና ፍርሃት ነው፤ እውነት ነጻ ያወጣል የሚባለው የሚሠራው ለዚህ ነው፤ ሽምግልና በእውነት ላይ እንዲቆም የሚያስፈልገውም ለዚህ ነው፡፡

እርቅ ማለት እግዚአብሔር ነው፤ እርቅ የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው፤ እግዚአብሔር ማለት እርቅ ነው፤ በክርስትና የመስቀል ትክክለኛ ትርጉሙ እርቅ ነው፤ ክርስቶስ ሰው ሆኖ መከራውን የተቀበለውና የተሰቀለው ለእርቅ ነው፤ አዳም በበደለ መድኃኔ ዓለም ካሠ የሚባለው ለዚህ ነው፤ በሌሎች ሃይማኖቶች ሁሉ ፍቅርና ሰላም ከፍተኛ ቦታ ያላቸው ፋይዳዎች ናቸው፤ እርቅ የእግዚአብሔር በመሆኑ ነው ትንሽና ትልቅ፣ አለቃና ምንዝር፣ ሴትና ወንድ፣ ሽማግሌና ወጣት፣ ንጉሠ ነገሥትና ሎሌ የማይለየው፤ ለዚህ ነው በጦርነት ድልን የተጎናጸፈውና የተሸነፈው በእርቅ ደማቸውን የሚያጥቡት፣ ለዚህ ነው ማራኪና ምርኮኛ ቂማቸውን በእርቅ የሚፍቁት፣ ለዚህ ነው አሳሪና ታሳሪ ከሁለቱም ለበለጠ ፋይዳ በእርቅ የሚስተካከሉት፤ እርቅ የእግዚአብሔር በመሆኑ አይናቅም፤ እርቅ የእግዚአብሔር በመሆኑ አይደበቅም፤ እርቅ የእግዚአብሔር በመሆኑ ያስከብራል እንጂ አያሳፍርም፤ እርቅ የእግዚአብሔር በመሆኑ ጽድቅ ነው፤ እውነት ነው፤ ክቡር ነው፤ ክቡር በመሆኑም ያስከብራል፡፡ ዛሬ በደቡብ አፍሪካ ብቻ የአፍሪካ ኩራት የሆኑ ትልልቅ ሰዎች የሚገኙት እርቅ የእግዚአብሔር መሆኑን በመገንዘባቸው ነው፤ አሳሪ ደ ክላርክና ታሳሪ ኔልሰን ማንዴላ ከሁለቱም በላይ የደቡብ አፍሪካ ሕዝብ፣ ደቡብ አፍሪካ የሚባል አገር፣ ሰላምና ብልጽግና፣ እግዚአብሔር ከነሱ በላይ እንዳሉ በማወቃቸው ለእርቅ ልባቸውን በመክፈታቸው ነው፤ ታሳሪውን ኔልሰን ማንዴላን በደቡብ አፍሪካ ብቻ ሳይሆን በዓለም ጭምር ለትልቅነት ያበቃው አሳሪው ደ ክላርክ ነው፤ የደ ክላርክ ትልቅነት በእምነትና በተስፋ የጉልበት አስተሳሰቡን ለውጦ ልቡን ለእርቅ በመክፈቱና በተጨባጭም የእርቁን መንፈስ ለመግለጽ ማንዴላን ከእስር አውጥቶ እኩያው ማድረጉ ነው፤ በእርቅ ትልቅ ሰው ትልቅ ሰውን ወለደ፤ ጉልህ መንፈሳዊ ወኔን አሳየ፡፡

እርቅን መናቅ እግዚአብሔርን መናቅ ነው፤ እርቅን መናቅ ከራስ በላይ ነፋስ በሚል ባዶ የተከበበ እብሪት ነው፤ ማንም ሰው የትኛውም የሥልጣን እርከን ላይ ቢንጠለጠል፣ ምንም ያህል ሀብት ቢያደልበው ከበላዩ የማይታይና

የሚታይም ኃይልና ሥልጣን መኖሩን አለማወቁ እብሪት ቢመስልም ቂልነት ነው፤ ቂልነቱ የራሱን ወርድና ርዝመት፣ የእድሜውን ውሱንነትና ከቁጥጥሩ ውጭ የሆኑ ብዙ ሁኔታዎች ሊፈጠሩ እንደሚችሉ መገመት ያቃተው መሆኑ ነው፤ ጊዜ እንኳን ሥልጣንና ሀብትን ድንጋይንም ይበላል፤ ከራስ በላይ ነፋስ ብሎ ነገር አይበጅም፤ ማስታወስ እያቃተን ነው እንጂ እንደማይበጅ በተደጋጋሚ አይተናል፤ ከራስ በላይ ነፋስ ከራስ በላይ ያለውን እውነት አይለውጠውም፤ የሚገልጸው የውስጥ ባዶነትን ብቻ ነው፤ ባዶ ሆኖ እስከቀረ ድረስ ባዶነት አይለወጥም።

ጠብ የበዳይንና የተበዳይን ግንኙነት የሚያሻክርና ለሁለቱም የማይበጅ መሆኑ በሁለቱም ዘንድ እኩል ግንዛቤን ሲያገኝ እርቅ ተፈላጊ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ የበዳይና የተበዳይ ግንኙነት መሻከር የማኅበረሰቡን ጤንነት ይጎዳል በሚባልበት ጊዜ ሽማግሌዎች በራሳቸው ተነሳሽነት እርቅ እንዲጀመር ለማድረግ ይችላሉ።

ስለአፄ ምኒልክ በአፍ ከሚነገሩ ታሪኮች አንዱን በመጥቀስ የፈላጭ ቆራጭነት ሥልጣን ያለውም ፈሪሃ እግዚአብሔር ያደረበት ከሆነ በጥፋቱ ተጸጽቶ እርቅን እንደሚፈልግ ላስረዳ፤ አንድ እውነተኛ ያልሆነ ወሬ ሰምተው አፄ ምኒልክ ያንዱን ራስ ወታደሮች በሙሉ ለሌላ ይሰጡና ሰውዬው ከሥራ ውጭ ሆነው በቤታቸው እንዲቀመጡ ያደርጋሉ፤ ከአንድ ዓመት ያህል በኋላ አፄ ምኒልክ እውነቱን ይረዳሉ፤ ሰውዬውን አስጠርተው ሰዎች ባሉበት ጎንበስ ብለው «ይቅር በለኝ በድዬሃለሁ፤ ጎድቼሃለሁ፤» ይላሉ አፄ ምኒልክ፤ ሰውዬውም «እረ ጃንሆይ አልበደሉኝም፤ በምንም አልተጎዳሁም፤ ራስ እገሌ በያይነቱ አህሉን፣ ራስ እገሌ ደግሞ ሙከቱንና ሰንጋውን እንዲህ አሽከሮችዎ ሁሉ እየረዱኝ ከዱሮው የበለጠ ጌታ ሆኛለሁ፤» ብለው ይመልሱላቸዋል፤ አፄ ምኒልክም እነዚያን የተጠቀሱትን ራሶች አስጠርተው «እግዚአብሔር ዋጋችሁን ይከፈላችሁ፤ እኔ ተሳስቼ እሱን ብበድለው እናንተ በእግዚአብሔር እንዳልወቀስና እንዳልኮነንባችሁ ላደረጋችሁት አመሰግናችኋለሁ፤» ብለው አሰናበቷቸው ይባላል፤ የተበደሉት ራስ አፄ ምኒልክን በምንም መንገድ ሊጎዱ የማይችሉ ይሆናል፤ ስለዚህ የአፄ ምኒልክ ፍርሃት የእግዚአብሔርን ቁጣ ነበር፤ ፍላጎታቸው ጥፋታቸውን በማመን ራሳቸውን ለማዳንና እውነቱን ለመቀበል ብቻ ነበር፤ ይህ ብቻ ነው ከመንበራቸው ተነሥተው የበታቻቸውን ይቅርታ እንዲጠይቁ ያስገደዳቸው፤ የትልቅነታቸውም መሠረት ይኸው ነው፤ ተበድለው የነበሩት ራስ በበኩላቸው ከያዙት ቂም ከመፅዳታቸው በተጨማሪለአፄ ምኒልክ የበለጠ ፍቅርና ታማኝነት እንዲኖራቸው ሳያደርጋቸው አይቀርም፤ እርቅ እንዲህ ነው።

በእኔ ዕድሜ በተፈሪ መኮንን ተማሪዎች ጉዳይ አቡነ ባስልዮስ አፄ ኃይለ ሥላሴን ከጥፋት እንዳዳኑ አውቃለሁ፤ ሌላ የማስታውሰው ምናልባት በኢትዮጵያ ውስጥ የሽምግልና ተግባር የታየ የሚመስለው በ1953 ዓ.ም. በክብር ዘበኛ የሰዒረ መንግሥት ሙከራ ጊዜ ነበር።
አለቃ አያሌው እንዳሉት፣

ወንድማማቾች በማይገባ ነገር ተጣልተው፣ በሃሳብ ተለያይተው፣ የማይግባቡና የማይስማሙ ከዚያም አልፎ ነገራቸው ከዳኛ የሚያደርሳቸው አንዱ ባንዱ ላይ ክፉ ለመሥራት የሚገፋፋቸው ሆኖ ሲገኝ ከፀቡ አግባብ የሌላቸው ወዳጆች፣ ጓደኞች፣ ባልንጀሮች፣ ሽማግሌዎች በመሀከል ገብተው ማልደው በፍቅር ተቆጥተው ወይም አባብለው ለእርቅ ቢያደርሱአቸው ሊፈርስ የነበረ ቤት ይታነጻል፤ የፈሰሰ ደም ይደርቃል፤ ነባር ቂም በቀል ይርቃል።

እርቅ የሰላም መንገድ ነው፤ ስለሰላም ስናስብ በአጭሩ አይደለም፤ ለዚህ ዓመት ወይም ለሚቀጥለው አይደለም፤ እኔ ከሞትሁ ስርዶ አይብቀል ይሆናልና፣ በአንድ የገዢ መደብ ዕድሜ መጠን አይደለም፤ ለብዙ ተከታታይ ትውልዶች፣ ለገዢው መደብ ልጆችና ለልጅ ልጆቻቸው ጭምር የማያቋርጥ ሰላም ያስፈልጋል፤ እንዘጭ! እምቦጭ! እያልንማ ያለንበት ደርሰናል፤ ኋላ-ቀር የሚባሉ አገሮች ሁሉ እርቅን የማይወዱና ሥልጣንን መግራት ያልቻሉ ናቸው፤ በአንጻሩ ሀብታሞችና ኃያላን የሚባሉት አገሮች ሁሉ በእርቀ-ሰላምና ሥልጣንን በመግራት የሠለጠኑ ናቸው፤ እነሱ ራስ ሌላው ጭራ የሆነበት ዋናው ምክንያት ይኸው ነው።

3. በቃሊቲ የሽምግልና/እርቅ ንግግር ነበረ ወይ?

ከምርጫ 97 በኋላ ወያኔ/ኢሕአዴግ በወሰደው የኃይል እርምጃ ብዙ ሰዎች ተገደሉ፤ ብዙ ሰዎች አካላቸው ጎደለ፤ ብዙ ሰዎች ከሥራቸው ተባረሩ፤ ብዙ ሰዎች ተሰደዱ፤ በዚህም ምክንያት የተለያዩ ሰዎች በቡድን እየሆኑ ለመሸምገልና የነበረውን የጠብ ዝንባሌ ለማብረድ ጥረት አድርገዋል፤ ሆኖም ምንም ፋይዳ አልነበራቸውም፤ ያልተሳካበትን ምክንያት እነሱ እስቲነግሩን መጠበቅ አለብን፤ ከነዚህ የሽምግልና ጥረቶች ውስጥ አንዱ ግን የታሰሩትን ለማስፈታት የተደረገው በከፊል ውጤት አሳይቶአል፤ በዚህ ላይ የማውቀውን ለማሳወቅ እሞክራለሁ።

---

[6] አለቃ አያሌው ታምሩ፣ ምልጃ፣ እርቅና ሰላም፣ አዲስ አበባ፣ 1992.

በቃሊቲ እስር ቤት አንድ የተገነዘብሁት ነገር ምሥጢር የሚባል ነገር አለመኖሩን ነው፤ እንኳን በሌላ ቦታና ጊዜ አካልን ሲታጠቡም ሆነ ሲፀዳዱ ድብቅብቆሽ የለም፤ ምንም ጊዜ ቢሆን በየቦታው ጠባቂዎች ወታደሮች አሉ፤ እስረኞች አሉ፤ ከነዚህ ተደብቆ የሚሠራ ነገር የለም፤ በቃሊቲ እስር ቤት ውስጥ የእርቅ ንግግር ከነበረ ምሥጢር አይሆንምና ብዙ ሰዎች በምስክርነት ሊጠሩ ይችላሉ ማለት ነው፤ እንዲህ ከሆነ ጥያቄው ለምን ይነሣል? የሚል ሰው ይኖራል፤ ጥያቄው መነሣት ያለበት በሁለት ምክንያቶች ነው፤ አንደኛ በመንግሥት የዜና ማሰራጫዎች ባለሥልጣኖች እርቅ የሚባል ነገር እንዳልነበረና ምንም ድርድር እንዳልተደረገ ገልጸዋል፤ ከዚያም በላይ በምክር ቤት ውስጥ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ይህንኑ አረጋግጧል፤ ሁለተኛ በሽምግልና ተሰልፈው ከነበሩት ውስጥ አንዱም ይህንን ለማስተባበል የተናገረ ሰው የለም፤ ስለዚህም እኔ በበኩሌ የማውቀውን እውነት ለመመስከር ግዴታ አለብኝ፤ ይህንንም እንደማደርግ ለሽማግሌዎቹ በቃል ከመግለጼ በላይ በጽሑፍም በአደባባይ አስታውቄ ነበር፡፡

በቃሊቲ እስር ቤት ውስጥ የእርቅ ንግግር እንደነበረ ቅንጣት ያህል ጥርጣሬ ሊኖር አይገባም፤ እንዲያውም በአንድ ቡድን ብቻ ሳይሆን በሁለት ቡድኖች የእርቅ ንግግር ተደርጎ ነበር፤ የእርቅ ንግግሩ የተካሄደው ለወህኒ ቤቱ አዛዦች ትእዛዝ ተላልፎ፣ የሚመጡት ሽማግሌዎች ሰፊ ጊዜ ተሰጥአቸው፣ የተወሰኑ እስረኞችን ከየሰፈራቸው አስጠርተው፣ አንድ ሰፊ ቢሮ ውስጥ እንዲነጋገሩ ይደረጋል፤ ይህ ሲሆን የወህኒ ቤቱ አዛዦችና ፖሊሶች ብቻ ሳይሆኑ እስረኞችም ያውቃሉ፤ ከእስረኞች በኩል የሚጠሩት በመሠረቱ የቅንጅት ሹማምንት ናቸው፤ ሹም ያልሆንሁ እኔ ብቻ ነበርሁ፤ አብዛኛውን ጊዜ የምንጠራው ኢንጂኒር ኃይሉ ሻውል፣ ወይዘሮ ብርቱካን ሚደቅሳ፣ ዶር. ብርሃኑ ነጋ፣ ዶር. ኃይሉ አርአያ፣ ዶር. ያዕቆብ ኃይለ ማርያምና እኔ ነበርን፤ ወደመጨረሻው ላይ ነገሩ ስላላማረኝ መሄድ ባለመፈለጌ ሲጠሩኝ እቀር ነበር፡፡

የመጀመሪያው የእርቅ ሙከራ በፕሮፌሰር ዶናልድ ሌቪን የተካሄደው ነበር፤ ለጥቂት ቀናት ተመላልሶ አነጋገረን፤ በእኛ በእስረኞቹ በኩል ያለውን ሀሳብ አዳምጦ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ በኩል ያለውንም ሀሳብ ነግሮን ነበር፤ ዶናልድ ሌቪን የፈለገው ከሱ ተሰርዞ የእርቅ ንግግር እንዲደረግ ነበር፤ እንደሚመስለኝ ነገሩ አላማረውም፤ ስለዚህም አቋርጦ ወደአገሩ ተመለሰ፤ ነገር ግን በአንድ ነገር ግማሽ ውጤት አስገኝቶአል፤ የትግሬን ዘር የማጥፋት የሚለው ክስ በጣም አናዶት፣ «የዘር ማጥፋት» የፖሊቲካ መጫወቻ አይደለም፤ ብሎ ለጠቅላይ ሚኒስትሩ እንደነገረው ገልጾልናል፤ በጥቂት ቀናት ውስጥ የዘር ማጥፋት የሚለው ክስ በዘር ማጥፋት ሙከራ በሚል እንደተተካ ከፍርድ ቤቱ

ሰማን፤ ይህ የዶናልድ ሌቪን የእርቅ ንግግር ሙከራ ውጤት ነው፤ በዚሁ አበቃ፡፡

ሁለተኛው የሽምግልና ሙከራ በፕሮፌሰር ኤፍሬም ይስሐቅ በሚመራ ቡድን ነበር፤ በሽማግሌዎቹ በኩል ዋናው ፕሮፌሰር ኤፍሬም ይስሐቅ ሲሆን በመጀመሪያው ላይ አብረው የሚመጡት የታወቀው ሻለቃ ኃይሌ ገብረ ሥላሴና ካህን ዳንኤል ነበሩ፤ በኋላ አምባሳደር በቀለ እንደሻው ተጨመረ፡፡ ቆይቶም ለሁለት ቀናት ያህል ዶር. ኃይለ ሥላሴ በላይና ዶር. መሀመድ ሞሄን ከአሜሪካ ብቅ ብለው ነበር፤ በመጨረሻው ላይ የታወቀው ጠበቃና የሕግ ምሁር አቶ ታምሩ ወንድምአገኝ ከፕሮፌሰር ኤፍሬም ጋር መምጣት ጀመረ፤ ፕሮፌሰር ኤፍሬምን ዋናው ያልሁበት ምክንያት ሁልጊዜም የጠቅላይ ሚኒስትሩን ቃል ይዞ የሚመጣው እሱ ስለነበረ ነው፡፡

ፕሮፌሰር ኤፍሬም ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር መገናኘቱን እንዴት አወቃችሁ የሚል ጥያቄ ተገቢ ይሆናል፤ ምንም ዓይነት ቀጥታ ማስረጃ የለንም፤ ፕሮፌሰር ኤፍሬም የሐሰት መልእክተኛ ነበር ለማለትም ቅንጣት ያህል ማስረጃ የለንም፡፡ ነገር ግን ፕሮፌሰር ኤፍሬም በመጣ ቁጥር በወህኒ ቤቱ መግባቱና የመሰብሰቢያ ቢሮ ማግኘቱ፣ በተጨማሪም እኛን እስረኞቹን ከያለንበት አስጠርቶ ለብዙ ሰዓታት ማነጋገሩ ያለበላይ ባለሥልጣን ሊሆን እንደማይቻል የታወቀ ነው፤ በወህኒ ቤቱ ከያለንበት ስንጠራም ‹ሽማግሌዎቹ መጥተዋል› እየተባልን ነበር፤ በወህኒ ቤቱ ውስጥ የነበሩ ሁሉ ከሽማግሌዎች ጋር እንደምንነጋገር ያውቁ ነበር፤ ከዚያም በላይ በአንዳንድ የውጭ ራድዮ የተነገረና በተለያዩ ጋዜጦች ላይም የወጣ ጉዳይ ነበር፤ ይህም ሲሆን አንድም ጊዜ የማስተባበያ መግለጫ በየትኛውም የዜና ማሰራጫ አልተሰማም፤ ከፕሮፌሰር ኤፍሬም ቡድን ጋር ንግግር የተካሄደው ለብዙ ወራት ነበር፤ በዚህ ጊዜ ውስጥ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ወሬው አመለጠው ማለት የሚከብድ ነው፤ እንዲያውም አንዳንድ ጊዜ ፕሮፌሰር ኤፍሬም ከአሜሪካ ተጠርቶ እንደመጣ ይነግረን ነበር፤ ሥራውን ትቶ በመምጣቱና ከፍተኛ ገቢ በማጣቱም ያማርር ነበር፤ በመጨረሻም ከሽማግሌዎቹ መሀከል አንዳንዶቹ ከፕሮፌሰር ኤፍሬም ጋር ጠቅላይ ሚኒስትሩ ዘንድ ቀርበው እንደነበረ ነግረውናል፤ በዚህ ሁሉ ምክንያት ሽማግሌዎቹ በተለይም ፕሮፌሰር ኤፍሬም ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር እየተገናኘ በጉዳዩ ላይ ይነጋገር እንደነበረ በበኩሌ ምንም ጥርጣሬ የለኝም፡፡

የእርቅን ትርጉምና ታሪክን አለማወቅ ሆኖ ነው እንጂ እስረኛን ከንጉሥ ጋር ማስታረቅ በኢትዮጵያ የተለመደ ነበር፤ ስለዚህም በፕሮፌሰር ለቪንም ሆነ በፕሮፌሰር ኤፍሬም የተደረገው ሙከራ ታሪክንና ባህልን

የተከተለ፣ በበጎ መንፈስ ላይ የተመሠረተ ሙከራ ነበር፤ በሽምግልናው ውስጥ የተሳተፉት ሰዎች ሁሉ በቅን መንፈስ ተነሣስተው፣ ታሪክንና ባህልን ተመርኩዘው፣ ለአገር ሰላምና እድገት ተቆርቁረው እንደሆነ በበኩሌ አልጠራጠርም፤ እኛን ከእስር ለማስፈታት የነበራቸው ምኞት እስረኞቹ ራሳቸው ለመፈታት ከነበራቸው ምኞት የጠነከረ ነበረ፤ ቀጥዬ እንደማመለክተው ሽምግልናው አንድ ደረጃ ላይ ሲደርስ በአብዛኛዎቹ እስረኞች በኩል በሽምግልናው አካሄድ የመበሳጨትና ተስፋ የመቁረጥ ሁኔታ ቢኖርም ሽማግሌዎቹን በማክበር ተግባራቸውን እስኪጨርሱ በመታገስ ቆየን፡፡

በመሠረቱ አሳሪንና እስረኞችን መሸምገል በጣም አስቸጋሪ ነው፤ በተለይም ታሳሪዎቹ ራሱ ገዢው ቡድን በፈጠረው በኢትዮጵያ ውስጥ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ በሥልጣን ላይ ያለውን ቡድን በብርቱ ፋክክር ስለገጠሙትና ወደጠርዝ ስለገፉት በተፈጠረው ትርምስ በርግጎ ጠንካራ የኃይል እርምጃ ወስደ፤ ለዚህ ኃላፊነቱ የማን ነው? ለእኔ እንደመሰለኝ እርቅ አስፈላጊ የሆነበት ምክንያት ይህንን ጥያቄ በጨዋ ደንብ ለመመለስ ነበር፤ ምናልባት ሽምግልና የተባለው ለአሳሪው የወንድ በር ለመስጠት ዘዴ ለመፈለግ ካልሆነ በቀር ሌላ ውጤት የሚያስገኝ ነው ብሎ ያመነ አልነበረም፤ ፕሮፌሰር ኤፍሬም አቶ መለስን በሚያነጋግርበት ጊዜ አቶ መለስ በየትኛው ወንበር ላይ ተቀምጦ እንደነበረ ግልጽ አልነበረለትም፤ አንድ ቀን ስለመንግሥት ሥልጣን ይናገርና በሌላ ጊዜ ሲመጣ ደግሞ ስለወያኔ/ኢህአዴግ ፓርቲ ቢሮ ይናገራል፤ ይህ ነጥብ በቀላሉ መታየት ያለበት አይመስለኝም፤ በፓርቲ ደረጃ ከሆነ አንደኛ አሳሪው የወያኔ/ኢህአዴግ ፓርቲ ሳይሆን መንግሥት ነው፤ ይህ ነጥብ እንኳን ለእንግዳው ለፕሮፌሰር ኤፍሬምና ለአቶ መለስም ግልጽ የነበረ አይመስለኝም፤ በአሳሪና ታሳሪዎች መሀከል ለሽምግልና የሚደረገው ንግግር በወያኔ/ኢሕአዴግና በእስረኞቹ መሀከል ሳይሆን በጠቅላይ ሚኒስትር ወንበርና በእስረኞቹ መሀከል ነው፤ መንግሥትንና ወያኔ/ኢህአዴግን አንድ አድርጎ መመልከት በሁሉም በኩል የብዙ ስሕተቶች መነሻ ነው፤ ስለዚህም ይህ ሽምግልና በብዙ መልኩ አንካሳ ነበር ለማለት ይቻላል፡፡

ገና ከመጀመሪያው ፕሮፌሰር ኤፍሬም የእርቅ ሀሳብ ከሻለቃ ኃይሌና ከፓስተር ዳንኤል ጋር ይዞ ቃሊቲ ሲመጣ በአሳሪና በታሳሪዎች መሀከል የታሰበው እርቅ አንካሳ መሆኑንና ይህንን የተዛባ ሚዛን ለማቃናት በሽማግሌዎቹ በኩል የበለጠ ጥረት እንደሚያስፈልግ ገልጬለት ነበር፤ መለስ እርቅ ቢፈልግ ሁሉ በጁ ሁሉ በደጁ ነው፤ ነገር ግን ለብዙ ወራት ያህል ያስራቸውን ሰዎች በድንገት እርቅ ብሎ ቢፈታቸው፣ ሲያስራቸው የፈጸመውን ዓይነት ስሕተት ይፈጽማል፤ ሲፈልግ የሚያስር፣ ሲፈልግ የሚፈታ አምባገነን

ሆኖ በግልጽ ይታያል፤ ስለዚህ እርቁ ለሱ የፖለቲካ ጥቅም የሚያስገኝለት መሆን እንዳለበት ሁላችንም እኩል ገብቶን ነበር ለማለት አያስችልም፤ ስለዚህ ለመለስ የወንድ በር መስጠት በግድ አስፈላጊ መሆኑ ለእኔ ገብቶኛል፡፡የይቅርታ መጠየቅ ነገር ገና ሲነሣ በእስረኞች በኩል ጠንካራ ተቃውሞ ነበረ፤ እንዲያውም ብዙዎች እዚህ ቃሊቲ እንኖራለን እንጂ ይቅርታ የምንጠይቅበት ምክንያት የለንም ብለው ሃይማኖታዊ አቅዋም የያዙ ነበሩ፤ በአንድ በኩል አቶ መለስ ሲፈልግ የሚያስርና ሲፈልግ የሚፈታ መስሎ መታየት ስለሌበት እስረኞቹ ችግሩን ተገንዝበው ለአቶ መለስ የወንድ በር መውጫ እንዲሰጡት አስፈላጊ መስሎ ስለታየኝ ብዙዎቹን ለማግባባት ጥረት አድርጌያለሁ፤ በሌላ በኩል ደግሞ እስረኞቹም በሕዝብ ዘንድ ያላቸውን ክብራቸውንና እምነት አጥተው መንፈሰ ደካሞች መስለው ለመታየት አልፈለጉምና ለእነሱም የወንድ በር መውጫ አስፈላጊ ነበር፤ በዚህ ንግግር ላይ እኔ በግልጽ የሚታየኝ በእስረኞች በኩል በአዲስ አበባና በተለያዩ የኢትዮጵያ ክፍሎች የተገደሉትን በመቶዎች የሚቆጠሩና የቆሰሉ ሰዎች፣ ከቤት ንብረታቸው የተፈናቀሉና የተሰደዱ ሰዎች፣ ከሥራቸው የተባረሩ ሰዎችና በተለያየ መንገድ ንብረታቸውን ያጡ ሰዎች ጉዳይ ዋናው ነበር፤ በእስረኞቹ በኩል ከእስር ቤት የመውጣቱ ጉዳይ ሁለተኛ ነበር፤ በሌላ አነጋገር የእኔ አስተሳሰብ በእስረኞቹ በኩል ሲታይ የእርቁ አስፈላጊነት በመሠረቱ እስረኞቹን ለማስፈታት ብቻ ሳይሆን ከእነሱ መፈታት ጋር ተያይዞ የሚመጣው የእርቅ ንግግር ለአገሩ በጠቅላላ፣ በተለይም በልዩ ልዩ ሁኔታ ለተጎዱት ሰዎች ማገገሚያ ያስገኛል የሚል ነበር፤ ይህንን ሀሳብ እስከመጨረሻው ገፍቼበታለሁ፡፡

ፕሮፌሰር ኤፍሬም በኢትዮጵያዊነት ስሜቱ፣ በቅንነቱና ቶሎ በማመን ዝንባሌው ተስፋን ይዞ የሚጓዝ በመሆኑ ልዩ ሰው ይሆናል፤ ከብዙ ዘመን ጀምሮ የሚኖረው በፈረንጅ አገር ስለሆነ የማይጠራጠር፣ የነገሩትን እንደነገሩት የሚቀበልና የተባለውን እንደተባለው የሚያስተላልፍ ንጹሕ ሰው ይመስለኛል፤ ስለዚህም ቃሊቲ መጥቶ በጠቅላይ ሚኒስትሩ የተባለውን ይነግረንና ሰፊ ውይይት ከአደረግን በኋላ የኛን ይዞ ደግሞ ወደጠቅላይ ሚኒስትሩ ይሄዳል፤ ተመልሶ ሲመጣ በፊት ከተነጋገርነው ጭራሽ የተለየ ነገር ይዞ ይመጣል፤ ነገሩ ሲለወጥበት በጣም ግራ ቢጋባም ጥርጣሬ ሳያቀዘቅዘው የራሱን መስመር እንደያዘ በተስፋ ይቀጥላል፤ ከላይ ሰምቶ የሚመጣው ሀሳብ በየጊዜው ሲለዋወጥበትም በጎ የመሰለውን አቅጣጫ ይዞ ወደፊት ይሄዳል እንጂ ቆም ብሎ የተለወጠውን ሀሳብና ምክንያቱን ለማሰላሰል ጊዜውን አያጠፋም፤ ወይም ያፈጠጠው እውነት ቀዝቃዛ ውሀ የሚደፋበት እየመሰለው ጠለቅ ብሎ መመርመር አያሻም ይሆናል፤ አንዳንድ ጊዜ በጣም ሲጨንቀው በጠቅላይ ሚኒስትሩ እግር ላይ እንደሚወድቅና እንደሚለምን ነግሮናል፤ በእኛም በኩል

ከረር ሲልበት እንዲሁ ወደለቅሶና ወደ እግር ላይ መውደቅ ይደርሳል፤ ጉዳዩን ለመጨረስ ከራሱ ክብር በላይ የሆነ ብርቱ ስሜት ነበረው፡፡

አጀማመሩ ላይ የነበረውን መንፈስ ላስረዳ፤ ፕሮፌሰር ኤፍሬም ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ጋር የተነጋገረውን በሙሉ ልብ ተቀብሎና አምኖ ለእኛ የእርቁን ሀሳብ በሚያስተላልፍበት ጊዜ በጋለ ተስፋና መንፈስ ነበር፤ እስረኞቹ በበኩላቸው የእርቁን ሀሳብ በቅን መንፈስ ተቀብለው፣ ጠቅላይ ሚኒስትሩም፣ እስረኞቹም በጨዋነትና በክብር የሚገላገሉበትን መፍትሔ ለመቅረጽ አእምሮአቸውን አዘጋጅተው ነበር፤ በምርጫ 97 ምክንያት ለተከሰተው ረብሻ፣ ለጠፋው የሰው ሕይወትና ለወደመው ንብረት ወደዝርዝር ሳንገባ በደፈናው የየድርሻችንን ኃላፊነት ተቀብለን መንግሥትም፣ ቅንጅትም የኢትዮጵያን ሕዝብ ይቅርታ ይጠይቁ የሚል የስምምነት ሀሳብ ላይ ተደረሰ፤ በእውነቱ በምርጫ 97 የሆነውን የሚያውቅ ሁሉ ይህ የመስማሚያ ሀሳብ ያጋደለ ከሆነ በየት በኩል እንዳጋደለ ለመገመት አያስቸግረውም፤ ከእስረኞቹ ይበልጥ የወንድ በር፣ የክብር መውጫ የሚያስፈልገው መንግሥት መሆኑን በማወቅ በእርቅ መንፈስ የተለቀቀ የሚዛን መዛባት ነበር፤ ምናልባትም ለዚህ የተዛባ የሚመስል የእርቅ መንገድ በይበልጥ ኃላፊነቱ የእኔ ሳይሆን አይቀርም፤ እርቅ መስሎ ለተሰነዘረው ሀሳብ በእውነተኛ ቅን መንፈስ መልስ ለመስጠት ሲባል የታለመ ነበር፤ ይህ ደረጃ የእርቁ ንግግር አናት ነበር ለማለት እንችላለን፡፡

ከላይ ወደተገለጸው የመስማሚያ ሀሳብ ለመድረስ የፈጀብን የስብሰባ ቁጥር ከዚያ በኋላ ከተደረጉት ስብሰባዎች ጋር ሲወዳደር ያነሰ ይመስለኛል፤ ያንን የመስማሚያ የእርቅ ሀሳብ ለመናድ የተደረጉት ስብሰባዎች የሚበልጡ ይመስለኛል፤ ወደፊት በመራመድ ፋንታ ፕሮፌሰር ኤፍሬም አዳዲስ ሀሳቦችን እያመጣ ውሀ ቅዳ ውሀ መልስ እየሆነ አሰለቸ፤ ሽማግሌዎቹ አሳሪውንና ታሳሪዎቹን በእኩልነት ለማየት የሚችሉበት ሁኔታና እውነተኛ የእርቅ መንፈስ ቢኖር ሁለቱም ወገኖች በክብር የሚቀራረቡበትን መንገድ ለማግኘት አስቸጋሪ ቢሆንም ይቻል ነበር፡፡ ነገር ግን ኃይል ያለው ወገን የክብር መውጫውን ለራሱ የመቀበል ፍላጎት እያሳየ እስረኞቹን ደግሞ ከእስር በመውጣታቸው ላይ ብቻ እንዲያተኩሩ ይገፋበት ነበር፡፡ በዚህም ምክንያት እንደተፈለገው ወደስምምነት በፍጥነት ለመድረስ አልተቻለም፡፡

ስለዚህም ሀሳቡ በሁለቱም በኩል ተቀባይነትን ባለማግኘቱ ውሳኔው ዘገየ፡፡
ከጠቅላይ ሚኒስትሩ በኩል የሚመጣው ግፊት እስረኞቹ ከምርጫ 97 በኋላ ለተፈጠረው ችግር ሁሉ ምናልባትም በጠቅላይ ሚኒስትሩ በሚታዘዘው ጦር

ጭንቅላታቸውን እየተመቱ ለሞቱት ሁሉ ኃላፊነቱን እስረኞቹ እንዲቀበሉና ጠቅላይ ሚኒስትሩን ነጻ እንዲያወጡ የሚሻ ይመስል ነበር፤ በዚህ ምክንያት በዚያን ጊዜ ሚዛናዊ መስሎ የታየው አማራጭ ወደ ዝርዝር ሳይገባ ኃላፊነቱን ለሁለቱም በማካፈል እስረኞቹ የራሳቸውን ድርሻ ተቀብለው ይቅርታ ሕዝብን እንዲጠይቁ፣ በጠቅላይ ሚኒስትሩም በኩል እንዲሁ ድርሻውን ኃላፊነት ተቀብሎ ሕዝብን ይቅርታ እንዲጠይቅ ነበር፤ የወንድ በር የተባለው በዚህ መንገድ ሁለቱንም አቀራርቦ በኢትዮጵያ ሕዝብ ፊት ላቅ ያለ የመንፈስ ደረጃ ያደርሳቸዋል የሚል እምነት ነበር፤ እስረኞቹ የድርሻቸውን ኃላፊነት ተቀብለው ከፈረሙ ጠቅላይ ሚኒስትሩም በበኩሉ ይቅርታ ይጠይቃል የሚል መግባባት ነበረ፤ እንዲህ ከሆነ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ዓቃቤ ሕጉ በስሩ ስለሆነ በቀጥታ ክሱ እንዲሰረዝና የፍርድ ቤቱ ጉዳይ እንዲቋረጥ የማድረግ ሥልጣን እንዳለው በሕግ ባለሙያው ተነገረን፤ (ቀደም ሲል በሌላ ክስ በ1990ዎቹ ውስጥ የዋስትና ገንዘብ አስይዤ ከተለቀቅሁ በኋላ በቀጠሮው ዕለት ፍርድ ቤት ስሄድ ዳኛው ዓቃቤ ሕጉ ክሱን ስለሰረዘ የዋስትና ገንዘብህን ተቀብለህ ሂድ አለኝ፤) ክሱን መሰረዝ ይቻል ነበር ማለት ነው፡፡

በሁለቱም በኩል ከባድ ተቃውሞ ነበረበት፤ ሆኖም እስረኞቹ እልህ አስጨራሽ ክርክር አድርገው ስምምነት ላይ ደረሱና የሽማግሌዎቹ ወረቀት ተፈረመ፤ እስረኞቹ የፈረሙበት ወረቀት ለሽማግሌዎቹ የተጻፈ ነበረ፤ ፕሮፌሰር ኤፍሬምም የተፈረመበት ወረቀት ለሽማግሌዎቹ ሆኖ ሽማግሌዎቹ በበኩላቸው የራሳቸውን ደብዳቤ ለጠቅላይ ሚኒስትሩ እንደሚጽፉ አረጋግጦ ነገሮናል።

በመጨረሻው የፊርማ ጉዳይ ስብሰባ ላይ እኔ ለመገኘት አልፈልግሁም ነበርና አልሄድሁም፤ በኋላ ጫና ስለበዛብኝ በስብሰባው ላይ ስደርስ እንደተለመደው ብርሃኑ ነጋ መድረኩን ይዞ ለመፈረም ፈቃደኞች ያልሆኑትን ለማግባባት ይሞክር ነበር፤ ብርሃኑ በመጀመሪያው ላይ የእርቁና የይቅርታ መጠየቁን ነገር በጣም የሚቃወም ነበር፤ በኋላ ግን በውይይትና በክርክር መለስ ያለ አቅዋም ያዘ፤ ለማናችውም እኔ በስብሰባው ላይ እንደደረስሁ ሁላችንም ለግል ክብርና ጀብደኛነት ሳይሆን ለአገራችንና ለወገናችን በማሰብ ከቃሊቲ ለመውጣትና ትግላችንን ለመቀጠል መቻል አለብን በማለት፣ ከዚያም በላይ የብዙ ታሳሪዎች ቤት እየፈረሰ የቤት ኪራይ መክፈል እያቃታቸውና ልጆቻቸውም ከትምህርት ቤት እየወጡ መሆኑን እየጠቀስሁ ተናገርሁና ሁሉም ተስማማ፤ በስብሰባው ላይ ኤንጂነር ኃይሉ ሻውል አልነበረም፤ ስለዚህም ወደሱ ዘንድ ሄደን እሱንም አሳምነነው ወደስብሰባው መጥቶ ስብሰባውን እንዲመራ አሰረግን፡፡ እኔ ሁሉም እንዲፈርም በተቻለኝ መጠን ሳበረታታ ብቆይም በበኩሌ ራሴን እንደፖሊቲከኛ ሳይሆን እንደሰብአዊ መብቶች

ተከራካሪ አድርጌ በመቁጠር ላለመፈረም ወስኜ ነበር፤ ነገር ግን ይህ አቅዋም ክርክር የማይችል ሆነብኝና ተገፍቶ ወደቀብኝ፤ አንተ እኛን ፈርሙ እያልህ ለራስህ አልፈርምም ካልህ እኛም የምንፈርምበት ምክንያት የለም በማለት ደበበ እሸቱ ተጋፈጠኝና ወዲያው ሀሳቤን ለወጥሁ::

የእርቁን መጨረሻ ለመስማት ስንጠባበቅና ፍርድ ቤትም በምንሄድበት ጊዜ የከሳሹ ጠበቃ ክሱን ያነሣል እያልን ስናስብ የፍርድ ቤቱ ሥራ ቀጥሎ የከሳሽ ጠበቃዎች የሞት ቅጣትን ጠየቁ፤ ፍርድ ቤቱ ደግሞ ወደ ዕድሜ ልክ እስራት በብዙዎቹ ላይ ፈረደ፤ የፍርድ ቤቱ ድራማ ተጀምሮ የነበረውን የሽምግልና ሙከራ ባይሽረውም መንፈሱን ከፉኛ ለወጠው፤ በሽማግሌዎቹ በኩል በቅን መንፈስ የተጀመረ የመሰለው ጉዳይ ፈጽሞ ከሸፈና እስረኞቹ ሁሉ የተፈረደባቸው ወንጀለኞች ሆኑ፤ የፍርድ ቤቱ ድራማ ወደፊት ብዙ የሚጻፍበት ነው::

ለጊዜው በሽምግልናው ላይ እናተኩር፤ የፍርድ ቤቱ ድራማ ሲያበቃ ሽምግልናው የሞተ መስሎ ነበር፤ ምክንያቱም ለእስረኞቹ የታሰበው የወንድ በር ድራሹ ጠፍቶ ወንጀለኞች ተባሉ፤ ነገር ግን ሽምግልናው የይቅርታ ኮሚሽኑ አጋፋሪ ሆኖ ብቅ አለ፤ በሽምግልና የተፈጸመውን ፊርማ የይቅርታ ኮሚሽኑ በደብዳቤ እንድናረጋግጥለት ፈልጎ ነበር፤ እኛ ግን አይተነው የማናውቀው ኮሚሽን ጋር በመጨረሻው ሰዓት ላይ መጥቶ ሊያስፈርመን መፈለጉ እያስደነቀን አበሳጨን፤ እንደማንፈርምም ነገርናቸው፤ ስለዚህ ለሽማግሌዎቹ በጻፍነው ደብዳቤ ላይ የሚገኘው ፊርማ የእኛ መሆኑን ብቻ በቃል አረጋገጠ፤ ከዚያን ቀን በፊት የይቅርታ ኮሚሽን ጋር ምንም ዓይነት ግንኙነት አልነበረንም፤ ብዙ እስረኞች የሚሞሉትንና የሚያስሞሉትን ወደአሥር ገጾች ያለው ሰነድ አንዳችንም አልሞላንም፤ በመጨረሻው ሰዓት ላይ አደናብሮ የሽምግልናውን ተግባር ወደይቅርታ ኮሚሽኑ ለማዞር ሙከራ በፃዕር ላይ የነበረውን ሽምግልና ነፍሱን አወጣው::

4. የሽምግልናው መጨረሻ

ዓላማው ባይሳካም የይቅርታ ኮሚሽኑ በመጨረሻው ቀን ወደቃሊቲ መምጣት በአንድ በኩል የእስረኞቹ መፈታት ጉዳይ ከመለስ ዜናዊ እጅ የወጣ ያስመስለዋል፤ ከሽማግሌዎቹም እጅ የወጣ ይመስላል፤ በዚህም ምክንያት የታሰበው የእርቅ ነገር መሠረቱ የተናደ ይመስላል፤ በሌላ በኩል የእስረኞቹ መፈታት የመለስ ዜናዊ ፈቃድ ሳይሆን የመንግሥት እንዲሆን የተፈለገ ይመስላል፤ ከመለስ ዜናዊ ውጭ ሽማግሌዎቹና መንግሥት ምን ግንኙነትና ምን

አግባብ እንደነበራቸው እስካሁን የታወቀ ነገር የለም፤ ለማናቸውም የወንድ በሩ ለመለስ ዜናዊም አልሠራም፤ ለእስረኞቹ ደግሞ የተዘጋ መሰለ፤ ይህ ሁኔታ ውርደትን በእስረኞቹ ላይ ያመጣ ቢመስልም፣ ያጋለጠውና ያዋረደው ሽምግልናውን ነው::

ይወቀውም አይወቀውም ከሁሉም ይበልጥ የተጎዳውና የመንፈስ ልዕልና እንደሌለው ራሱን ያጋለጠው አቶ መለስ ዜናዊ ነው፤ እጁን ለመታጠብና በንስሐ ለመፅዳት የቀረበለትን ዕድል በጊዜያዊ የፖለቲካ ተድላ ለወጠው፤ እስረኞቹ ከማስፈራሪያ ጋር በይቅርታ በነጻ ሲለቀቁ የኢትዮጵያ መገናኛ ብዙኃን በእስረኞቹ ላይ ዘመቻ ጀመሩ፤ እስረኞቹ ጥፋታቸውን አምነው ጠቅላይ ሚኒስትሩን ይቅርታ ጠየቁ እየተባለ ለብዙ ቀናት ተለፈፈ፤ በማስፈራሪያ የተፈቱት እስረኞች እየሰሙ ተናደዱ ወይም ሳቁ፤ ወይም እየተናደዱ ሳቁ::

ሽማግሌዎቹ በቴሌቪዥን ሲታዩ ምናልባት አንዳንዱን በግልጽ ከእውነት የራቀ ጉዳይ ያስተካክሉታል የሚል ግምት ነበር፤ ነገር ግን ዋናው የኤፍሬም ይስሐቅ መልእክት ለኢትዮጵያ ሕዝብ ስለሽምግልና ማስተማር፣ እንዲያውም ሽምግልናን እንደብሔራዊ ስሜት መግለጫ አድርጎ ለማሳየት መሞከር ብቻ ሆኖ ቀረ፤ ከኢትዮጵያም አልፎ በአሜሪካ ለእስረኞቹ ብቻ ሳይሆን ለሰብአዊ መብቶችና ለሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት የሚደረገውን ጥረት በፀያፍ አነጋገር ማጥላላት የሽምግልና ተግባሩ አደረገው፤ ለእነዚህ በበጎ መንፈስ በተነሣሱ ሰዎች ላይ የተጠቀመበትን አስተሳሰብ፣ ስሜትና ቃላት የሽምግልናውን መንፈስ በመጨረሻ ባጨናገፉት ሰዎች ላይ ሳይጠቀምበት መቅረቱ የሚያሳዝንና ሽማግሌ ሊኖረው የሚገባውን መንፈሳዊ ወኔ ማጣቱን ያመለክታል፤ የኢትዮጵያን ሕዝብ ከጭቆና ለማውጣት የሚደረገውን ሙከራ ኢትዮጵያዊ አይደለም በሚል ሽፋን ብቻ የቀረበው የከረረና ሚዛን የሌለው ተቃውሞ በሽምግልናው የመጨረሻ ውጤት ላይ ከተደረገው ዝምታ ጋር ሲነፃፀር የሚያሳፍር ነበር፤ የኢትዮጵያን የሽምግልና ባህል (ያውም በሌለበት) አጉልቶ ለማሳየት የአሜሪካ ምክር ቤት አባሎችና በአሜሪካ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ለኢትዮጵያ ሕዝብ በቅን መንፈስ ያቀዱትን ጉዳይ ማውገዝና ማራከስ የሰው ልጆችን መንፈሳዊ ዝምድና የሚንድ ነው::

አሜሪካኖችና ኢትዮጵያውያን በዜግነት የተለዩ ቢሆኑም ሰዎች በመሆናቸው አንድ ናቸው፤ ስንራብ የሚያዝኑልንና ስንደኸይ እርዳታ የሚልኩልን፣ እርስበርሳችን ስንጫረስ የማይወዱት ሰላምን የሚሰብኩልን፣ እንደፕሮፌሰር ኤፍሬም ላለ ምሁር ገንዘብ እየሰጡ የሰላምና የልማት ድርጅት የሚያቋቁሙልን፣ የሰብአዊ መብቶች ሲረገጡ የሚጮሁልን እነዚህ ፕሮፌሰር ኤፍሬም እኛ በባህል እንበልጣቸዋለን፤ ለእኛ በጎ አስተሳሰብ ስለሌላቸው

ለእርቅ እንቅፋት ይሆናሉ የሚላቸው ሰዎች ናቸው፤ የሕይወት ፋይዳ፤ የነጻነትና በሕግ ፊት እኩልነት ፋይዳ፣ ያለፍርሃትና ያለስጋት የመኖር ፋይዳ፣ ሠርቶ የመኖር ፋይዳ፣ የሰላም ፋይዳ ድንበሮችን ሁሉ ጥሰው ዓለም አቀፍ ጉዳዮች መሆናቸውንና ይህ ደግሞ የሰው ልጆችን የመንፈስ እድገት የሚያመለክት መሆኑን የአእምሮና የመንፈስ ሚዛኑን ተጭኖ ያጋደለበት ኃይል ቢኖር ነው እንጂ ፕሮፌሰር ኤፍሬም ረስቶታል ለማለት አልችልም።

አፄ ኃይለ ሥላሴ ሞሮኮ ሄደው ሲሸመግሉ፣ ሱዳን ሄደው ሲሸመግሉ ሰብአዊነትንና አፍሪካዊነትን የኢትዮጵያዊነት አካል በማድረጋቸው በላቀ ደረጃ ኢትዮጵያዊነትን አስከብረው ነበር፤ ኢትዮጵያዊነትን ጣራ ላይ ለማውጣት የኢትዮጵያዊነትን የሰብአዊነት ካባ መግፈፍ፣ ግፍንና ሰቃይን፣ አፈናንና ግድያን ከእይታ ማውጣት የሚጠቅመው ማንን ነው? በሁለተኛው የዓለም ጦርነት ጊዜ በይሁዲዎች ላይ በጀርመን አገር የደረሰው ግፍ እንዲሰማን ይሁዲዎች መሆን ያስፈልገናል? በደቡብ አፍሪካ በነጮች የበላይነት ዘመናት በጥቁሮች ላይ የደረሰው ግፍ ሁሉ እንዲሰማን ጥቁር ደቡብ አፍሪካውያን መሆን አለብን? ከጥቂት ዓመታት በፊት አሸባሪዎች በአውሮጵላን በአሜሪካ ሰላማዊ ሰዎች ላይ የፈጸሙትን አሰቃቂ ጭካኔ ለማውገዝ አሜሪካን መሆን ነበረብን? አሜሪካ በኢራቅ የሚያካሂደውን ግፍ ለማውገዝስ ኢራቃውያን መሆን አለብን? የሰው ልጆችን ከዘር፣ ከቋንቋ፣ ከቀለም፣ ከጾታ፣ ከዜግነትም ሆነ ከማናቸውም ልዩነት አውጥቶ በሰውነት ደረጃ በእኩልነት የመብቶች ባለቤቶች ያደረጓቸው ዓለም አቀፍ ሕጎች ከታወጁ ሰባ ዓመታት ሊሆን ነው፣ ፕሮፌሰር ኤፍሬም በዜግነትና በአገራዊ ባህል ላይ ያተኮረውን ነቀፌታ በሙሉ የሰው ልጅ የደረሰበትን የመንፈስ ልዕልና ባለመረዳትና የመንፈስ ልዕልናን ድንበር ዘለል ባሕርይ ሳያውቅ ቀርቶ ነው ለማለት አይቻልም፤ የሚበልጥበት ጫና አጋጥሞት ይሆናል።

እንዲሁም የካህን ዳንኤል አርምሞ መንፈሳዊ ሚዛኑ በአፍአዊ ጭነት ማጋደሉን ያመለክተኛል፤ በምንሰበሰብበት ጊዜ ሁሉ እየጮኸ ያሰማንን እኔንም ልቤን ሲመሰጠው የነበረውን ጸሎቱንና ለአምላክ ጽድቅ ያለውን ፍቅር እንዳያስታውስ፣ ጀርባውን ለእውነት እንዲሰጥ ያደረገው ጭነት ከባድ መሆን አለበት።

ሽምግልናው ሌላም ጉድለትን አሳይቶአል፤ በአደባባይ በቴሌቪዥን የወጣውን ሐሰት ለማስተባበልና እውነቱን ለመናገር መንፈሳዊ ወኔ አልነበራቸውም፤ እኛን ለማሳመን የነገሩን ሁሉ ሳይፈጸም ሲቀር ያንን ለሕዝብ የመግለጥ ኃላፊነት እንደነበረባቸው የሚያጠራጥር አይደለም፤ ሌሎችን እናስፈታለን ብለን እኛ ለመታሰር አንፈልግም፤ ወይም ጥቅም ይጎድልብናል ቢሉ በኢትዮጵያ ውስጥ ለሚኖሩት ፍርሃታቸው ምናልባት ተቀባይነት ያገኝ

ይሆናል፤ በአሜሪካ የሚኖሩት ምን አስፈራቸው? ቢሆንም ለምሳሌ እኔ እስከማውቀው ድረስ እስረኞቹ ለአቶ መለስ ዜናዊ ደብዳቤ አልጻፉም፤ ሌሎችም ነገሮች እንዲሁ ተድበስብሰው እውነቱ ቁልጭ ብሎ ለሕዝብ ሳይገለጥ እንዲቀር አድርገዋል፤ ነገሮችን የማድበስበሱ ውጤት ብርቱካን ሚደቅሳ ከሕግ ውጭ በሆነ መንገድ እንድትታሰርና ከሕግ ውጭ በሆነ መንገድ ለብቻዋ እንድትሆንና ከእናትዋና ከልጅዋ በቀር ሰው እንዳይጠይቃት ተደርጋለች፤ ከጥቂት ወራት ወዲህ ግን ሁለት ሴቶች እስረኞች እሰዋ ባለችበት ክፍል ስለገቡ ብቸኛነትዋ ትንሽ ተቀንሷል ለማለት ይቻል ይሆናል፤ የወዳጅና የዘመድ ጥየቃው ግን ፍርድ ቤት ቢበይንም አሁንም እንደተዘጋ ነው፤ እንዲያውም አጥብቀውት ከእናትዋና ከትንሽ ልጅዋ በቀር ማንም ሌላ ሰው አያያትም፤ እኔም ላያት ሄጄ ተከልክያለሁ፤ ይህ ጉዳይ ደግሞ በይበልጥ አሁንም ፕሮፌሰር ኤፍሬም ላይ የሚወድቅ ቢሆንም ሌሎቹም፣ በተለይም ከእስረኞቹ ጋር ሲነጋገሩ የነበሩት ሁሉ እውነቱን የመግለጥ ኃላፊነት ያለባቸው ይመስለኛል፤ መንፈሳዊ ግዴታ ማንም በማንም ላይ የሚጭነው ሳይሆን ከውስጥ የሚመጣ ነው

ሁሉንም ካልን በኋላ ግን ሽማግሌዎቹ በሙሉ ከምርጫ 97 በኋላ በቅንጅት አባሎች፣ በነጻ ጋዜጠኞችና በማኅበራዊ ድርጅት መሪዎች ላይ የተወሰደው እርምጃ ለአገሪቱ ሰላም እስጊ መሆኑን በመገንዘብ የታሰሩት ሁሉ እንዲፈቱ በቅን መንፈስ ጥረት ማድረጋቸው የሚያስመሰግናቸው መሆኑ አይካድም፤ እስረኞቹን ለማስፈታት ያደረጉት ጥረት ለአገር እርቅና ሰላም በመሆኑ በሥልጣን ላይ ላሉትም የሚጠቅም መሆኑ ምንም አያጠራጥርም፤ የታሰሩትንም ለማስፈታት የተቻላቸውን ሁሉ አድርገዋል፤ ለኢትዮጵያና ለኢትዮጵያ ሕዝብ የታሰሩት ሰዎች መፈታት ብቻውን ምንም ዋጋ የለውም፤ ፋይዳ የሚኖረው በኢትዮጵያ የሚኖረው የፖለቲካና የነጻነት ጉዞ ሲቃና ነው፤ በመወነጃጀልና በመራራቅ ፋንታ ተቀራርቦ መነጋገርና መወያየት ሲቻል ነው፤ ሽምግልናው እዚህ እንዲያደርስ አልተፈቀደለትም፤ ለመግፋትም መንፈሳዊ ወኔ አጣ፤ ተሰናክሎ ቀረ።

በሥልጣን ላይ ያለው ቡድን በኢትዮጵያ ሁለት አዳዲስ መሠረቶችን መጣሉ አይካድም፤ አንዱ በኢትዮጵያ ታሪክ ለመጀመሪያ ጊዜ የፖለቲካ ቡድኖች እንዲቋቋሙና እንዲወዳደሩ ማድረጉ አንድ ትልቅ እርምጃ ነው፤ ሁለተኛው አሁንም ለመጀመሪያ ጊዜ በኢትዮጵያ ታሪክ ነጻ ጋዜጦች በሕግ እንዲታተሙ ማድረጉ ሌላው ትልቅ እርምጃ ነው፤ ሆኖም በሥልጣን ላይ ያለው ቡድን ይህንን ታሪካዊና አዲስ የመንግሥት መሠረት ሕገ መንግሥቱን ተመርኩዞ ተግባራዊ ለማድረግ አልቻለም። ከምርጫ 97 በኋላ የተፈጠረው ችግር ሁሉ ከዚህ የተነሣ ነው፤ እንግዲህ ጥያቄው እስረኞቹን በመፍታት ችግሩ

ሁሉ ይፈታል ወይ የሚል ነው፤ የሽማግሌዎቹ ዓላማ ከዚህ የሚያልፍ መስሎ አይታይም፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ የመብት ጥያቄ ግን ይቀጥላል፤ይህንን ሊቀዘቅዝ የማይችል የሕዝብ ጥያቄ በሕገ መንግሥቱ ውስጥ በተካተቱት መብቶች መሠረት መልስ መስጠት የሚችለው በሥልጣን ላይ ያለው ቡድን ነው፤ በጉልበት ብቻ የሕዝብን ጥያቄ አፍኖ ለማስቀረት የማይቻልበት ዘመን ላይ ነን፤ ከደህነት ለመውጣት የሚሰማው መፈክር ሁሉ የሕዝቡን ጥያቄ በማፈን አይሳካም፤ ሰላም በጠመንጃ ብቻ እንደማይመጣ እንኳን ለኢትዮጵያ ለደሀዋ አገርና ለሀብታም አሜሪካም አለመቻሉን እያየን ነው፤ ሰላምን የሚያመጣው ኢትዮጵያ የሁላችንም አገር መሆንዋን መቀበል ነው፤ ሰላምን የሚያመጣው ሁላችንም በአገራችን ሀብትና ጉዳይ ላይ እኩል መብቶች ያሉን መሆኑን መቀበል ነው፤ ሰላምን የሚያመጣው ፍቅር ነው፤ እርቅ ነው፤ ልዩነትን እንደያዙ መከባበርና መተባበር ነው፤ ሌላው አማራጭ አሸናፊ የማይኖርበት የሁላችንም ጥፋት ነው፡፡

፲፩
ፖሊቲካና የሥልጣን ጥም በኢትዮጵያ

፲.ባህልና ሥልጣን

በአሁኑ ጊዜ ለፖሊቲካ እድገታችን ትልቁና ዋናው መሰናከልና ችግር የሥልጣን ጉዳይ ነው፤ አገዛዙ የጨበጠውን ሥልጣን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ለማስረከብ እንደማይፈልግ በተደጋጋሚ አሳይቶአል፤ በእኔ አስተያየት ተቃናቃኝ ቡድኖችም ሥልጣንን ለራሳቸው እንጂ ለኢትዮጵያ ሕዝብ እንደማይፈልጉ ውስጣቸው በሚፈጠረው ከሥልጣን ምኞት በሚነሣ ፉክክርና መጠላለፍ አሳይተዋል፤ እያሳዩም ነው፤ በሁለቱም በኩል ያለው ሁኔታ የሚያመለክተው ሥልጣንን ለሕዝብ ለማስረከብ ያላቸው ፍላጎት የመነመነ መሆኑን ነው፤ ሁለቱም የሚፈልጉት በተለያየ መንገድ ሕዝቡን የሥልጣን ፈረስ ለማድረግ ነው፤ አገዛዙ ላይ ያለው ቡድን በገንዘብም ይሁን በጉልበት ሕዝቡን ለማስገበር ይጥራል፤ ተቅናቃኝ ቡድኖች በበኩላቸው በሕዝቡ ብሶትና ጭንቀት፣ ችግርና ግፍ ላይ ተመርኩዘው የሥልጣን መሰላሉን ለመንጠቅ ይጥራሉ፤ በሁለቱም በኩል በጉልህ የሚታየው የሥልጣን ጥም አገርንና ሕዝብን ዓላማ ያደረገ ሳይሆን መሣሪያ የሚያደርግ አዝማሚያ ነው፡፡

የዚህ የሥልጣን ጥም መሠረቱ ባህላችን ይመስለኛል፤ ችግሩን መጀመሪያ ያስተዋልሁት በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ ነው፤ የአንድ የትምህርት ክፍል ኃላፊ ወይም ሊቀ መንበር ለመሆን የሚስገበገቡ ሰዎች ነበሩ፤ ያውም ስም ብቻ እንጂ ተጨማሪ ክፍያም አልነበረበትም፤ የፋኩልቲ ኃላፊ ወይም ዲን የገንዘብ ድጎማ ነበረውና በዚህ ላይ የነበረው ፉክክር ጎሊናንም ለጨረታ የሚያስቀርብ ነበር፤ ከፍ ብሎ የፕሬዚደንቱ ወንበር የበለጠና ወደመሸጦነት የሚያስጠጋ ነበረ፤ በዓለማያ ዩኒቨርሲቲ የነበረው ፉክክር በኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ከነበረው በጣም በጣም የባሰ ነበረ፤ የተማሩ ሰዎችን፣ ያውም መምህራንን እንዲህ የሚያደርጋቸው ስንፍና ይመስለኝ ነበር፤ የማስተማር ሥራ ከባድ ነው፤ ፋታ አይሰጥም፤ አስተዳደር ውስጥ ሲገባ የተደላደለ ቢሮና የተዝናና አሠራር ስለሆነ የሚስባቸው ይህና ገንዘቡ ብቻ ይመስለኝ ነበር፤ ሳሰላስለው ለብዙ ዘመናት ብቆይም እውነተኛ ምክንያቱ

---

[7] አሁን አዲስ ዘዴ እየሰማን ነው፤ የውጭ ጋዜጠኞች «መቼ ነው ሥልጣን የምትለቅቀው» እያሉ ሲያስቸግሩት እስከዛሬ «ፓርቲዬ» ነው የሚወስነው በማለት ይመልስ ነበር፤ አሁን ከቅብብሎሽ ሩጫ ጋር እያመሳሰለ መናገር ጀምሮአል፤ የትውልድ ቅብብሎሽ! ይህንን ዴሞክራሲ ነው ብለን እንድንቀበል ያስባል!

አልተገለጠልኝም ነበር፤ እንደሚመስለኝ እውነተኛ ምክንያቱን የተገነዘብሁት በቅርቡ ወደፖሊቲካው ተግባር ከገባሁ በኋላ ነው፤ ቀደም ሲል ግን በሌላ መልክ ተረድቼው በጦቢያ መጽሔት ላይ በሰኔ 1989 **ጭቆና፣ ጨቋኝና ተጨቋኝ** በሚል ርእስ አንድ ጽሑፍ አቅርቤ ነበር፤ ይህ ጽሑፍ የሚጀምረው በሚከተለው ነው፤

ጭቆና የሰውን ልጅ የአካል፣ የአእምሮና የመንፈስ የተፈጥሮ ችሎታ ማፈንና ሰውን ከሰውነት ደረጃ ማውረድ ነው፤ ከሰውነት ደረጃ የሚወርደው ተጨቋኙ ብቻ አይደለም፤ ጨቋኙም አብሮ ይወርዳል፤ ጭቆናን እንኳን ሰውና እንስሳትም አይወዱም፤የተገሩ የቤት እንስሳት ሁሉ የጭቆና ውጤቶች ናቸው፤በየጫካው የሚገኙት የነሱ ዝርያዎች በጣም የተለዩ ናቸው፤ በጭቆና በሰው ልጅ ላይ የሚደርሰው ጉዳት በእንስሳት ላይ ከሚደርሰው እጅግ በጣም የበለጠ ነው፤ በእንስሳት ላይ ሚደርሰው ጭቆና በአካልና በባሕርይ ላይ የተወሰነ ነው፤ በሰው ላይ የሚደርሰ ጭቆና አእምሮንና መንፈስንም ይጨምራል፤ ስለዚህም እድገትንና መሻሻልን ይጎዳል፡፡

የዚህ መረን የለቀቀ የሥልጣን ጥም መሠረቱ ባህላችን ነው፤ ተወልደን እስከንቀበር ድረስ የምንኖረው በጭቆና ነው፤ የኔ ትውልድ በሕፃንነት አብሽ የሚጋተው በሁለት ጣቶች አፍንጫውን ተይዞ በሲቃ ነበር! በልጆች ላይ የሚደርሰው ቁጣ፣ ድብደባና እስር የወላጆችን ጭቆና የሚያመለክት ነበር፤ ለጌታ ማደር ሲመጣ ደግሞ ጭቆናው የከፋ ነበር፤ ሕፃን ሆኜ ያየሁት በአእምሮዬ ተቀርጾ የቀረ ስዕል አለ፤ አንድ ትልቅ ሰውዬ በበቅሎ ላይ ተቀምጠው ወደቤታቸው በራፍ ሲደርሱ አንድ የቆመ ሰው አዩና ዱብ ብለው ወርደው አጠገባቸው ባገኙት የበሬ አጥንት ጭንቅላቱን ፈረካከሰው ደም በደም አድርገውት ጥለውት ገቡ፤ ምናቸው እንደነበረ፣ ምን እንዳደረጋቸው አላውቅም፤ በእኛ ባህል ሥልጣን የሚጠቅመው እንደዚህ እንደልብ ለመባለግ ነው፡፡

በአለፉት አምስት ዓመታት ውስጥ በፖሊቲካ እንቅስቃሴዎች አካባቢ የታዘብሁት አሳዘኝ ነገር ብዙዎች ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ የደረሱ ሰዎች፣ በፈረንጅ አገሮች ለብዙ ዓመታት ስንት ነገር እያዩ የኖሩ ሰዎች የፈለጉትን ያህል ስለዴሞክራሲ ቢያወሩ ውስጣቸው ገና ከጭቆና የሥልጣን ምኞት አለመፅዳቱን ነው፤ ሥልጣን ለቂም፣ ሥልጣን ለጥላቻ፣ ሥልጣን ለግል ክብር፣ ሥልጣን ሎሌዎች ለማሰባሰብ፣ ሥልጣን በየኤምባሲው ለመታየት፣ ሥልጣን መርጠው ወንበሩ ላይ ያስቀመጡትን ሰዎች ለመናቅ፣ ቅጥ ያጣ የሥልጣን ምኞት! በየፈረንጅ አገሩ እንደምናየው በምርጫ ወንበር ላይ የወጡ ሰዎች መራጬን ሕዝብ እያባበሉና እየተንከባከቡ ይይዙታል እንጂ አይንቁትም፤ በእኛ ዘንድ

መራጬ ለንቀት የሚበቃው ራሱን ወደሎሌነት በመለወጥ ነው፤ ያንንም የሚያደርገው በሎሌነት ሥልጣን ለማግኘት ነው፤ የበላይነቱን ወደበታችነት ለውጦ በሌሎች ላይ የበላይነትን ለማግኘት ይፈልጋል፤ እንደበላይ ዘለቀ «እናቴ በላይ ብላኛለች» ብሎ ደጃዝማችነትን የሚንቅ ብዙ ኢትዮጵያዊ የለም፤የሱም ቢሆን አነሰኝ ማለቱ ሳይሆን አይቀርም፤ እንዲህም ቢያደርግ በመወደስ ፋንታ ትዕቢተኛ እየተባለ ይወቀሳል፤የራሱ ባለቤት ለመሆን በልበ ሙሉነትና በነጻነት መወሰኑ ጌታው ለመሆን ያኮበኮበውን ያስደነግጠዋል፤ያስቆጣዋል፡

2. ግለሰብና ብሔረሰብ

የባህላችንን ያረጀና ያፈጀ፣ የሻገተ ሸክም ሳናራግፍ ሌላ የማናውቀውን፣ ያልገባንን፣ ያላነጠርነውን፣ ያላብሰለሰልነውን የፈረንጆች ውራጅ በላያችን ላይ እንጭናለን፤ ሀሳቡ ሳይገባን ቃላትን እንተረጉማለን፤ ለምሳሌ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣... እነዚህ ቃላት የእንግሊዝኛው ቃላት (nation, nationality) ያዘሉት ሀሳብ በጭራሽ ባልገባቸው ሰዎች የተተረጎሙ ናቸው፤ መሠረታዊ ሀሳቡን ትቶ ቃላትን መፍጠር ነው፤ ብሔር ማለት አገር ማለት ነው፤ ብሔረሰብ ማለት የሰው አገር ማለት ነው፤ ሁለቱም ቃላት የሚያመለክቱትት አገርን በመሆኑ ትርጉማቸው አንድ ነው፤ እንዴት ብለው ነው እነዚህ ቃላት የእንግሊዝኛውን ሀሳብ የሚያስተላልፉት? እንጀራን መሶብ ብሎ እንደመተርጎም ነው፤ ሥልጣን እውቀት ሲሆን ዓላማው ማደናበር ነውና ምንም ነገር ይቻላል፤ በነዚህ ቃላት እየተጠቀሙ ሀሳቡ ያልገባቸው ሰዎች ወደሌላ ፍጹም የተሳሳተ የመብት ትርጉም ውስጥ ገብተው ይደናበራሉ፤ መብት የራሱን ሰውነት ከተገነዘበ ሰው ጋር የተያያዘ ሀሳብ ነው፤ ብሔርና ብሔረሰብ የሚባሉት ቃላት በትክክለኛ ትርጉማቸው የሚያመለክቱት ግዑዝ ነገርን (አገርን) ነው እንጂ ሰውን አይደለም፤ ነገር ግን ጎሣ፣ ወይም ነገድ የሚባሉት የአማርኛ ቃላት የሰዎችን ስብስብ ስለሚገልጹ ወደእንግሊዝኛው ሀሳብ ይጠጋሉ፤ አዲስና ትርጉም የሌላቸው ቃላትን ከመፍጠር የነበረው ይሻላል ለማለት ነው እንጂ ነገድና ጎሣም የራሳቸው ችግር አለባቸው፤ በአብዛኛው ለኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ አይሠሩም፤ የቋንቋ ልዩነት ብቻ ጎሣን ወይም ነገድን አይፈጥርም፤ ብዙ አከራካሪና ውስብስብ ነገሮች ስላሉበት ብዙዎች የሚስማሙት መሠረቱ በሰዎቹ ስሜት ላይ የቆመ መሆኑን ነው፡፡

ወደዋናው ነገር ለመመለስ -- የመብት መሠረት አካል ያለው ሰው ነው፤ ለዚህ ነው የሰብአዊ መብትም ሆነ የዜግነት መብት መሠረቱ ግለሰብ ነው የሚባለው፤ ይህንን ማለት የጎሣ ወይም የነገድ፣ የሃይማኖት ወይም የቋንቋ፣ የጾታ ወይም የሙያ ወይም ሌላ ማናቸውም ስብስብ መብት የለውም ማለት አይደለም፤ **በማናቸውም ስብስብ ውስጥ የሚገኙ ግለሰቦች ሁሉ መብታቸው**

ከተከበረ የስብስቦቹ መብት እንደሚከበር የተረጋገጠ ነው፤ በተቃራኒው ግን ማናቸውም ስብስብ መብቱ ከተከበረለት በውስጡ ያሉት ግለሰቦች ሁሉ መብት እንደሚከበር የተረጋገጠ ነው የሚል ማሰብ የሚችል ሰው ያለ አይመስለኝም፤ የግለሰብና የብሔረሰብ መብቶች በእኩልነት በአንድ ደረጃ እንዲታዩ የሚቀርበው እምነት በተዛባ አስተሳሰብ ላይ የተመሠረተ ነው፤ ግለሰቦች የብሔረሰብን ካባ ደርበው፣ ብሔረሰብ የሚሉትን ፈረስ እየጋለቡ የራሳቸውን የግለሰብ ዓላማ ለማሳካት የሚያደርጉት ጥረት ነው፤ ለዚህ ግዙፍ ማስረጃው አንድ ብሔረሰብን እንወክላለን ብለው የተቋቋሙ **ብዙ** ድርጅቶች መኖራቸው ነው፤ አንድ ብሔረሰብ በተለያዩ ድርጅቶች የሚከፋፈለው **በግለሰቦች** የተለያየ ዓላማ ነው፤ ብሔረሰቡ ሀሳብ የለውም፤ አንደበት የለውም፤ ራሳቸውን እንደብሔረሰብ ሰይመው እኛ እናስብለታለን፤ እኛ እንናገርለታለን፤ የሚሉ ግለሰቦች ራሳቸውን ዓላማ፣ ብሔረሰብን የግል መሣሪያ የሚያደርጉ ናቸው፤ በሶማልያም ሆነ በሌሎች የአፍሪካ አገሮች የምናየው ትርምስ ከዚህ የተነሣ ነው።

ከግለሰብ የሚነሣና ለግለሰቦች ስብስብ የሚያገለግል መብት አለ፤ አስተሳሰቡን ለመረዳት አስቸጋሪ አይደለም፤ ለግለሰብ ያልተሰጠ መብት ለማንኛውም ዓይነት ስብስብ ሊሰጥ አይቻልም፤ በአካል ያለውን ነፍን በአካል ለሌለው መብት መስጠት ሊሆን የማይችል ነው፤ ነገር ግን ለግለሰብ የተሰጠ መብት ሁሉ ለስብስቡም ይሆናል፤ ሰዎች እርስበርሳቸው የሚለያዩባቸው ነገሮች ብዙ ናቸው፤ ዘር (ምን ማለት እንደሆነ የሚያውቀው ከአለ)፣ ቋንቋ፣ ሃይማኖት፣ ጾታ፣ ዕድሜ፣ ሙያ ወይም ሥራ፣ ሀብት፣ … እነዚህ ልዩነቶች ሁሉ የሚገለጡት በግለሰቡ ነው፤ የፋሺስት ፍልስፍና መሠረቱ የግለሰቡን መብት በብሔረሰቡ መብት የተዋጠና ያነሰ አድርጎ ማየቱ ነው፤ ይህም ማለት በአካል የሚታየውና የሚዳሰሰው ሰው መብት ሳይረጋገጥ የማይታየውና የማይዳሰሰው ብሔረሰብ መብት ይበልጣል ነው፤ ይህ የሚሆንበት ምክንያት አለው፤ ብሔረሰብን የሁሉም አድርጎ ግለሰቡን ነጥሎ ለመምታት ስለሚያመች ነው፤ ስለዚህ የግለሰብ መብትና የብሔረሰብ መብት እኩል ናቸው ማለት መሶብና እንጀራ፣ ጠርሙስና ውሀ፣ ድስትና ወጥ፣ ጆንያና ጤፍ እኩል ናቸው እንደማለት ነው።

ጉዳዩን በሌላ በኩልም ልናየው እንችላለን፤ ቤተሰብ የሚባለው ባልና ሚስትን፣ ልጆችን ጨምሮ ነው፤ የግለሰቡና የቤተሰቡ መብት አይነጣጠልም ቢባል ምን ማለት ነው? የባል መብት የግለሰብ መብት ነው፤ የሚስት መብት የግለሰብ መብት ነው፤ የእያንዳንዱ ልጅ መብት የግለሰብ መብት ነው፤ ከነዚህ የተለየ የቤተሰቡ መብት ምን ሊሆን ነው? ቤተሰብ በመሠረቱ የአንድ ማኅበረሰብ መሠረት በመሆኑ በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ መብቶች አሉት፤ ነገር ግን እነዚህ መብቶች በግለሰቡ መብቶች ላይ የቆሙ ናቸው እንጂ

ተገንጥለው በአንጻራዊ መንገድ የሚታዩ አይደሉም፤ ቤተሰብ የሌለው ሌጣ ሰው አለ፤ መብቶችም አሉት፤ ግለሰብ የሌለበት ቤተሰብ ግን አይታሰብም፤ ባዶ ቀፎ ነው፤ ለመሆኑ ባልና ሚስትን፣ ልጆችን አስወጥቶ ቤተሰብ የሚባል ነገር አለ ወይ? ባል እንደግለሰብ፣ ሚስት እንደግለሰብ፣ ልጆች እንደግለሰብ ከወጡ በኋላ የሚቀረው ቀፎ ቤተሰብ ይባላል?

ብሔረሰብ ከሚባለውም ውስጥ ግለሰቦችን ሁሉ ከነሰብአዊና የዜግነት መብታቸው ካስወጣን የብሔረሰብ ቀፎ ውስጥ የሚቀረው ምንድን ነው? ግለሰቦቹ ሁሉ ከወጡበት የብሔረሰብ ቀፎ ውስጥ ቋንቋ አለ? ሃይማኖት አለ? ሀብታምና ደሀ አለ? ጨቋኝና ተጨቋኝ አለ? ሌላው ቀርቶ ዜግነትስ አለ? ጉዳዩን እንደዚህ አድርጎ በመመልከትና በማፍታታት በማሰብና በስሜት በመነዳት መሀከል ያለውን ከባድ ልዩነት ለመገንዘብ እንችላል፤ በስሜት ብቻ እየተነዱ የመብት መሠረቱ ግለሰብ ነው ሲባል የብሔረሰብን መብት እንዳለመቀበል አድርገው ለመከራከር የሚፈልጉ ሰዎች እያሰቡ አይደለም፤ ጥረታቸው የአስተሳሰብ ግድፈታቸውን በፖሊቲካ ውዥምብር ለመሸፈን ነው፤ በመሠረቱ ለግለሰብ መብቶች የቆመ ሰው የማንኛውም ዓይነት ስብስብን መብቶች አይጋፋም፤ የመብት መነሻው ግለሰብ ነው ማለት ግለሰቦች በነጻነትና በፈቃደኛነት ሲሰበሰቡ መብት የላቸውም ማለት አይደለም፤ የአርባ ቀን ዕድላችሁ ስትወለዱ ተወሰወኖላችሁአልና በየተወለዳችሁበት ከረጢት ግቡ ማለትና መብቶቻቸውን የተገነዘቡ ግለሰቦች በነጻነትና በፈቃደኛነት የሚሰበሰቡበት ድርጅት መብት የለውም ማለት የተለያዩ ነገሮች ናቸው፤ የመጀመሪያው የግለሰቡን መብት ረግጦ ይነሣል፤ ሁለተኛው የግለሰቡን መብት ይዞ ይነሣል፤ ለዚህ ነው የግለሰቡ መብት መነሻ መሠረት በመሆኑ ከብሔረሰብ መብት ጋር በአንድ ደረጃ ማየት የተሳሳተ አስተሳሰብ የሚሆነው።

ብሔረሰብና ሃይማኖት

ሃይማኖት	ቋንቋ				
ኦርቶዶክስ	ኦሮሞ	አማራ	ኦሮአማ	አማኦሮ	4
እስልምና	ኦሮሞ	አማራ	ኦሮአማ	አማኦሮ	4
ፕሮቴስታንት	ኦሮሞ	አማራ	ኦሮአማ	አማኦሮ	4
ካቶሊክ	ኦሮሞ	አማራ	ኦሮአማ	አማኦሮ	4
ሌላ	ኦሮሞ	አማራ	ኦሮአማ	አማኦሮ	4
ድምር	5	5	5	5	20

ቁልፍ— ኦሮአማ=ድብልቅ፤ አማኦሮ=ድብልቅ፤

የአስተሳሰብ ችግሩን ራሳቸው የብሔረሰብ ድርጅቶች የተባሉት በግልጽ እያሳዩት ነው፤ አብዛኛዎቹ ብሔረሰብ የሚባሉት ክፍሎች አንድ ብቻ የፖሊቲካ ድርጅት የላቸውም፤ የድርጅቱ መሠረቱ ብሔረሰብ ከሆነና ብሔረሰቡ አንድ ነው ከተባለ ያንኑ ብሔረሰብ የሚወክሉ ሦስት ወይም አምስት የፖሊቲካ ድርጅቶች የሚያስፈልግበት ምክንያት ምንድን ነው? ይህ ቀላል መልስ እንዴት እንደተሰወረባቸው አላውቅም፤ ድርጅቶቹ የተመሠረቱት በግለሰቦች ፍላጎትና ዓላማ በመሆኑ ነው፤ የተለያዩ ግለሰቦች የተለያየ ፍላጎትና ዓላማ ስላላቸው የተለያዩ ድርጅቶችን ይመሠርታሉ፤ እንግዲህ የትኛው ድርጅት ነው ከግለሰብ የተለየ የብሔረሰብ ውክልና አለው የሚባለው?

ሃይማኖት የግል ነው ማለት የማይከብዳቸው ሰዎች ቋንቋ የግል ነው ማለት ለምን ይከብዳቸዋል፤ ከግለሰቡ ውጭ ብሔረሰብ የሚባል ቋንቋን ተናጋሪ የለም፤ ቋንቋንና ሃይማኖትን አንድ ላይ አድርገን ለአንድ ብሔረሰብ መሠረት ብናደርጋቸው ለአማርኛና ለኦሮምኛ ተናጋሪዎች ብቻ ቢያንስ አምስት ድርጅቶች ለእያንዳንዳቸው ያስፈልጋሉ፣ ኦሮምኛ ተናጋሪዎች ቢያንስ የሦስት ዓይነት ክርስትናና የእስልምና ሃይማኖቶች ተከታዮች ናቸው፤ እንዲሁም የአማርኛ ተናጋሪዎች የሦስት ዓይነት የክርስትናና የእስልምና ሃይማኖቶች ተከታዮች ናቸው፤ የተደባለቁትን እነኦሮአማንና (ኦሮሞና አማራ) አማኦሮን (አማራና ኦሮሞ) ስንጨምር የበለጠ ጉራማይሌ ይሆናል፤እንዲህ በቀላሉ ግለሰቦችን በብሔረሰብ ከረጢት ውስጥ መከተት የማይቻል መሆኑን ይህ ማስረጃ ብቻ ይበቃል።

ማሰብ ከተቻለ ሌላም ተጨባጭ ማስረጃ አለ፤ የብሔረሰብ ድርጅቶች ብሔረሰብ የተባሉትን የሚከፋፍሉበት ምክንያት መሠረቱ የግለሰቦች የሥልጣን ጥም ነው፤ ከዚህ ሌላ ምንም ምክንያት ሊገኝለት አይቻልም፤ የሚጋልቡበት የፖሊቲካ እምነትና ሀሳብ ሲያጡ ብሔረሰብ ቀላልና የተላመዱት ፈረስ መስሎ ይታያቸዋል፤ በዝምድናና በወዳጅነት ላይ የተመሠረተ ድርጅት የሚያቋቋቁሙበት ምክንያቱ ይኸው ነው፤ የሚለያዩበትም ምክንያት ይኸው ነው፤ በብዙ የእስልምና ተከታይ አገሮች የሚታየው ችግር ይኸው ነው፤ አንዳንዶች የሥልጣን ጥማቸውን ስኬታማ ለማድረግ የእስልምና ሃይማኖትን የሥልጣን መወጣጫ ፈረስ ሊያደርጉት ይሞክራሉ፤ በብዙ መንገድ ፈር ቀዳጅ የነበረው ታላቁ የአረብ ሕዝብ ኋላ-ቀር ሆኖ የሚታይበት ዋናው ምክንያትም ይኸው ነው።

በኢትዮጵያም ቢሆን በአለፉት ሀያ ዓመታት ግድም ያየነው ብሔረሰብ ከሃይማኖት ጋር ሲላተም ነው፤ ቤተ እግዚአብሔርም የንትርክና የመለያየት ቦታ እየሆነ ይታያል፤ ትክክለኛ ግንዛቤ የጎደለው የብሔረሰብ ስሜት እንኳን ብሔራዊ ስሜትንና ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔር ልጆች መሆናቸውንም እያረከሰው ነው።

ዴሞክራሲ የሚለው ቃል መሠረቱ እኩልነትና ነጻነት ነው፤ ሰዎች በዘራቸው፣ በቋንቋቸው፣ በሃይማኖታቸው፣ በጾታቸው፣ በዕድሜያቸው ወይም በሀብታቸው ሳይሆን በፖሊቲካ ሀሳባቸውና በፖሊቲካ እምነታቸው ተስማምተው ሲሰበሰቡ በእኩልነት ነው፤ በአገር ውስጥ እንዲሰፍን የሚፈልጉት የፖሊቲካ፣ የኢኮኖሚ፣ የማኅበረሰባዊ እቅድና የሚዘረጉት ሕጋዊ ሥርዓት ለዜጎች በሙሉ፣ ለአገር በሙሉ ይበጃል የሚሉትን ነው፤ መሪ ይሆነናል ብለው ከመሀከላቸው አንዱን ሲመርጡ በእኩልነትና በነጻነት ላይ ሆነው በዜግነት ተቀብለውት፣ በችሎታውና በልምዱ መዝነውት ወይም መዝነዋት ነው፤ በእንደዚህ ያለ ሁኔታ የተመረጠ ሰው ቅብዓ ቅዱስ ተቀብቻለሁ እንደሚል ንጉሥ ሲሆንና የመረጡትን ሰዎች ወደሎሌነት ለመለወጥ ሲሞክር ከባህሉ የጭቆና ተጽእኖ ገና አለመላቀቁን መገንዘብ አያስቸግርም፤ የዴሞክራሲም መንፈስ ገና እንዳልሠረጸበት መረዳት ይቻላል፤ ቅንጅትን ያፈረሰው ወያኔ ብቻ ሳይሆን በውስጡ ያውም በመሪነት ደረጃ የተመረጡ ሰዎችም ጭምር መሆናቸው ለእኔ በጣም ግልጽ ነው።

መጋቢት 29/97 በኤንጂኒር ኃይሉ ሻውል በኩል ለቅንጅት ምክር ቤት አባላት ደብዳቤ ጽፌ ነበር፤ ከብዙ ጥረት በኋላ የሚሰማኝ ስላጣሁ ከምክር ቤቱ ለመልቀቅ የወሰንሁበትን ምክንያት አስረድቼበታለሁ፤ ነገር ግን እንደጥሩ አበሻ በጊዜው ለሕዝብ እንዲታወቅ ባለማድረጌ አዝናለሁ፤ ዛሬ ለእኔ ትምህርት ሆኖኛል፤ ለማናቸውም በከፊል ሚከተለውን ይላል፤--

...ቅንጅቱ ከተቋቋመ ጀምሮ የቅንጅትን ድል የማድረግ ዓላማ የሚጻረሩ ሁለት አዝማሚያዎች ለእኔ በግልጽ ሲታዩኝ ቆይተዋል፤ አሁን ለምርጫው የቀረው አምስት ሳምንታት ያህል ነው፤ ቅንጅቱ እነዚህን አፍራሽ አዝማሚያዎች ተሸክሞ ከቀጠለ ድል የማድረጉ ዓላማ ቢያንስ የደበዘዘ እንደሚሆን ይታየኛል፤ ቅንጅቱ ድልን የማጣቱ ውጤት የኢትዮጵያን ሕዝብ ተስፋ ከማስቆረጡ ጋር ተያይዘው ብዙ ከባድ ጥያቄዎች ይነሣሉ፤ የተለያዩ መልሶችም ይሰጣሉ። በአደባባይና በይፋ መወነጃጀሉ የማይቀር ይሆናል፤ በምርጫው የሚወድቁት ሰዎች ያለጥርጥር ይከፋሉ፤ የቀናቸው ሰዎች ሠራዊት የሌለው ጀኔራሎች ይሆናሉ። የዛሬው ሁኔታ በሰኔ በፍጹም ይለወጣል።
ለእኔ እንደሚታየኝ የቅንጅቱ አባሎች በሰኔ የሚፈጠረውን ሁኔታ ዛሬ በዓይነ አእምሮአቸው ማየት ግዴታቸው ይመስለኛል፤ አስቸጋሪ መሆኑ ይገባኛል፤ ግን ይቻላል። ቅንጅቱ በድል አድራጊነት ቢወጣ የሚያስከትለውን በአገሪቱ ሁሉ የሚያስተጋባ እልልታ በቅንጅቱ አባሎች ላይ ከሚጥልባቸው ከባድ ኃላፊነት ጋር ቀድሞ ማየት የሚሳነን አይመስለኝም። ቅንጅቱ ቢሸነፍ ግን በአገሪቱ በሞላ ብቻ ሳይሆን በውጭም የሚያስተጋባ ሑሑታና በቅንጅት አባሎች ላይ የሚሰነዘረውን የመረረ ነቀፌታ እንዴት እንደምንጋፈጠው ከአሁኑ ማሰብ ተገቢ

ይመስለኛል፡፡ የአንድ አገርን ሕዝብ ተስፋ አጨናግፎ በሰላም መኖር ያስቸግር ይሆናል፤....

ቅንጅት ለድል እንዳይበቃ የሚፈታተኑት ሁለት አዝማሚያዎች በውስጡ እንዳሉ ይታየኛል፤ አንዱ ሁላችንም በደንብ የምናውቀውና መፍትሔ ልናገኝለት ሞክረን ያቃተን የመኢአድና የኢዴአፓ/መድኅን የማይበርድ ባላንጣነት ነው፤ በሁለቱ መሀከል ያለው ፉክክር ለኢትዮጵያና ለኢትዮጵያ ሕዝብ ቦታ ያለው አይመስልም፤ ትልቁና ዋናው ዓላማ አንዱ ሌላውን በማናቸውም መንገድ መብለጥ ነው፤ እንዲህ ያለ መንፈስ በነገሥበት በመተባበር፣ በመረዳዳትና በአንድነት ምርጫው ለቅንጅት የተመቸ እንዲሆን ለማድረግ አይቻልም፡፡ ......

ሁለተኛው ችግር የድርጅቶች ሳይሆን የግለሰቦች ነው፤ ግለሰቦቹ በድርጅታቸውም ውስጥ ሆነ በቅንጅቱ ውስጥ ቁልፍ ቦታና የተግባር ተሳትፎ ያላቸው ከሆኑ ተጽእኖአቸው ድርጅታቸውን አልፎ ቅንጅትንም ይነካል፤ አንዳንድ ግለሰቦች ይህንን የ97ን ምርጫ እንደዓላማ ሳይሆን ለሌላ ዓላማ (ለ2002 ምርጫ) መረማመጃ አድርገው ይመለከቱታል፤ ስለዚህም ለአንዱ የቅንጅት አባል ዓላማ የሆነው ለሌላው የቅንጅት አባል ስልት ነው፤ የዚህ ውጤት ውኸንብርና መደናበር፣ አለመግባባትም ይሆናል፤ ፓርቲዎች የብዙኃኑን ዓላማ ማራመጃ መሣሪያዎች መሆናቸው ቀርቶ የግለሰቡን ዓላማ ማራመጃ መሣሪያ እንዲሆኑ ማድረግ የፖሊቲካን ትርጉም ይለውጠዋል፤ወይም ሌኒኒስት ያደርገዋል፡፡ ለእኔ እንደሚመስለኝ ፖሊቲካ የጋራ ዓላማ ይዘው በጋራ ስልት የሚመሩ ሰዎች ተግባር ነው፤ ... (አንዱ) ዓላማ አድርጎ የሚፍጨረጨርበትን ስልት ብቻ አድርጎ የሚመለከተው ያቀልለዋል፤ በአስተሳሰብ ከቅንጅቱ ጋር አልተቀናጁም ማለት ነው፤ ኢትዮጵያ ተመልሳ በወያኔ/ኢሕአዴግ ቀንበር ስር ከወደቀች የእኛም ውድቀት መሆኑን ያልተገነዘቡና ለ2002 ምርጫ የሚዘጋጁ ሰዎች በመሀከላችን የአሉ ይመስለኛል፤ በየዋህነት ከአየነው የዋህነት ይመስለኛል፡፡

ትናንት ለየብቻችን ስንፎካከር ያደረብንን ቁጪትና ቂም ዛሬም በአንድ ላይ ሆነን ተሸክመነው መቀጠሉ አውቀንም ይሁን ሳናውቅ ነገ መርዙን በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ ለማራገፍ ያቀድን ያስመስላል፤ ያስከብራል ብለን የገባንበት ተግባር ለአሳፋሪ ውርደት ሊዳርገን እየተፈታተነን ነው፤ ራሳችንን አሸንፈን ፈተናውን ሳናልፍ ወያኔ/ኢሕአዴግን ለማሸነፍ የምናደርገው ትግል ይሰምርልናል ማለት ከንቱ ምኞት ነው፡፡

ዛሬም ቢሆን ብርቱካን ከታሰረች በኋላ በአንድነት ለዴሞክራሲና ለፍትሕ ፓርቲ ውስጥ ተመሳሳይ ብቻ ሳይሆን የባሰ የንጉሥ፣ የራስ-የደጃዝማችነት ባሕርይ የሚያሳዩና በግል ፍላጎታቸው ብቻ ሎሌዎች እያሰባሰቡ

ለመንዳት የሚመኙ አሉ፤ ቶሎ የሚታረምበት መንገድ ካልተገኘ አንድነት የቅንጅትን መንገድ መከተሉ የማይቀር ነው፤ እንዲያውም ዛሬ በአንድነት ውስጥ ያለው ዓይን ያወጣ የአምባገነንነት ባሕርይና አሠራር በቅንጅት ውስጥ አልታየም፤ ለመሰብሰብ ፈቃድ ጠይቁን፤ በጋዜጣ ከእኛ በቀር መጻፍ ክልክል ነው፤ በራሳችን በአንድነት ጋዜጣም ውስጥ እኛን የሚነቅፍ ጽሑፍ አይታተምም፤ የሚሉ አብዮታዊ ዴሞክራሲን የሚያራምዱ ካድሬዎች ፓርቲውን አደጋ ላይ አድርሰውታል፤ የአባሎቹን ሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች በድርጅታዊ አሠራር እየረገጡ አብዛኛዎቹን የሥራ አስፈጻሚውንና የምክር ቤት አባሎችን በቁጥጥራቸው ስር አድርገው በማናለብኝነት ዓላማቸው ምን እንደሆነ ባይታወቅም እያራመዱ ነው፤ በርከት ያሉ ለፓርቲው ዓላማ ታማኝ የሆኑ ቆራጥ አባሎች በግልጽ እየተጋፈጧቸው ነው፤ ፓርቲው ምን አቅጣጫ እንደሚይዝ ገና አልታወቀም፤ ዛሬ ጥቂት የአንድነት አምባገነን መሪዎች ትሮትስኪ የሚባለው የሩስያ የኮሚዩኒስት ምሁር ስለሶቭየት ኮሚዩኒስት ፓርቲ ያለውን በተግባር እያሳዩን ነው፤ እንዲህ ብሎ ነበር ሕዝቡ በፓርቲው አባሎች ይተካል፤ የፓርቲው አባሎች ደግሞ በፓርቲው ማእከላዊ ኮሚቴ ይተካሉ፤ ማእከላዊ ኮሚቴው ደግሞ በሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ ይተካል፤ በመጨረሻም የሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ በአምባገነን ይተካል፤ ዛሬ በአንድነት ፓርቲ ውስጥ እየሆነ ያለው ይኸው ነው፤ ጠቅላላ ጉባኤው የሦስት ዓመታት ሥልጣኑን ተነጥቆ አምባገነኑ በመለመላቸው የምክር ቤት አባላት ተተካ፤ አሁን ደግሞ ምክር ቤቱ በሥራ አስፈጻሚው ተተካ፤ ሥራ አስፈጻሚውን የሚያሽከረክረው አምባገነኑ ነው፡፡

የኃይልና የተንኮል ዘዴን በዴሞክራሲና በኢትዮጵያ ሕዝብ ስም ለማራመድ የሚፈልጉ ሰዎች ከጅብ ዋሻ ወደጅብ ዋሻ ሊያስገቡን ይመኛሉ፤ በአሠራራቸው ካለው ገዢ ኃይል የማይለዩ ሆነው ከቆዩ በኋላ አሁን ደግሞ በዶር. ነጋሦና በአቶ ስዬ አማካይነት የአንድነትን ፕሮግራም ለውጠው ወደገዢው ፓርቲ ፕሮግራም አስጠጉት፤ ስለዚህም የአንድነት መሠረታዊና መለያ የሆነው የፖሊቲካ አቅዋሙ አባሎቹ ሳይወያዩበትና ሳይመከሩበት ተለወጠ፤ ፖሊቲካ ማለት ኃይልንና ጡንቻን በውይይትና በክርክር ተክቶ በሰላም ለመተራረምና ለመረታታት ነበር፤ ተቀናቃኝ የፖሊቲካ ቡድኖች በጡንቻና በኃይል፣ በተንኮልና በማወናበድ ገዢውን ፓርቲ ሊያሸንፉት አይችሉም፤ የኢትዮጵያን ሕዝብም ሊያታልሉት አይችሉም፤ የተሳካላቸው የጅብ ችኩል ቀንድ ይነከሳል እንደሚባለው ራሳቸውን ማጋለጣቸው ብቻ ነው ፡፡

3. ባህልና ዴሞክራሲ

አንድ ግልጽ እየሆነ የመጣ ነገር ያለ ይመስለኛል፤ ዋናውን የኢትዮጵያን ሕዝብ ዓላማ ወደጎን በማድረግ በምንም ዓይነት መንገድ ወደፓርላማ ለመግባት ምቹ ሁኔታን ለመፍጠር የሚጥሩ ሰዎች በኅብረት የተነሣሱ ይመስላል፤ የቅንጅትን ውሳኔ ጥሰው ፓርላማ የገቡት ሰዎች በ2002 እንደገና ተመርጠው ለመቀጠል የጋለ ምኞት ያላቸው ቢሆን አያስደንቅም፤ ሌሎችም የእነሱን አርአያ ተከትለው ወደዚያው መግባቱን ዋና ዓላማቸው ያደረጉ አይጠፉም፤ ከላይ ለቅንጅት አመራር በጻፍሁት ላይ ያነሣሁትን ጥያቄ አሁንም ማንሣት ግዴታ ይሆናል፤ የአንድነት ፓርቲ ዓላማ ጥቂት ሰዎችን ለፓርላማ ወንበር ለማብቃት ነው? ወይስ ከዚያ የላቀ ዓላማ አለው? ብርቱካን ከታሰረች በኋላ አመራሩን የያዙት ሰዎች ከቅንጅት ውድቀት ምንም እንዳልተማሩ እየታየ ነው፤ እንዲያውም ባህላዊውን የአገዛዝ ሥርዓት ለመዘርጋት የሚመኙ ይመስላሉ።

ለእኛ ዴሞክራሲ ማለት የሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት ነው፤ እኩልነትን፣ ነጻነትን፣ ሕጋዊ ሥርዓትን፣ ግልጽነትን፣ ተጠያቂነትን፣ ሕዝባዊነትን በውስጡ ያዘለ ሀሳብ ነው፤ በእርግጥ ባህላችን ለዚህ አላዘጋጀንም፤ በዴሞክራሲ አመራር ውስጥ መግባት ማለት አገልጋይ መሆን እንጂ ገዢ መሆን አይደለም፤ በእርግጥ ባህላችን ለዚህ አላዘጋጀንም፤ ለእኛ ዴሞክራሲ ማለት በሙሉ ነጻነትና በሙሉ ልብ መሰብሰብ፣ በእኩልነት መወያየትና መከራከር ነው፤ በእርግጥ ባህላችን ለዚህ አላዘጋጀንም፤ ባህላችን ያዘጋጀን የበላይና የበታች በመሆን አንዱ ሲኮፈስ ሌላው አደግዳጊ እንዲሆንና እንዲቅለሰለስ ነው፤ ለዚህ ነው የፊታውራሪነት፣ የራስነት፣ ምናልባትም የንጉሥነት ምኞት ልባቸውን ያሳበጠባቸው ሰዎች በየፖሊቲካ ፓርቲው ውስጥ እየገቡ አሮጌ ምኞታቸውን በአዲስ ልብስ ሸፍነው የኢትዮጵያን ሕዝብ ግራ የሚያጋቡት።

ባህላችን ያዘጋጀን ከቻልን ጨቁኖ፣ ረግጦ፣ ደበድቦ፣ ገርፎ፣ አስሮ፣ ገድሎ ለመግዛት ነው፤ ባህላችን ያዘጋጀን የቻለ ገዢ ያልቻለ ተገዢ እንዲሆን ነው፤ ባህላችን ያዘጋጀን ለማድበስበስ፣ ለመሸፋፈንና ለመደባበቅ ነው፤ ባህላችን ያዘጋጀን ሥልጣንን በገንዘብ፣ ገንዘብን በሥልጣን ለመመንዘር ነው፤ ተከበረ ብሎ ከበረ ነው፤ ባህላችን ያዘጋጀን ለባላጋራነትና ለሴራ ነው፤ ባህላችን ያዘጋጀን ለጠብና ለጦርነት ነው።

ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን እየተመኘን ሥልጣን ማለት ሠርቶ ማሠራት መሆኑ ቀርቶ አዛዥና ገዢ ለመሆን፣ ሥልጣን ማለት ተጠያቂነትና ኃላፊነት መሆኑ ቀርቶ እንደልብ ያለምንም ገደብ ያሰኛቸውን ለማድረግ፣ ሥልጣን ማለት በመመካከርና በመስማማት እቅድ እያወጡ አብሮ መራመድ መሆኑ ቀርቶ ልክ እንደዱሮው ታዛዦችና ሎሌዎችን በማበራከት ኃይልን ለማጠናከር መጣር፣ የሕዝብ ጉዳይ የሆነው ነገር ሁሉ ለሕዝብ እየተገለጠና ሕዝብም እያወቀ

ተሳታፊነቱን እንዲያዳብር መጣር ቀርቶ እንደደብተራ ምሥጢር ምንም ነገር እንዳይታወቅ እያፈኑ ግራ ማጋባት ገሀድ የወጣ ሐቅ እየሆነ ነው፤ ይህ ሁሉ የሚያመለክተው የባህላችን ተጽእኖ ምን ያህል ኃይለኛ እንደሆነና እኛም ሳናውቀውና ራሳችንን ለማፅዳት ሳንሞክር የዴሞክራሲ ጋቢ በመደረብ ብቻ የዴሞክራሲ አራማጆች መስለን ለመታየት እንደከማለን፤ የድምፅ ብልጫ ብቻውን ዴሞክራሲን ያሳያል ብለው የሚያምኑ የዋሆች በጉዳዩ ጠለቅ ብለው ያስቡበት፤ ይወያዩበት፤ ይከራከሩበት።

ይህንን ሁሉ በውስጣችን ተሸክመን ነው ላይ ላዩን ስለዴሞክራሲ የምናወራው፤ ወይ ዴሞክራሲ ምን ማለት እንደሆነ አልገባንም፤ ወይም ባህላችን በውስጣችን የጫነውን አናውቅም፤ የሚያነታርከንና እንዳንደማመጥ የሚያደርገን፣ የሚያጣላንና የሚያራርቀን፣ እንዳንስማማና እንዳንተማመን፣ እንዳንደጋገፍና እንዳንተባበር የሚያደርገን በአንድ በኩል የገዢና የተገዢ ባህላችን በሌላ በኩል ዘመናዊው የዴሞክራሲ ምኞታችን እየተጋጩብን ነው፤ ይህንን ሐቅ ከገዢውም ሆነ ከተቀናቃኝ ቡድን ውስጥ የሚክድ ማን ነው? ማን ነው ከገዢው ቡድን በወሬ ዴሞክራት በተግባር ንጉሥ ያልሆነ ማን ነው? ከተቀናቃኝ ቡድኖች ውስጥ በቃል የዴሞክራሲ አቀንቃኝ በተግባር ግን ራሱን «ልዑል አልጋ ወራሽ» ብሎ ያልሰየመ? የዴሞክራሲ ባህል አለን የሚሉ ወገኖች እንዳሉ ይገባኛል፤ ስለዴሞክራሲ ያለን ግንዛቤ በጣም የተራራቀ ነው ከማለት በቀር አልጨምርበትም።

በውስጣችን ተዋኅዶን ያለ በመሆኑ ስለባህላችን ተጽእኖ አናስብም፤ዴሞክራሲ በበኩሉ የውስጣችንን ብልግብልጥነትና ሴራ እያየ አልጠጋችሁም፣ አትስማሙኝም የሚለን ይመስላል፤ በይሉኝታ ተሳስረን፣ አንደበታችንን በማር ልባችንን በሬት እየቀባን፣ በተንኮልና በክፋት ተመርዘን ዴሞክራሲ ሊመጣ አይችልም፤ ግልጽነትን በግዳችን መማር አለብን፤ በልበ ሙሉነት መከራከርን በግዳችን መልመድ አለብን፤ እኩልነትን፣ ነጻነትንና ሕጋዊ ሥርዓትን በግዳችን መቀበል አለብን፤ ለዴሞክራሲ ወይም ለኢትዮጵያ ሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት ሌላ መንገድ የለም፤ አንድ ጊዜ በጋዜጣ እንደሶማሊያ ወይም እንደዚምባብዌ እንዳንሆን ያስጋል በማለቴ አንድ ወዳጄ በጣም ተቆጥቶ በጋዜጣ መልሶልኝ ነበር፤ ሶማሊያ በእርግጥ የኢትዮጵያ ሀገረ መንግሥትነት ታሪክ የላትም፤ ነገር ግን በአብዛኛው አንድ ቋንቋና አንድ ሃይማኖት ያለው ሕዝብ ነው፤ ሆኖም የያዘውን የጥፋት መንገድ እያየን ነው፤ ዚምባብዌም አስታራቂዎች ያሉት ሕዝብ ነው፤ ለዚህ ነው እኛ ከኢደጋችን ሳንወጣ ዚምባብዌ ኢደጋውን በመጠኑም ቢሆን የተሻገረው፤ እኛ ዛሬም እዚያው ነን! እዚያው ነን ስል ምን ትዝ አለኝ መሰላችሁ! ዘመድም የሚያስፈልገው አስሮ እንዲቀጣ ነው! በማስተማርና በማግባበት አይደለም፤ ሁሌም የሚቀናን የጡንቻ መንገድ ነው።

እዚያው ነሽ ወይ? ዛሬም እዚያው ነሽ ወይ?
እስሮ የሚቀጣ ዘመድም የለሽ ወይ!

ዛሬም እዚያው ነን እያልን ሦስት ሺህ ዘመናት አስቆጥረናል፤ ለምን ያለማቋረጥ የኋሊት እንሮጣለን? ለምን ሁሉም ዓይነት ሕጎች ኖረውን፣ ባህላችንም ‹ብሕግ አምላክ ሲባል ውሀም ይቆማል› የሚል ሲሆን፣ ለምን ሕግ እንደሌለን እንሆናለን? ለምን ብዙ የሕግ አዋቂዎች እያሉን ምንም እንደሌለን እንሆናለን? ለምን ብዙ የሃይማኖት መሪዎች እያሉን ምንም እንደሌለን እንሆናለን? ለምን ከሃምሳ ዓመታት በፊት ከምሥራቅና ከምዕራብ አፍሪካ እየመጡ ሲማሩበት የነበረው ዩኒቨርሲቲ ዛሬ መሳለቂያ ሆነ? ለምን በ1960ዎቹ የተጀመረው ከፍተኛ የእርሻ እድገት በድንገት ቆሞ ወደጥንቱ ተመለሰ? ለምን በኢትዮጵያ ውስጥ ንብረትን ከማፍራት ይልቅ የኢትዮጵያን ሀብት ወደውጭ ማሸሽ አስፈላጊ ሆነ (ምናልባት ከአቶ አላሙዲን በቀር)? እንዴት ነገሩ ሁሉ ቢገለባበጥ ነው ከዓረብ አገሮች የፍራፍሬ ጭማቂና ብስኩት አስመጪዎች የሆንነው? ምን ዓይነት የአእምሮ ሕመም ቢይዘን ነው ሃምሳ ዓመታት ሙሉ ከችጋር መውጣት ያቃተን? በነዚህ ዓመታት ውስጥ የኢትዮጵያን ሕዝብ ገዛሁ ብሎ የሚኮራ ጤናማ አእምሮ ያለው ሰው አለ?

በቅርቡ ፕሬዚደንት አባማ ከአፍሪካ አገሮች ሁሉ ትንሽዋን ጋና፣ እ.አ.አ. በ1956 ነጻ የወጣችውን አገር መርጠው ጎበኙ፤ ሕዝቡ የሥልጣን ባለቤት በመሆኑ ብቻ ነው፤ ቀደምቲቱ ኢትዮጵያ፣የአፍሪካ የነጻነት ጮራ ስትባል የነበረችው ኢትዮጵያ በጣም ኋላ ነች፤ ለነገሩ ጋና እንኳን በፖሊቲካው በእግር ኳስም በልጣናለች! ያሳፍራል!

ከዚህ አሳፋሪ ደረጃ ላይ ለመድረስ ከሦስት ሺህ ዓመታት በላይ ፈጀብን! በአዲሱ ሺህ ዓመት (ሚሌኒየም) መባቻ ላይ ልዩ ዘመን እናደርገዋለን ተብሎ፣ አሳላፊዎቹ ከለንደን ተመርጠው መጥተው፣ አዳራሹ ተንጣልሎ ተሠርቶ፣ ተዘፍኖ፣ ተጨፍሮ መጨረሻ እንዘጭ! ብለን ወደነበርንበት! ማንን እታለልን? ጥፋት እንጂ ምን ጥቅም አገኘን? አሁንስ? ወደፊትስ የሚችለውን ለስደት፣ የማይችለውን ለደህነት እየዳረግን በዚያው በሚያዳልጥ የብልጣብልጥ የቁልቁለት መንገድ ለመንጎድና ልጆቻችንን የምናሳፍር እንደሆንን ልናልፍ ነው? የቀድሞዎቹን መውቀስ አንችልም፤ የእውቀት አድማስ መስፋትና የዓለም ሕዝቦች መቀራረብ የጥንቶቹ ሲያልሙት እንኳን የማይችሉትን ዕድል ሰጥቶናል፤ ኃላፊነታችን የበለጠ የሚሆነው በዚህ ምክንያት ነው።

አሁን እስካለንበት ዘመን (2002 ዓ.ም.) ድረስ ተከታታይ የኢትዮጵያ ትውልዶች ሥልጣንን ለመግራት አልቻሉም፤ እኛም ይህንን የታሪክ ውድቀት ተሸክመን ለሚቀጥለው ትውልድ ለማስረከብ እየታገልን ይመስላል፤ ጭቆናንና

መከራን እንዳናወርስ ቆርጠን መነሣት የሚጠበቅብን ይመስለኛል፤ ሥልጣንን እንግራው።

4. ሥልጣንን መግራት

ሥልጣንን ለመግራት እንድንችል በመጀመሪያ ራሳችንን መግራት አለብን፤ ስለሥልጣን በነፍሳችን ውስጥ ሳይቀር ሳናውቀው ቋጥረን የሸሸግነው የባህል ውራጅ አለ፤ ከመከበርና ከመክበር ጋር የተያያዘ የሥልጣን ምኞት፣ ሲሾም ያልበላ ሲሻር ይቆጨዋል የሚያቃጭልበት የንቅዘት ዝንባሌ፣ ከሰው በላይ ለመሆን፣ ያለምንም ተጠያቂነት ለመገላመጥ፣ ለመሳደብ፣ ለመግረፍ፣ ለማሰር፣ ለመግደል፣ እጅ ለማስነሳት፣ ያለምንም ተጠያቂነት ለመዝረፍና ለመቀማት፣ሕግንና ደንብን እንደፈለጉና እንደተመቻቸው እየለዋወጡ የግል መሣሪያ ለማድረግ፣[8] — ይህንን ሁሉ የባህል ውራጅ ከውስጣችን ማራገፍ በግድ ያስፈልገናል፤ የሕግ አምላክን (ፈረንጆቹ the rule of law የሚሉትን ለሕግ ተገዢነት) ማጠናከር አለብን፤ አንድ አጥንታችንን ዘልቆ ነፍሳችን ውስጥ እንዲገባ ማድረግ ያለብን ቁም-ነገር ደንብና ሕግ የሚሠሩት ከጥፋት እንዲጠብቁን ነው እንጂ ለጥፋት እንዲያበረታቱን አለመሆኑን ነው፤ አሁን የምናደርገው ከባህላችን ጥሩውን እየነቀስን እያወጣን መጥፎውን እያጎላንና እያራባን ነው፤ ስለሥልጣን መጻፍ ከጀመርሁ ወደሃምሳ ዓመት ሊጠጋ ነው፤ ይህ ብቻ በጉዳዩ ላይ እንዳሰብሁበት የሚያመለክት ይመስለኛል፤ ያመለጥሁትም ስላሰብሁበት ይመስለኛል።

ስለሥልጣን ያለንን አስተሳሰብ ወደዘመናዊነት መለወጥ የሚያስፈልገን ይመስለኛል፤ ሃይማኖት የእውቀትም የእምነትም ምንጭ በነበረበት ዘመን የሥልጣን ምንጭ እግዚአብሔር ነው ይባል ነበር፤ ስለዚህም በጉልበተኛነት ሥልጣን ላይ የወጣውን ሁሉ በእግዚአብሔር ፈቃድ ነው እየተባለ ሕዝብን ለግፍ እያሳለፉ መስጠት ልማድ ነበር፤ በኦሪት ብቻ አይደለም፤ በሐዲስም ይህንን አስተሳሰብ የሚያራምዱ መመሪያዎች ሞልተዋል፤ እግዚአብሔር የግፈኞች አምላክ፣ የግፈኞች ደጋፊ አይደለም፤ እግዚአብሔር የፍትሕ፣ የነጻነትና የእኩልነት አምላክ ነው፤ ስለዚህም የሥልጣን ምንጭ ሕዝብ መሆን አለበት፤ እግዚአብሔር ለአዳምና ለሔዋን በገነት የሰጣቸውን በራሳቸው ፈቃድ የመወሰን ነጻነት ዛሬ እኛን ነፍጎናል ብለን አናምንም።

በወንበሩ ላይ ያለውን ሰው፣ ወይም ያሉትን ሰዎች መለወጥ ብቻ የሥልጣን ለውጥን አያመጣልንም፤ የሥልጣን ወንበሩ ባሕርይ አብሮ መለወጥ አለበት፤ የሥልጣን ወንበር በሰይፍ ብቻ ሳይሆን በሕጋዊ ሥርዓት የተወጠረ

[8] የእኔንና የሥልጣንን አየተያዩ ተኳርሮ መተላለፍ በሰፊው ከዚህ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ ገልጫለሁ፡

እንዲሆን ያስፈልጋል፤ ለማንም እይታና ትችት ክፍት ሆኖ ከወንበሩ ውጭና ከወንበሩ በላይ የበለጠ ኃይል መኖሩን ማመንና መቀበል ያስፈልጋል፤ ሥልጣን በአንድ ሰው እጅ በተቋጠረ መጠን ሥልጣን ለሕዝብ የሚሰጠው ጥቅም ይቀንሳል፤ ሕዝብን በድንቁርና ማፈን በተቻለ መጠን የሥልጣን ብልግና ስር እየሰደደ ይሄዳል፤ በአጭር በአጭሩ ፍሬ ነገሮቹን ልደርድራቸው፤--

ሥልጣን የአገልግሎት እንጂ የጥቃት መሣሪያ አይደለም፤

ሥልጣን ርስት ወይም ርስተ-ጉልት አይደለም፤ የሚነቀልና የሚተከል፣ የሚለዋወጥ ነው፤

የሥልጣን ምንጭ ሕዝብ ነው፤ ሌላ ማደናገሪያ ሊገባበት አይችልም፤

የሥልጣን ዓላማ አገርንና ሕዝብን ማገልገል ነው፤

ሥልጣን የሚገኘው ሕዝብ በሙሉ ነጻነት፣ ያለምንም ፍርሃትና ጫና ከቀረቡለት አማራጮች ውስጥ የሚፈልገውን ሲመርጥና በድምፅ ብልጫ ሲያሸንፍ ብቻ ነው፤

የሥልጣን ባሕርይ ምንጊዜም ሕጋዊ መሆን ያስፈልገዋል፤ ሥልጣን ከሕግ ሲያልፍና ከሕግ በላይ ለመሆን ሲሞክር ያባልጋል፤ ለግፍና ለንቅዘት በርን ይከፍታል፤

ሥልጣን ወደፊት እያየ የሕዝብን ኑሮ ለማሻሻል የሚጥር እንጂ ወደኋላ እየተመለከተ በበቀልና በጥላቻ ጊዜንና ጉልበትን የሚጨርስ መሆን የለበትም::

አንድ ነገር መረዳት ያለብን ኢትዮጵያውያን ለሥልጣን ያደረብን ምኞት ስር የሰደደ በመሆኑ ለእኩልነት የመጣውን ቁም ነገርም ወደሥልጣን መለኪያ እንለውጠዋለን፤ ለምሳሌ በደርግ ዘመን ጓድ የሚለው ቃል ከሶቭየት ኅብረት ተተርጉሞ የመጣልን ሁላችንንም ለማስተካከል ነበር፤ ነገር ግን አንዳንድ የቀበሌ ሎሌዎች ደብዳቤ ሲጽፉ ከፊርማቸው ስር «ጓድ» ይሉ ጀመር፤ ትንሽ ቆይቶም «ጓድነትዎ» ማለት ተጀምሮ ነበር፤ በዚህም ምክንያት ጓድ የሚለው ቃል ዓላማ ፈጽሞ ተበላሸ:: አንድ ጊዜ ሬስቶራንት ውስጥ አሳላፊውን ለመጥራት ድምፄን ከፍ አድርጌ «ጓድ!» ብዬ ስጠራ የነበሩት ሎሌዎች በሙሉ ወደኔ ዞር አሉ፤ በኋላ አንዱ የማውቀው መጥቶ «አውቀህ እኛን ለማዋረድ ብለህ አይደለም አሳላፊውን «ጓድ» ያልከው?» በማለት ጥርጣሬዬን አረጋገጠልኝ፤ በሱ ቤት አሳላፊውን ጓድ በማለቴ ከፍ ሳደርገው ‹የክብር ወይም የሥልጣን ስማቸውን› ለሌላ በእሱ ግምት ለማይገባው ሰው በመስጠቴ ሎሌዎቹን ደግሞ አዋርጃለሁ ማለት ነው! ይህ የበሽታ መግለጫ አይደለም? ደማችን ውስጥ ያለ እንደሚመስል አፄ ምኒልክ ለራስ ቢትወደድ መንገሻ በጻፉት ደብዳቤ ይታያል፤ በከፊል የሚከተለውን ይላሉ፤--

ይፍራታና ግድም እንደጮኸ እንደለፈለፈ ተለየየ፤ ቤግምድርም እንደጮኸ እንደለፈለፈ ተሊየየ፤ ሳይንትም እንደዚሁ ተፈታ፤ ደግሞ አሁን ሜጫን፣ ይልማና (ዴንሳን) እንዲህ አድርገህ ታስጨንቀዋለህን፤ ... እንዲህ አድርገህ ደህውን ብታስጨንቀው ምን ትጠቀማለህ፤ ይህ ሁሉ የጨዋ ልጅ ሽማግሌ እንግዲህ ተመልሰን አገራችን አንገባም፤ የራስ መንገሻን ፊት አናይም፤ እንደወጣን እንቀራለን ብሎ እዚህ መጥቶ ያለቅሳል፤ ይህንን እግዚአብሔር ይወደዋልን፤ የመረረው ደህ ይገባል ከውሀ የሚሉ ተረት ባንተ ደረሰ፤ ... ነገር ግን ደብዳቤ ብልከብህ፣ ብመክርህም አትሰማኝ፤ ተመከረህም አትድን፤ እንግዲህስ ሁለተኛ እንዲህ ያለ ነገር የሰማሁ እንደሆን መንገሻ ሙት፤ ማርያምን፤ ደሀው ከወደደበት እንዲኖር አዋጅ አነግርለታለሁ፤ ...

ከዚህም በኋላ አፄ ምኒልክ ለጨቋኙና ለበዝባዡ ራስ በሌላ ጥፋት ሌላ ማስጠንቀቂያ ጽፈውላቸዋል፤ ነገር ግን የሥልጣኑ ባሕርይ ሳይለወጥ ራስ መንገሻንም ሆነ ሌላውን ለመለወጥ ያዳግታል::

አሁን ሥልጣንን ወደመግራቱ ሀሳቤ ልመለስ-- አንደኛው ዋና ነገር ራሳችንን መግራት ነው ብያለሁ፤ ሁለተኛ ሥልጣንን የመግራቱ ዘዴ ወይም ስልት ሲቀየስ ያለፈውን የሥልጣን ብልግና የምንፍቅበትና ከአለፈው ወደአዲሱ የሚተላለፍ ምንም የቂምና የከፋት ነገር እንዳይኖር የኢትዮጵያ ሕዝብ በክብሩ ዋስትና የሚሰጥበት ፍጹም አዲስ ምዕራፍ እንዲሆን ያስፈልጋል፤ ጥላቻን አቅፈን ወደፍቅር ልንደርስ አንችልም፤ ጥፋትን እያሰብን ልማትን ማካሄድ አንችልም፤ ያለፉት ሠላሳ ዓመታት ይህንን ካላስተማሩን ከባድ ችግር አለብን ማለት ነው::

እንደሚመስለኝ ሥልጣንን የመግራቱን አስፈላጊነት የሚቃወም የለም፤ ችግሩ ያለው እንዴት ሥልጣንን እንግራ በሚለው ዘዴ ላይ ነው፤ እንደሚመስለኝ በዚህም ላይ ቢሆን ችግሩ ያለው በዘዴው ላይ ሳይሆን ባለመተማመን ላይ ነው፤ ወይ እንደደቡብ አፍሪካ ታላላቅ ሰዎች የሌሉበት ማኅበረሰብ፣ወይም (በአፍሪካ ሌላ አገር መጥራት ስለሚያስቸግር) እንደደቡብ አፍሪካ ታላላቅ መንፈሳዊ መሪዎች የሌሉበት ማኅበረሰብ፣ ወይም እንደምዕራባውያን አገሮች ጋዜጠኞችና ምሁራን ነቅተው እየተጠባበቁ ሕዝቡን የሚያነቁበት ማኅበረሰባዊ መዋቅር በሌለበት የሥልጣን ተቀናቃኞችን ጥርጣሬና ስጋት ለማስወገድ ያስቸግራል፤ በአሁኑ ጊዜ ትልቅ ሰውነትን በተመለከተ ኢትዮጵያ ምድረ-በዳ ሆናለች ለማለት ይቻላል፤ ለዚህ ነው እኛም ሆንን ሌሎች የእኛ ቢጤ ሕዝቦች ትልቅ ሰው የሚባለውን ከአሜሪካ ወይም ከአውሮፓ መዋስ የሚያስፈልጋቸው፤ ይህንን የሚያደርጉ መሪዎች ውርደቱ በጭራሽ አይሰማቸውም፤ እንዲያውም የተከበሩና በአገራቸው ውስጥ ከነሱ በቀር ሌላ ሰው አለመኖሩን የሚያስመሰክርላቸው አድርገው ይመለከቱታል::[10]

---

[10] አንድ ሰው ለመጥቀስ ያህል፣ የይድነቃቸው ተሰማን ትልቅነት ኢትዮጵያ ሳታውቅለት ዓረፈ፤ ይህ ሰው በብዙ ነገሮች ማንም በየዩኒቨርሲቲው ዲግሪ ከለቃቀሙ ሰዎች የበለጠ እውቀት ነበረው፤ በብዙ የአፍሪካ አገሮች ለአገር መሪዎች የሚሰጥ አቀባበል ያገኝ ነበር፤

5. የትልልቅ ሰዎች ያለህ!

ፍላጎቱ ካለን ግን ትልልቅ ሰዎችን ማፍራት እንችላለን፤ ከአሉን አንዳንድ ሰዎች ውስጥ የተደበቀ ትልቅነትን ማውጣት እንችላለን፤ እምነታችንን ልንጥልባቸው የምንችልባቸው ሰዎች ጥቂት አይደሉም፤ እኔ የማውቃቸው በማንኛውም የፖሊቲካ አመለካከት ውስጥ ያሉ ሊታመኑና ሊከበሩ የሚችሉ ሰዎች በኢትዮጵያም ውስጥ በውጭ አገሮችም አሉ፤ ልባችንን ለርኅራኄና አእምሮአችንን ለቀና አስተሳሰብ ከአዘጋጀን ትልልቅ ሰዎችን በማፍራት ኢትዮጵያን የትልልቅ ሰዎች አገር እናደርጋታለን፤ ትልልቅ ሰዎች የማይበቅሉበት አገር ትልቅ አገር ሊሆን አይችልም፤ ትልቅነት በመወለድ መሆኑ ቀርቷል፤ አሁን ደግሞ ትልቅነት በሥልጣን መሆኑን እናስቀረው፤ እነዚህ ትልልቅ ሰዎች ሌሎቻችንን እንድንደማመጥ፣ እንድንከባበርና እንድንተማመን በጣም ይረዱናል፤ ነገር ግን ትልቁና ዋናው ነገር እነዚህ ትልልቅ ሰዎች በአገሩ ውስጥ የተዘረጋውን የፖሊቲካ ጥላሸት መግፈፍ እንዲችሉ ከፖሊቲከኞቹ በተለይም ከገዢው ቡድን ለእነዚህ ትልልቅ ሰዎች የሚሰጠው ልባዊ ክብር ነው፤ ስለዚህም ትልቁ ጥያቄ ፖሊቲከኞቻችንና ገዢዎቻችን ከራሳቸው ከፍ አድርገው የሚመለከቷቸውን ሰዎች ለማየት ይፈልጋሉ ወይ? የሚል ይሆናል፤ ጥርጣሬ ስላለኝ ነው እንጂ ቢያንስ የአሥር ሰዎችን ስም መጥራት እችል ነበር፤ አንዳንዶቹም በእገዛዙ ውስጥ ያሉ ናቸው።

የቅርቡ ታሪካችን ገዢዎቹንም ሆነ ተቃዋሚዎቹን ፖሊቲከኞች ሊያስተምራቸው ይገባል፤ አፄ ኃይለ ሥላሴ ሞተው እንደነገሩ ተቀብረዋል፤ ዛሬ ኮሎኔል መንግሥቱ ኃይለ ማርያም ሙጋቤን የሙጢኝ ብሎ ለሙጋቤ ዕድሜ እየለመነ ይኖራል፤ ነፍሱ አለ፤ ጀኔራል ተስፋዬ ገብረ ኪዳን በማያምር ሁኔታ ሞቷል፤ ጀኔራል ሐዲስ ኢጣልያን የሙጢኝ ብሎ ይኖራል፤ ነፍሱ አለ፤ ኮሎኔል ብርሃኑ ባየህም ኢጣልያን የሙጢኝ ብሎ ይኖራል፤ ነፍሱ አለ፤ በቃሊቲ ታጉረው አሥራ ስምንተኛ ዓመታቸውን የቆጠሩት የደርግ አባሎች ይኖራሉ፤ ነፍሳቸው አለ፤ እነዚህ ሁሉ ሰዎች በሥልጣን ላይ በነበሩ ጊዜ በመጨረሻ የወደቁበትን ደረጃ በዓይነ አእምሮአቸው ማየት ያልቻሉበት ምክንያት ምንድን ነው? ልዩዎች ነን፤ ማንም አይችለንም፤ ቀዳዳዎቹን ሁሉ ደፍነን ራሳችንን እንጠብቃለን፤ ብለው እንዳመኑ ግልጽ ነው፤ ነገር ግን ይህ እምነታቸው ለብዙ ሰዎች ገሀድ ሆኖ የሚታየውን እውነት እንዳያዩ ዓይናቸውን ብቻ ሳይሆን አእምሮአቸውን ያወረባቸው ምንድን ነው? የሥልጣን ጥም የሚያመጣው

ኢትዮጵያ ሲመጣ ግን ተራ ሰው፤ በዲፕሎማሲ ችሎታው፣ በቋንቋዎች ችሎታው በአርቆ አስተዋይነቱ የሚደነቅ ሰው ነበር፤ አሁን ደግሞ ፍቅሩ ኪዳኔ አዳዲስ መረጃዎችን ስለይድነቃቸው ሰጥቶናል፤ የፒያሳ ልጅ በሚለው መጽሐፉ፤ 2002።

ሕመም እንዳለ የታወቀ ነው፤ በተራ ደረጃ እንኳን ማሰብ የሚችል ሰው ከዚህ ሕመም የሚገላገልበትን መንገድ ፈልጎ ለማግኘት ይችላል፤ የሕመሙ አንዱና ዋናው መገለጫው ደህና ሰው፣ ሕመሙን ለመገንዘብ የሚችል ሰው አለማስጠጋቱ ነው፤ እንዲያውም ይህ ሕመም የያዘው ሰው በምንም ዓይነት መንገድ ትንሽም የሚበልጠውን ሰው አያስጠጋም፤ የሚያጅቡት ሁሉ በአእምሮአቸውም ሆነ በመንፈሳቸው ዝቅተኛ ግምት የሚሰጣቸው አድር-ባዮች፣ ትእዛዝ ተቀባዮችና አስተላላፊዎች፣ የመንፈስ ድንክዬዎች ናቸው፤ በዚህም ምክንያት ራሱን ለመመርመርና በሚያዛልቀው እውነት ለመመራት ዕድሉን አያገኝም፤ በዚህም የተነሣ በእውነት የሚያስከብሩትንና የሚያስወድዱትን ሰዎች እያራቀ፣ ጥላቻን በጥላቻ እያስወለደ ያራባል።

በአለፉት አሥራ ስምንት ዓመታትም ቢሆን ብዙ አይተናል፤ አንድ ሰሞን መድረኩ ሁሉ ለዳዊት ዮሐንስ ጠብቦት ሳያስብና ሳይጨነቅ እንደልቡ ይናገር ነበር፤ ዛሬ ድምፅ የለውም፤ ታምራት ላይኔ የፀዳ አዲስ ልብስ ለብሶ ከአንደበቱ የሚወጣው አድማጩን ያቆሸሽ ነበር፤ ዛሬ የክርስቶስን መንገድ ይዞ እያለቀሰ ነው፤ ብዙ መስዋእትነት የተከፈለበትን ታሪክ ለመለወጥ፣ ሌሎች የደከሙበት እንዳይታወቁ እያፈኑና እያጠፉ ቀለም በመቀባት ዘለቄታ ያለው ስም ማትረፍ እንደማይቻል የማያውቁ ሰዎች ሲናብዙ እያየን ነው፤ የተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት፣ የእቴጌ መነን ትምህርት ቤት፤ የእቴጌ ጣይቱ ሆቴል፣ የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ትምህርት ቤትና ዩኒቨርሲቲ፣ የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ቲአትር ቤት፣ የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ሆስፒታል፣ የልዕልት ጸሐይ ሆስፒታል፣ የልዑል መኮንን ሆስፒታል (በደመወዛችን የተሠራ)… እንደኢትዮጵያ ዓየር መንገድ አርማ ያሉም … ስምን ወይም ምልክትን በመለወጥ ታሪክን ለመለወጥና ባለቤት ለመሆን አይቻልም፤ ሬሳ መደብደብ ታሪክ አይሆንም፤ ቁም ነገሩ ጊዜውና ዘመኑ የሚጠይቀውን ታሪክ መሥራት ነው፤ ይህንን አለማድረግ ያለፉት ባለሥልጣኖች ሳይሆን የዛሬዎቹ ድክመት ነው።

ከሥልጣን ጋር ተያይዞ የሚመጣ እንደኤሌክትሪክ ማሞቂያ አካልን የሚያግልና የሚያሳብጥ፣ ልብን የሚያደነድን ስሜት ይፈጠራል፤ አድር-ባዮች፣ አደግዳጊዎች፣ አጫፋሪዎችና አጨብጫቢዎች ራሳቸውን ለማስተዋወቅ የሚያደርጉት የሥልጣን አድናቂነት የሥልጣን ጥም ላደረበት ሰው ሕመሙን የሚያባብሰውና አእምሮውን ለተለየ አመለካከት የሚዘጋበት ይሆናል፤ በእንደዚህ ያሉ አድናቂዎች በየዕለቱ መከበብ ሥልጣንን ጣፋጭ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ ነው፤ ከዚሁ ጋር ተያይዞ የሚመጣው ስሜት በሰዎች ላይ የበላይነትን ማግኘትና በኑሮአቸው ላይ ብቻ ሳይሆን በሕይወታቸው ላይም ከሕግ ውጭ የመወሰን ችሎታ ነው፤ አንድ የሥልጣን ጥም ያደረበት ሰው እዚህ ደረጃ ላይ ሲደርስ ወደአምላክነት መንጠራራትና በስሩ ያሉትን ሰዎች ሁሉ

መናቅ ባሕርዩ ይሆናል፤ ንቀቱ በአየለ መጠን ሰዎች ለሱ ያላቸው ከፍርሃት ጋር የተቀላቀለ ጥላቻ ይጠነክራል።

አንድ ሌላ ከሕገ-ወጥ ሥልጣን ጋር የሚዛመድ ነገር በዘረፋና በንቅዘት ሀብት ማካበት ነው፤ ፍቅረ-ንዋይና ፍቅረ ሥልጣን ይመሳሰላሉ፤ ሁለቱም ልካቸውን አያውቁም፤ ሁለቱም በጨመሩ መጠን የበለጠ ምኞት ያድርባቸዋል፤ ሁለቱም የመጨረሻ ዓላማ የላቸውም፤ ሁለቱም ዕድሜያቸውን መገመት አይችሉም፤ ሁለቱም ነገ የዛሬ ቅጂ ይሆናል ብለው ይታለላሉ፤ ሁለቱም ደባል ፍቅርን አይፈልጉም፤ ለየብቻቸው አእምሮንና ልብን ሞልተው መንሰራፋትን የሚሹ ናቸው።

እነዚህን የጠቃቀስኳቸውንና ሌሎችንም የሥልጣን ሕመም መገለጫዎች ተገንዝበን ከውስጣችን ጠርገን ለማስወጣት ከቻልን ትልልቅ የምንላቸውን ሰዎች ለመቀበልና ለማክበር፣ እነሱ ባሉበት በወግና በሥርዓት ለመወያየትም ሆነ ለመከራከር የመንፈስ ወኔ ይኖረናል፤ ሥልጣንን ከጠመንጃ ጋር የሚያቆራኙት ሰዎች አብዛኛውን ጊዜ መንፈሳዊ ወኔ የላቸውም፤ መንፈሳዊ ወኔያቸውን ጠመንጃው ይበላዋል፤ ስለዚህም መንፈሳዊ ወኔያቸውን ለማዳበር የበለጠ ጥረት ማድረግ ግድ ይሆንባቸዋል፤ ቀላል አይደለም፤ ግን ይቻላል።

ታዲያ ምን እናድርግ? በመጀመሪያ ሁለት የተያያዙ ሀሳቦችን እንገንዘብ፤ አንደኛ በረጅሙ ታሪካችን ሥልጣንን መግራት አቅቶናል፤ እንዲያውም ሥልጣንን የመግራት ችግር ልንፈታው ያልሞከርነውና የችግሮቻችን ሁሉ ምንጭ ሆኖ ታሪካችንን ሲያደፈርስ መቆየቱን መቀበል አለብን፤ ይህንን ጉልህ እውነት ከተቀበልን በአፍሪካ ውስጥ ብቻ ሳይሆን በዓለም ውስጥ አዲስ ታሪክ ለመሥራትና አርአያ ለመሆን እንችላለን፤ የተገራ ሥልጣን ቦይ እንደተቆፈረለት ውሀ ነው፤ በዘፈቀደ አያጥለቀልቅም፤ በተቀደደለት ቦይ ውስጥ ብቻ ይፈስሳል።

፲፪
መደምደሚያ

ኢትዮጵያ በጣም ረዢም ታሪክ ያላት አገር መሆንዋን ማንም ያውቃል፤ ዛሬ ኢትዮጵያ መናጢ ደሀ ከሚባሉት አገሮችም ውስጥ መጨረሻ ግድም እንደምትገኝ ማንም ያውቃል፤ የቀይ ባሕርን ባሻገር ጭምር ስትቆጣጠር የነበረች አገር ዛሬ ታፍና ትገኛለች፤ በምንም በምንም ከእኛ የማይለዩ ወንድሞቻችንና እኅቶቻችን ተለይተውን አዲስ መንገድ ይዘዋል፤ ይህንኑ መንገድ የሚመኙ ሌሎች መኖራቸውንም እናውቃለን፤ በአለፉት ሀያ ዓመታት ውስጥ የኢትዮጵያ ግዛት ተቀንሶአል፤ ሕዝቡም ተቀንሶአል፤ ፍቅሩም ተቀንሶአል፤ ተስፋውም ተቀንሶአል፤ ሌላውን ሁሉ ትተን በአፍሪካ ውስጥ ኢትዮጵያ ከዓርባ ዓመታት በፊት በእግር ኳስ የነበራት ደረጃ የት ነበረ? ዛሬስ የት ነው? ቁልቁል መሄድ እንደባህል የሆነብን ይመስላል፤ እንወጣለን ስንል ያንሸራትተናል፤ እንነሣለን ስንል እንወድቃለን፤ እንበለጽጋለን ስንል እንደኸያለን፤ ለአእምሮአችን ውስጥ አንድ የላላ ነገር አለ? ወይስ የዕለት እንጀራችንን ስጠነ ዛሬ ከተሳካልን የምንጨነቅበትና የሚቆረቁረን ነገር የለም? ከዓለም ዝቃጭ፣ ከአፍሪካም ዝቃጭ መሆን እንዴት አይቆረቁርም!

ደሀዎች መሆናችንን፣ ምፅዋት ካልደረሰልን በችጋር የምናልቅ ለማኞች መሆናችንን ዓለም ሁሉ ይነግረናል፤ ይጽፍልናል፤ እኛም በይፋ ያለምንም እፍረት እናውጃለን፤ ከወገኖቻቸው ባለሙያዎች ጋር ችግራችንን ለመወያየት የሚጠየፉ ሰዎች ለማንም ፈረንጅ አካላቸው ሁሉ ጆሮ ሆኖ ያዳምጣሉ፤ ፈረንጆቹ ራሳቸው እስቲደንቃቸው ድረስ! ፈረንጅ ደግሞ ይሉኝታ አያውቅ፣ ምሥጢር አያውቅ፣ እያፌዘ ይዘከዝከዋል! ባህላዊውን ኢትዮጵያዊ ክብርና ኩራት በሠላሳ ዓመታት ውስጥ ምን ከውስጣችን ሙልጭ አድርጎ አጠበብን?

ከአንድ ወጣት ጋር ስንጨዋወት አፄ ኃይለ ሥላሴ በመንገድ ሲያልፉ አንድ ሞተር ቢስክሌት ከፊታቸው ይሄዳል፤ መኪናችንን አቁመን እንወጣና እጅ እንነሳለን፤ አንዳንዴም ሳንወጣ ያልፉናል፤ ከዘውዲቱ ሆስፒታል ዳገቱን ወደኢዮቤልዩ ቤተ መንግሥት በእግራቸው ያለምንም ጠባቂ ሲሄዱ አይቻቸዋለሁ፤ አንድ ጊዜ ደግሞ በአቧሬ ኮረኮንች መንገድ ላይ በማልጠብቅበት ሁኔታ መኪናቸው ብቅ ብሎብኝ ወደኋላ ተመልሼ አሳልፌአቸዋለሁ፤ ይህንን ሁሉ ስነግረው ወጣቱ «የናንተ ትውልድ የታደለ ነው፤» አለኝ።

የዛሬው ወጣት መታደል ያለው የተገኘው በአፄው ዘመን በራስ መተማመንም፣ በሌሎች ላይም እምነት ማሳደርም በመቻሉ ነው፤ በአንጻሩ ዛሬ አለመታደላችንን ያመጣው በራስ መተማመን ሙጥጥ ብሎ መጥፋቱና እርስበርሳችንም አለመተማማናችን ነው፤ ፈረንጆቹን ከኢትዮጵያውያን ይበልጥ

ማመኑ የሚመነጨው በራስ መተማመን ከመጥፋቱና እርስበርስ ካለመተማመን የተነሣ ነው፤ ለምሳሌ ሪፖርተር እንደገለጸው በቅርቡ ጠቅላይ ሚኒስትሩ በአልጀዚራ ቴሌቪዥን በራስ* ዴቪድ ፍሮስት ፕሮግራም ላይ የሚከተለውን መናገሩን ጽፎአል --

«መላእክቶች ብቻ ናቸው ስሕተት አንሠራም የሚሉት፤ ባለፉት ዓመታት ብዙ የተሠሩ ስሕተቶች ስለመኖራቸው እርግጠኛ ነኝ፤ የሠራኋቸው ስሕተቶች ቢኖሩም እነዚህ ስሕተቶች የተፈጸሙት በመልካም ፈቃድ እጦት ምክንያት ሳይሆን በችሎታ ማጣት ሊሆን ይችላል፡፡»

ይህንን አነጋገር በትክክል የተቀበለና እውነተኛነቱን ያመነ ሰው ለጠቅላይ ሚኒስትሩ የሚሰጠው የአእምሮ ብስለትና የመንፈስ ደረጃ ግምት ከፍተኛ ይሆናል፤ ራስ ዴቪድ ፍሮስት እንግሊዝ ስለሆነና እንደዚህ ያሉ ሰዎችን ማነጋገር ሥራው ስለሆነ በማናቸውም መለኪያ ከፍ ዝቅ አድርጎ ለመገመት ሳይሆን ለማጋለጥ ብቻ ነው፤ ስለዚህም እሱ የጮሌ መልስ ብቻ አድርጎ ይወስደዋል፤ አንድ ኢትዮጵያዊ ጋዜጠኛ (ቢኖር) ግን ጥያቄውን አቅርቦ ይህንን መልስ ቢያገኝ የራሱ፣ የአገሩና የወገኑ ጉዳይ በመሆኑ የዚህን መልስ እውነተኛነትም ማረጋገጥ ግዴታ ይሆንበታል፤ ስለዚህም በመልሱ ላይ የተመሠረቱ ጥያቄዎችን በማቅረብ የወደፊቱን አቅጣጫ ለመገመት ይችላል፤ የአቶ መለስ አነጋገር ጆርጅ ቡሽ መጨረሻው ላይ ከተናገረው የተለየ አይደለም፤ ልዩነቱ ጆርጅ ቡሽ አንድ እግሩ ከመድረኩ ከወረደ በኋላ የተናገረው መሆኑ ነው፤ አቶ ታምራት ላይኔም እንባው እየወረደ ስሕተቱን ተናግሮአል፤ አቶ ስዬ አብርሃምም ቢሆን በተደጋጋሚ ያለእንባ መንፈሳዊ ወኔውን ገልጾአል፤ ሁለቱም ሰዎች የአእምሮና የመንፈስ እመርታ አሳይተዋል፤ በዚህም የተነሣ በራሳቸው ለመተማመን ችለዋል፤ አቶ መለስ ግን ገና ነው፡፡

በዛሬ ጊዜ ችግሩ እውቀት አይደለም፤ ለመማር፣ ለማወቅ ለፈለገ ሰው እውቀት በሽበሽ ነው፤ በጠቅላይ ሚኒስቴር ወንበር ላይ የተቀመጠ ሰው የፈለገውን ዓይነት ኢትዮጵያዊ ባለሙያ ለማግኘት በፍጹም አያስቸግረውም፤ ሥልጣን ወደእውቀት አይለወጥም፤ ነገር ግን ሥልጣን እውቀትን አገልጋዩ ለማድረግ ይችላል፤ ብዙ ሰዎች የሚያውቁት አንድ ምሳሌ ላቅርብ፤ በደርግ ዘመን ኮሎኔል መንግሥቱ በደብረ ዘይት የሚገኘውን የእርሻ ምርምር ጣቢያ ይጎበኛል፤ በቴሌቪዥን ይታያል፤ በጣም ተናዶ ምንድን ነው ይሄ የሥራ ድግምግሞሽ! በዓለማያ፣ በሆለታ በጂማ ... ስንት የእርሻ ምርምር ጣቢያ ነው ያለው! ይሄ ጣቢያ አሁኑኑ ወደፎገራ እንዲዛወር! ሲል እኔ ብቻዬን ሳቅሁ፤

---

* ራስ ያልሁት የእንግሊዞን Sir የሚለውን ሹመት ነው፡፡

በኋላ ሳስበው ግን አሳዘነኝ፤ በሁለት ቀናት ውስጥ በደብረ ዘይት የእርሻ ምርምር ውስጥ የሚሠሩ ስለጣቢያው ብዙ ነገሮችን አስተማሩኝ፤ እኔ በበኩሌ ደግሞ ለጀኔራል እምቢበል (የኮሎኔል መንግሥቱ ጸሐፊ፤ ጀኔራሉ የኮሎኔሉ ጸሐፊ መሆኑ ግራ ቢሆንም) ስልክ ደወልሁለትና ትልቅ ስሕተት ሊሠራ ነው፤ የኢትዮጵያን የእርሻ ምርምር ሠላሳ ዓመት ወደኋላ ልትመልሱት ነው፤ የደብረ ዘይትን የዓየር ጠባይና አፈሩን ወደፎገራ ማዛወር አይቻልም፤ ነገር ግን በፎገራ አዲስ የእርሻ ጣቢያ ማቋቋም ይቻላል በማለት በዝርዝር አስረዳሁት፤ ከጥቂት ቀናት በኋላ ዱሪ መሀመድ የዩኒቨርሲቲው ፕሬዚደንት ደወለልኝና ጓድ ለገሠ አስፋው ቢሮ ትፈለጋለህ አለኝ፤ በዚያን ሰሞን ትልልቅ ካድሬዎችን ያበሳጨ ጽሑፍ በትኜ (ያኔ ማሳተም አይቻልም) ስለነበረ ስለሱ ጉዳይ መስሎኝ ተዘጋጅቼ ኮስተር ብዬ ጓድ ለገሠ ቢሮ ገባሁ፤ ለጀኔራል እምቢበል ስለነገርሁት ጉዳይ አነሣና ጠየቀኝ፤ እኔ ነገሩ ከንክኖኝ ነው እንጂ ባለሙያ አይደለሁም፤ ለምን ባለሙያዎቹን አትጠይቅም? ስለው «ጓድ ሊቀ መንበር ባለሙያዎችን ሳያማክሩ አንድም ውሳኔ አይወስኑም፤ እኛ ምን እናውቃለንና ነው፤ ጠቅላላ እውቀታችንም የተወሰነ ነው፤ ይሄ አጎብዳጅ ሁሉ ነው የሚያሳስተን፤...» ባለሙያዎቹን እንዳላማከራችሁ አውቃለሁ፤ አንተ ባለሙያ የምትላቸው በሥልጣን ላይ ያስቀመጣችኋቸውን ከሆነ አሁን አጎብዳጅ የምትላቸው፣ ቀድሞውኑ ስትመርጡ አጎብዳጁን ስለሆነ ነው፤ እውነተኛ ባለሙያ አጎብዳጅ አይሆንም፤ ብዬው ብዙ ተነጋገርን፤ በሦስተኛው ቀን ይመስለኛል ዱሪ ደውሎ በተዘዋዋሪ መንገድ ውሳኔው እንደተቀለበሰ ነገረኝ፤ ዛሬ እንደዚህም ማድረግ አይቻልም፤አንደኛ ማንንም ማነጋገር አይቻልም፤ ሁለተኛ ሁሉንም እንደባላንጣ አድርገው ስለሚመለከቱ ማናቸውንም ነገር በከፋት ይተረጉሙታል፡፡ ለምሳሌ የኢሰመጉ ዋናው ዓላማ ስሕተቶች በቶሎ እንዲታረሙና ሕጋዊ ሥርዓት እንዲረጋገጥ ለማድረግ ነበር፤ ግን ወደሌላ ትርጉም በመሄዱ ስሕተቶችን ለማረም አልረዳም፡፡

የሃይማኖት ባህላችን ስለንስሐ ያለው አቅዋም በጣም የከረረና ጠንካራ ነው፤ ኃጢአት የሠራ ሰው ንስሐ ገብቶ፣ የንስሐ አባቱ የሚሰጠውን ግዴታ ከአሟላ በኋላ ኃጢአቱ ይሰረይለታል፤ ሥጋ ወደሙንም ለመቀበል የበቃ ይሆናል፤ ነገር ግን ተመልሶ ወደኃጢአቱ የሚገባ ከሆነ ሥጋ ወደሙን የመቀበል ዕድሉ ያከትማል፤ በሌሎች ቤተ ክርስቲያኖች ግን አይቋረጥም፤ የተሳሳተው ሰው ንስሐ እየገባ፣ እየቆረበ፣ እየተሳሳተ፣ ንስሐ እየገባ፣ እየቆረበ ይኖራል፤ አብዛኛዎቹ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን የሚቆርቡት ወይ በሕፃንነታቸው፣ ወይም በስተርጅና የሚሆነው በዚሀ ምክንያት ነው፤ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መሳሳት የሚፈቀደው አንድ ጊዜ ብቻ ነው፤ ወጣ ገባ ማለት አይቻልም፡፡

እንደሚመስለኝ (ባለሙያዎቹ ካልተቆጡኝ) ይህ የሃይማኖት ባህል ስለጥፋትና ስለይቅርታ ሰብአዊና አምላካዊ መሠረት የተዛባ ግንዛቤ

አሳድሮብናል፤ ኢየሱስ ክርስቶስ ስንት ጊዜ ይቅርታ ላድርግ ተብሎ ሲጠየቅ የሰጠው መልስ ወሰን የሌለው ነው፤ አንድ የግል አጋጣሚ ልናገር፤ አንድ ጊዜ አፄ ኃይለ ሥላሴ አስጠርተውኝ ሰውን ሁሉ አስወጡና ብቻችንን ቀረን፤

—ለምንድን ነው ሃይማኖትህን የለወጥኸው;

ነገሩ ግራ ስለሆነብኝ ፈገግ ብዬ «የነገረዎት ሰው ተሳስቶአል፤ ሃይማኖቴን ለውጬ አላውቅም፤

--የለም ዱሮ ቤተ ክርስቲያን ታዘወትር ነበር፤ አይደለም?

«ዱሮ ቤተ ክርስቲያን አዘወትር ነበር፤ እጾም ነበር፤ እቆርብ ነበር፤ አሁን ይህንን ሁሉ አለማድረጌ ሃይማኖት መለወጥ አይደለም፤»

--ታዲያ ምንድን ነው?

«የክርስቶስ ትእዛዞች በጣም ከባዶች ናቸው፤ ለነገ አታስብ ይላል፤ እኔ ልጆች አሉኝ፤ ግራህን በጥፊ ሲመታህ ቀኝህን ስጥ ይላል፤ እኔ መልሼ መማታት ይቃጣኛል፤ እነዚህን ችግሮቼን ሳላስተካክል ክርስቲያን ነኝ ለማለት ኅሊናዬን ስለሚጨንቀው ነው እንጂ የክርስቶስን ትምህርት በጣም እወደዋለሁ፤ የእኔ ድካም ነው፤»

ፈገግ አሉና -- ከአራቱ ባሕርያት የተፈጠረ ሰው ይህንን ሁሉ ይፈጽማል ማለት አይደለም፤ የክርስቶስ ትእዛዞች (በፈረንሳይኛ) ከፍተኛ ግቦች ናቸው፤ ወደነሱ ለመድረስ እንድንጥር ነው፤

«የክርስቶስን ትእዛዝ የፈጸሙ ሰዎች አሉ፤ ለምሳሌ ሌዎ ቶልስቶይ፣ ክርስቲያንም ባይሆን ማሃትማ ጋንዲ፣ ስለዚህ አንድ ሰው ከፈለገና ከቆረጠ የክርስቶስን ትእዛዞች ለመፈጸም ይችላል ማለት ነው፤»

መጨረሻ ላይ የሚደንቅ ነገር ተናገሩ፤ «በል አሁን አንተም አላሸነፍህም፤ እኔም አላሸነፍሁም፤ በሌላ ቀን አንድ ዳኛ ይዘን ክርክራችንን መቀጠል አለብን፤» ስንነጋገር እኔ እያሉ ነበር እንጂ እንደተለመደው እኛ እያሉ አልነበረም፡፡ ዓላማው እስከዛሬ አልገባኝም፤ ነገር ግን በወሩ የጊሚራ አውራጃ ገዢ ተብዬ ተመደብሁ፤ ሌላ ምክንያት ባጣ ምናልባት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትዝብት የሌለበት ቦታ ተፈልጎልኝ ይሆናል ብዬ አሰብሁ!

ከልዑል ራስ ዕምሩ ጋር በሕንድ ስለእግዚአብሔር ቃል (መጽሐፍ ቅዱስ ነው? ቁራን ነው? ባሀግባድ ጊታ ነው? ታልሙድ ነው? በሚል) ያደረግሁት ክርክር የተቋጠረው ልዑል ራስ «መስፍን በሎጂክ (በአስተሳሰብ) አንተ አሸንፈሃል፤ እኔ ግን እንዳለሁ ብቆይ ይሻለኛል፤» ብለው ነው፡፡

እነዚህን ምሳሌዎች የጠቀስሁት ራሴን በእነዚህ ትልልቅ ሰዎች በማንጠልጠል ከፍ ለማለት አይደለም፤ በዕድሜም ሆነ በብዙ ሌሎች ነገሮች የማልደርስባቸው ናቸው፤ ከልዑል ራስ ጋር ስነጋገር ሃያ አራት ዓመት ግድም ቢሆነኝ ነው፤ ከአፄ ኃይለ ሥላሴም ጋር ስነጋገር ወደ ሠላሳ አምስት ዓመት

ቢሆነኝ ነው፤ ሆኖም ስከራከር ሀሳቤን በሙሉ ልብና በነጻነት እየገለጽሁ እኩያ መሰዬ ነበር፤ ከልዑል ጋር ለብዙ ሰዓታት እንከራከርና የምሳ ሰዓት ሲደርስ አብሬ እንድሄድ ያዙኛል፤ እኔ ደግሞ ከሳቸው ጋር ቀርቤ መብላት ስለሚያቅተኝ ብማፀንም አይለቁኝም፤ የምፈራው ልኬን የሚያሳውቁኝን ልዕልት ጽጌ ማርያምን፣ የልዑልን ባለቤት ነበር፤ ለዓይናቸው ስለማልበቃ አያዩኝም፤ ግን በዓይናቸው ጨረፍታ ትቢያ ሲያደርጉኝ ይሰማኝ ነበር! ቢናገሩ «ምን ቁ--ር-ጥ አድርጎህ ከእኛ ጋር ገበታ ቀረብህ!» ይሉኝ ነበር!

እነዚህ ታላላቅ ሰዎች ከእኔ ጋር እንደእኩያ በመከራከራቸው ምን ጎደለባቸው? እኔን በአእምሮና በመንፈስ አበለጸጉኝ እንጂ እነሱ አልተዋረዱ፤ ልበ ሙሉና በራሳቸው የሚተማመኑ መሆናቸውን አሳወቁኝ፤ በሀሳብ ተግባብተን ነገር ግን ሳንስማማ መለያየታችን ለጥቃት አልዳረገኝም፤ እንዲያውም ልዑል ራስን እንዲያቀርቡኝ አደረጋቸው፤ አፄም ቢሆኑ «ደረቅ ነው» ከማለት አላለፉም፡፡

ዛሬ በራስ መተማመን ለምን ጠፋ? እንደሚመስለኝ በራስ መተማመን የጠፋው መናናቅ ሲመጣ ነው፤ መጠላላት ሲመጣ ነው፤ መናናቅና መጠላላቱስ ከየት መጣ? አሁንም ለእኔ እንደሚመስለኝ ሕጋዊ ሥርዓት ባለመኖሩ ነው፤ ሕጋዊ ሥርዓት ቢኖር መጠላላቱንና መናናቁን በግልጽና ሥርዓት ባለው መልክ እየተወያየንበት ልናርመውና ልናጠፋው እንችል ነበር፤ እዚህ ላይ ሌላው ጋሬጣ ያጋጥመናል፤ መተማመን ያስፈልገናል፤ ባንስማማም እንተማመን ብለን መወሰን አለብን፤ ግን እንደመናገሩ ቀላል አይደለም፡፡

በአገዛዙ ውስጥ ያሉት ሁሉ እንደማይተማመኑ በተደጋጋሚ አይተናል፤ በየጊዜው ከተለያዩ የመንግሥት ዘርፎች የሚኮበልሉት ሰዎች ቁጥር ትንሽ አይደለም፤ ሁኔታዎች በጣም ካልተለወጡ ኩብለላው እንደማያባራ እርግጠኝ መሆን ይቻላል፤ ሕጋዊ ሥርዓትና አስተማማኝ ሁኔታ ከሌለ ለራስ ሕይወት፣ ለቤተሰብ መስጋት የማይቀር ይሆናል፤ በዚያ ላይ የኅሊና ስቃይ አለ፤ በአገዛዙ ውስጥ ለሥልጣንና ለሀብት ያለው ፉክክር ንቅዘትን እያስፋፋ ሲሄድ ስጋትና አለመረጋጋት በዚያው መጠን ይጨምራል፤ ይህ በአገዛዙ ውስጥ ያለውና የሚፈጠረው አለመተማመን ነው፡፡

በአገዛዙና በተቀናቃኝ ቡድኖች መሀከል ያለውና የሚፈጠረው አለመተማመን ደግሞ ሌላ ነው፤ እዚህም ያለመተማመኑ ዋና ምክንያት ግልጽነትና የተደላደለ ሕጋዊ ሥርዓት አለመኖር ነው፤ በጉልበትና በጦርነት መንግሥት ሊገለብጡ ነው የሚባለው የተደጋገመ ውንጀላ ቅዠት የወለደው ነው፤ በአለንበት ዘመን በደም መፋሰስ ሥልጣን ይገኛል ብሎ ማሰብ ቂልነት ነው፤ ይህንን ለመረዳት ከአሥር ደቂቃ የበለጠ ማሰብም አያስፈልግም፤ አገዛዝና ተቀናቃኝ ቡድኖች የኢትዮጲያን ሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት በሙሉ ልባቸው ከተቀበሉ መተማመን ይመጣል፡፡

በእውነት የተለያዩ ቋንቋዎችና የተለያዩ ሃይማኖቶች በኢትዮጵያ ውስጥ መኖራቸው የማይፈቱ ችግሮችን ፈጥረውብናል? እውነትንና በቅንነትን ተመርኩዘን ከተወያየን ለዚች ጉራማይሌ ውበት ላላት አገራችን ዘላቂ መፍትሔ ማግኘት አያቅተንም፤ ዘላቂ መፍትሔ ማለት ዘለዓለማዊ መፍትሔ ሳይሆን በአንድ ዘመን ያሉትን ትውልዶች ወደተሻለ የመግባባት ደረጃና ወደተሻለ ሕጋዊ ሥርዓት የሚያረማምድ ነው፤ አንድ ጊዜ የሚያግባባንንና የሚያስተማምነንን ትክክለኛ ፈር ከቀደድን ኢትዮጵያን የምንኮራባት አገር ልናደርግ እንችላለን።

(እዚህ ላይ አንድ ሰሞኑን ከአንድ የአሜሪካ ቴሌቪዥን ጣቢያ የሰማሁትን ቴክኖሎጅቲ (የእውቀት ጥበብ) የፈጠረውን አዲስ እውቀት ልናገር፤ እስከዛሬ ማሰብ ማንም ሊደርስበት የማይችል የግል ተግባር ነበር፤ ዛሬ ተደፍሮአል፤ ሳይንቲስቶቹ የሰውን አንጎል በማጥናት ሰው የሚያስበውን ለማወቅ የሚችሉበት ደረጃ ላይ ደርሰዋል፤ ለጊዜው በሰፊት ሥራ ላይ ባይውልም በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ውስጥ የሀሳብ የግልነት የገሰሳል፤ ስለዚህም መኪናውን ካገኘን ማን ምን እንደሚያስብ እያወቅን መነጋገር እንችላለን፤ አለዚያም እንጠናለን።)

ፖሊቲከኞቹ ሁሉ አንደኛ ራሳቸውን ገርተው ሥልጣንን የመግራት አስፈላጊነት፣ ሁለተኛ ውስጣቸውን ከባህላዊ የሥልጣን ውራጅ የማፅዳት አስፈላጊነት፣ ሦስተኛ ትልልቅ ሰዎችን የማብቀል አስፈላጊነት እንዲቀበሉ ግልጽና ነጻ ውይይት ለማድረግ የምንችለው እንዴት ነው? ሁለት ከባድ እንቅፋቶች ከገዢው ቡድን በኩል ይታዩኛል፤ በጎ ፈቃድ ማጣትና የመጋለጥ ፍርሃት፤ የመጋለጡን ፍርሃት በውይይቱ አዘገጃጀት ለማስቀረት እንደሚቻል እርግጠኛ ነኝ፤ በጎ ፈቃዱን ለማግኘት ግን መንገዱም ያለ አይመስለኝም፤ የበጎ ፈቃዱንና የመተማመኑን መንፈስ ለመፍጠርና ለማጠናከር አስተዋጽኦ ለማድረግ የሚችሉ በሁሉም ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው ትልልቅ ሰዎች የሉንም፤ ፖሊቲከኞቹ አእምሮአቸውንና ኅሊናቸውን በማዳባሪያ ኮትኩተው ትልልቅ ሰዎችን ለማፍራት የሚችሉ ቢሆኑልን ችግሩ ይቃለላል።

ተቀራርቦ መወያየቱ የማይቻል ከሆነ የሥልጣኑን መሠረት መለወጥ ግድ ይሆናል፤ ችግራችንን ፍርጥርጥ አድርገን ካወጣነው ጎሣ ወይም ቋንቋ ከሥልጣን ጋር እየተቆራኘ ስለመጣ ለዚህ ዘለቄታ ያለው መፍትሔ መፈለግ ግዴታችን ይሆናል፤ ሁለት አማራጮች ይታዩኛል፤ አንዱ አማራጭ ወደሶማልያ አስከፊ ሁኔታ ውስጥ ከመግባታችን በፊት ለአውሮፓ ወይም ለአሜሪካ ወይም ለተባበሩት መንግሥታት አገሪቱን በኮንትራት ሰጥተን እነሱ እንደፈለጉ ያስተዳድሩን! ይህንን አማራጭ የሚፈልግ ኢትዮጵያዊ ያለ አይመስለኝም።

ሁለተኛው አማራጭ ከዚህ በፊት በ1986 አቅርቤው የነበረ ሀሳብ ነው፤ ሥልጣንን ከአንድ ሰው እጅ ማውጣት ያስፈልጋል፤ አንድ ሰው ሁልጊዜ

አማራ፣ ኦሮሞ፣ ትግሬ፣ ጉራጌ፣ ሱማሌ ... ነው፤ ቢደበላለቅም የሚታወቀው በአንዱ ነው፤ በዚህም ምክንያት የጎሠኛነት ሐሜትን ያስነሣል፤ ሁለተኛም ለአምባ ገነንነት በርን ይከፍታል፤ ስለዚህ የአገሩን አመራር በአንድ ሰው ቁጥጥር ብቻ መሆኑ እንዲያበቃ ያስፈልጋል፤ በምትኩ ከተለያዩ ጎሣዎች ወይም ቋንቋ ተናጋሪዎች የሚወከሉ ሰዎች አንድ ኮሚቴ አቋቁመው በአንድነት የአገር መሪዎች ይሆናሉ፤ በ1986 **ኢትዮጵያ ከየት ወዴት?** በሚል ርእስ በጻፍሁት ውስጥ የሚከተለውን ብዬ ነበር፡--

በኢትዮጵያ ... የመጨረሻውን ሥልጣን ለአንድ ሰው ከመስጠት ይልቅ ለአምስት ወይም ለሰባት ከተለያዩ (ቋንቋ ተናጋሪዎች) ለተወከሉ ሰዎች አሰረከቦ እነዚህ በልዩ ምርጫና በተራ መሪ እንዲሆኑ ቢደረግ የሕዝብን የሥልጣን ባለቤትነት ይበልጥ ያረጋግጥልናል፤ ከሁሉም ይበልጥ ደግሞ የትኛው ጎሣ ገዢ ነው የትኛው ተገዢ የሚባለውንም ንትርክ ፈጽሞ ያጠፋልናል።

አሁን ግን በተሻለና ጠንካራ መሠረት ላይ ለማቆም በመፈለግ ትንሽ አሻሽዬዋለሁ፤ ጉራጌን እንደጥንቱ አንድ አድርገን ከወሰድነው በኢትዮጵያ ውስጥ በሙሉ ከአንድ ሚልዮን በላይ ቁጥር ያላቸው የተለያዩ ቋንቋዎች ተናጋሪዎች አሥር ግድም ናቸው፤ በስታቲስቲክስ ጽሕፈት ቤት ውሳኔ «ዋና» የሚባሉት ጎሣዎች ከነሕዝብ ቁጥራቸው በሚቀጥለው ሠንጠረጅ ተዘርዝረዋል። እነዚህ አሥር ጎሣዎች ከጠቅላላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ቁጥር ከሰማንያ ሰባት በመቶ በላይ የሚሆነውን ያካትታሉ፤ የሚቀሩት ከአሥራ ሦስት ከመቶ በታች ናቸው፤ እነዚህን ከሥልጣን ውጭ አድርጎ መተው ተገቢ አይመስለኝም፤ ስለዚህ ባይሆን ከ500000 በላይ የሕዝብ ቁጥር ያላቸው እንዲገቡ ቢደረግ ጠቅላላ የጎሣዎች ቁጥር ወደአሥራ አምስት ከፍ ይላል፤ የሚጨመሩት አገው፣ ከፊቾ፣ ከምባታ፣ ስልጤ ናቸው፤ ከቀሩት ትናንሽ ጎሣዎች ደግሞ ለአንድ የምርጫ ዘመን ከመሀከላቸው አንድ በተራ ቢገባ የኢትዮጵያን ሕዝብ በሙሉ የሚወክል መንግሥት ማቋቋም ይቻላል።

እንግዲህ በአገር አመራር ደረጃ እነዚህ የአሥራ አምስት ቋንቋዎች ተናጋሪዎች በእኩልነት ደረጃ የአገር መሪዎች ይሆናሉ፤ ሁሉም የሚመረጡት በቀጥታ በየጎሣቸው ሕዝብ ነው፤ በየዓመቱ በተራ ሥርዓት ባለው መንገድ እየተለዋወጡ የአንዱ ቋንቋ ተናጋሪ ፕሬዚደንት ይሆናል፤ ከአንድ ዓመት በላይ ፕሬዚደንት ወይም የጠቅላይ አመራሩ ሊቀ መንበር መሆን እንዳይቻል ማገጃ ሕግ ካልወጣ አንዱ ተደላድሎ ለመልቀቅ አልፈልግም እያለ ችግር እንዳይፈጥር መጠንቀቅ ያሻል፤ የአሥራ አምስቱ መሪዎች የሥራ ዘመን አምስት ዓመት ሆኖ ከሁለት የምርጫ ዘመኖች በላይ እንዳይራዘም መደረግም ሳያስፈልግ አይቀርም።

አሥር «ዋና» የተባሉ የኢትዮጵያ ጎሣዎች

ተራ ቁ	ጎሣ (ቋንቋ)	የ 2007 እእእ የሕዝብ ቁ	ከመቶ (ሀ%)	% av (ሀ/8.74)
1	ኦሮሞ	25,488,344	34.5	3.95
2	አማራ	19,867,817	26.9	3.08
3	ሶማሌ	4,581,793	6.2	0.71
4	ትግሬ	4,483,776	6.1	0.70
5	ሲዳማ	2,966,377	4.0	0.46
6	ጉራጌ	1,867,350	2.5	0.29
7	ወላይታ	1,707,074	2.3	0.26
8	ሀድያ	1,284,366	1.7	0.19
9	አፋር	1,276,372	1.7	0.19
10	ጋሞ	1,107,163	1.5	0.17
ድምር አማካይ		63,630,432	8.74	9.81

ከስታቲስቲክስ ጽ/ቤት የተገኘ መረጃ

ይህ የአሥራ አምስት ሰዎች ጉባኤ ርእሰ ብሔርም ርእሰ መንግሥትም ይሆናል፤ ትልቁ ችግር (ለእኛ ሁሉም ችግር ነውና) እነዚህ አሥራ አምስት ሰዎች በየዓመቱ አዲስ ፕሬዚደንት ለመምረጥ ሁሉም እኩል ድምፅ ይኖራቸዋል? ወይስ ድምፃቸው በሚወክሉት ሕዝብ መጠን ይሆናል? የሚለው ነው፤ ነገሩ ሳይንሳዊ የሆነ ቀላል መፍትሔ ሊገኝለት ይችላል፤ ለምሳሌ በሰንጠረዡ በመጨረሻው ረድፍ ላይ የሚታየውን ስሌት ከተከተልን ኦሮሚኛ ተናጋሪው አራት ድምፅ፣ አማርኛ ተናጋሪው ሦስት ድምፅ፣ ሶማልኛና ትግርኛ እያንዳንዳቸው አንዳንድ ድምፅ ይኖራቸዋል፤ ምናልባትም ሲዳምኛ ተናጋሪውም አንድ ድምፅ ሊኖረው ይችል ይሆናል፤ የቀሩት ግን በመጨረሻው ረድፍ ላይ ከ0.5 በታች ያገኙት ሁሉ አምስቱ አንድ ላይ አንድ ድምፅ ብቻ ይኖራቸዋል፤ በድምር አሥራ አንድ ድምፅ ይሆናል፤ አራቱ ትንንሽ ጎሣዎች ምን ያህል ድምፅ ማግኘት እንደሚገባቸው መወሰን ያስፈልጋል፤ ሌላው ጥንቃቄ የሚያስፈልገው ነገር በምንም ዓይነት መንገድ ምርጫው ቢካሄድ ሁልጊዜም ሚዛኑን የሚደፉት ትልልቆቹ ጎሣዎች ከሆኑ ትንንሾቹ ሥልጣናቸው ይደፈጠጣል፤ ስለዚህም ከትንንሾቹ ሰባት ያህሉ የተቃወሙት ጉዳይ እንደማይጸድቅ የሚደረግበት መንገድ ማበጀት ያሻ ይሆናል፤ አለዚያ የሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት ፍትሕና እኩልነት

የጎደለው የድምፅ ብዛት ብቻ ይሆናል; በበኩሌ ይህ ስሌት በጣም ግርድፍ እንደሆነ ይሰማኛል፤ እንደፕሮፌሰር አየነው እጅጉ ያለ የስታቲስቲክስ ሊቅ በጣም የተለየና የማያወላዳ ዘዴ ለማምጣት እንደሚችል አውቃለሁ::

እንግዲህ ጉባኤው የአገርና የሥራ አስፈጻሚው ቁንጮ ሲሆን የሕግ አውጪውና የሕግ ተርጓሚው ሁለተኛውና ሦስተኛው የመንግሥት አካሎች ይሆናሉ ማለት ነው::

ይህ ዘዴ በትክክል ከተሠራበት ለጎሣዎች በሙሉ በመጨረሻውና በከፍተኛው የሥልጣን ደረጃ እኩል ሥልጣንን ይሰጣል፤ ማናቸውንም ዓይነት የመንግሥት ተግባር አብረው በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ይመራሉ፤ ከመሀከላቸው አንድ ሰው ብቻውን ምንም ማድረግ ስለማይችል የሥልጣን ብልግናም ሆነ በሥልጣን መመዝበር ሊጠፉ ባይችልም በጣም ይቀንሳል፤ እንደምንገነዘበው የሥልጣን ጥም ያለው ፖሊቲከኛ ሁሉ የሚታየው አንድ እሱ የሚይዘው ወንበር ብቻ ነው፤ መጋራት ቀርቶ መተባበርም ዳገት ነው፤ ስለዚህም ይህንን ሀሳብ ብዙ ዓይነት አቃቂር እያወጡለት እንደሚያጣጥሉት መገመት ይቻላል፤ አሠራሩ በስዊትዘርላንድ ለብዙ ጊዜ ያለምንም እንከን ሲሠራበት የቆየ ነው::

ከዚህ በፊት አንድ የሰማሁት አቃቂር የኢትዮጵያ ሕዝብ ለዚህ ዓይነት ውስብስብ አመራር አልተዘጋጀም፤ ገና አልደረሰም የሚል ነው፤ እውነቱ ግን ያልተዘጋጁት ፖሊቲከኞቹ ናቸው እንጂ የኢትዮጵያ ሕዝብስ በቀላሉ ይገባዋል፤ ይለምደዋልም፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ ነጻነት፣ እኩልነት፣ ሕጋዊ ሥርዓትና የሥልጣን ባለቤትነት ይገባዋል፤ ይገነዘበዋል፤ ፈትኑት!

ገዢው ፓርቲ መንፈሳዊ ወኔ ቢኖረው ይህንን ሀሳብ በሙሉ ነጻነት የፖሊቲካ ቡድኖችና ሌሎችም እንዲወያዩበት በማድረግ ሌላ የታሪክን ምዕራፍ በመክፈት ከዚህ በፊት ያመለጠውን ክብር ለማግኘት ዕድሉን ይፈጥር ነበር:: እግዚአብሔር ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሲል ልቡና ከቅን መንፈስና ከወኔ ጋር ይስጣቸው::

ክፍል ሁለት

መግቢያ

በዚህ በሁለተኛው ክፍል የተካተቱት ጽሑፎች በአለፉት ሃያ ዓመታት ውስጥ በተለያዩ መጽሔቶች የታተሙ ናቸው፤ ጽሑፎቹ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዲካተቱ የተፈለገው በሦስት ማከንያቶች ነው፤ አንዱ ምክንያት በወያኔ አገዛዝ በተደጋጋሚ የተከሰስሁበትና በኋላም ከብዙ ጓደኞቼ ጋር ዕድሜ ልክ እስራት የተፈረደብንና ወዲያው በምሕረት የተለቀቅነው ላም ባልዋለበት ኩበት ለቀማ እንደነበረና በማናቸውም መልኩ ትናንትም ዛሬም የጡንቻን ዓመፅ መደገፍ ቀርቶ ሕጋዊ በሚባለው ግድያም እንደማላምን ለማስመስከር ነው፤ ሁለተኛው ምክንያት ከሳሾቼ፣ የከሳሾቼ ጠበቃዎችና ዳኞቹ ሁላችንም በአንድ ከተማ ውስጥ እየኖርን ከጠቅላላ እውቀት የማያልፍ መረጃ እንኳን ለማግኘት የማይችሉበት ሁኔታ ውስጥ በመሆናቸው ምን ያህል በብዙ በኩል የተጎዱ መሆናቸውን ለማስመስከር፣ሦስተኛው ምክንያት የከሳሾቼ፣ የጠበቃዎቻቸውና የዳኞቹ ልጆች የሁላችንም አገር በሆነችው በኢትዮጵያ ውስጥ ከእኛ ልጆችና የልጅ ልጆች ጋር የሚኖሩ ናቸውና እውነቱን እንዲያውቁት ማስረጃ ለመስጠት ነው።

ምንም ጊዜ በምንም ዓይነት ምክንያት ቢሆን አስቦና ተዘጋጅቶ ሰው ሰውን እንዲጎዳ በሚያምን ድርጅት ውስጥ ገብቼ አላውቅም፤ ሰዎች በንዴትና በደም ፍላት ይጎዳዳሉ፤ ይህ የእንስሳ ባሕርያችን ነው፤ አንዳንድ ሰዎችም ከእንስሳ ደረጃ እጅግም ያልወጡ መሆናቸውን እናያለን፤ እንሰማለንም፤ በአንጻሩ ብዙ ሰዎች ደግሞ አእምሮአቸውንና ኅሊናቸውን በማኅበራዊ ኑሮ የኃላፊነት ስሜት የእንስሳ ባሕርያቸውን ሞርደው የሰውነት ባሕርያቸውን የሚያዳብሩ ሞልተዋል፤ እኔ ከልጅነቴ ከወጣሁ ጀምሬ ከነዚህ ውስጥ ነኝ ብዬ አምናለሁ፤ የአንድ ሰውን ሕይወት ለማጥፋት ምንም ምክንያት የለም፤ እንኳን በግፍና በሕጋዊ የሞት ቅጣት አላምንም፤ አንድ ሰው በሌላ ሰው ሕይወት ላይ የሚጨክነው ወይ በፍርሃት፣ ወይ በአእምሮ ሕመም (ተደብቆ የኖረ ወይ ግልፍተኛነት) ነው፤ በተለያዩ ታሪካዊና ልብ-ወለድ ፊልሞች ውስጥ እንደምናየው በአጃቢዎች ተከልሎ አንበሳ ለመምሰል የሚጥረው ሰው አጥሩ ሲፈራርስና አጃቢዎች ሲበተኑ መንቀጥቀጥና መርበትበቱ የተደበቀውን ፍርሃት ያወጣና ያጋልጠዋል፤ አቅመ-ቢስንና ደካማውን በግፍ የሚያሰቃዩና የሚገድሉ በመሠረቱ ፈሪዎች ናቸው።

በወያኔ/ኢሕአዴግ ዘመን ሦስት ጊዜ በኃይል ዓመፅ መንግሥትን ለመገልበጥ በሚል ተከሰሻለሁ፤ አንዱ ክስ ተሰረዘ፤ አንዴ አንድ ወር ታስሬ በዋስ ወጣሁና ስድስት ዓመታት ያህል ተሟገትሁና ነጻ ወጣሁ፤ ሁለቱ የመጀመሪያ ክሶች ከዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ጋር የተያያዙ ነበሩ፤ ሁለተኛው ክስ ላይ ለዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ስለሰብአዊ መብቶች ስናገር በሕገ መንግሥቱ የተፈቀደላችሁን መብት ለማስከበር «አትፍሩ» ማለቴ አንዱና ዋናው ክስ ነበር፤

አትፍሩ ማለት ወንጀል የሚባልበት ዘመን! በሁለተኛው ክስ ዕድሜ-ልክ ተፈረደብኝ! ቅንጅት ቅንጣት ያህል የጉልበት አዝማሚያ የሚያሳይ ፓርቲ ቢሆን አጠገቡም አልደርስ ነበር፤ እዚህ ላይ ከአለቃ አያሌው የሰማሁትን አንድ ታሪክ አስታወሰኝ፤ ሰውዬው ዓይነ-ስውር ነው፤ ሌሊት ከሚስቱ ጋር ተኝቶ ኡኡታ ይሰማል፤ ብድግ ይልን ሚስቱን «ነይ ተነሽ! ውሰጂኝ!» ይላታል፤ ሚስቱም «እርስዎ አሁን ቢሄዱስ ምን ሊያደርጉ ነው?» እያለች ለማስቀረት ብትሞክርም አልሆነም፤ ተነሥታ እየመራቻቸው ወደበሩ ሲቃረቡ ዓይነ-ስውሩ ከኡኡታው ጋር «የጎበዝ ያለህ!» ሲባል ይሰማና «በይ አሁን ወደመኝታዬ መልሽኝ!» አላት! በቅንጅት ውስጥ ማንም «የጎበዝ ያለህ!» ሲል ብሰማ እኔም አልኖር ነበር፣ ማንም ስለኃይል እርምጃ ሲናገር ሰምቼ አላውቅም፤ የከሳሽ ጠበቃ ለፍርድ ቤት ያቀረባቸው የቪድዮ ማስረጃዎች ሁሉ ይህንኑ ይመሰክራሉ፤ የወጣቶችን ሕይወት ለአደጋ ማጋለጥን በጣም እጠላለሁ፤ ራሳቸው በፈቃዳቸው ሲያደርጉትም ተቃውሜአለሁ፤ አሁንም እቃወማለሁ፤ ሆኖም ዛሬ በወያኔ/ኢሕአዴግ ጠበቃ ተከስሼ፣ በወያኔ/ኢሕአዴግ ዳኞች የተፈረደብኝና በሸማግሌዎች አማካይነት ይቅርታ የተሰጠኝ ወንጀለኛ ነኝ፤ ይህንን እውነት ለከሳሽ፣ ለከሳሽ ጠበቆችና ለዳኞቹ ለራሳቸው ሳይሆን ለልጆቻቸውና ለልጅ ልጆቻቸው ከማቆየት ሌላ ዓላማ የለኝም።

የሚቀጥለው የመጀመሪያ መጽሐፍ በአደባባይ የቀረበው በኅዳር 1996 ነው፤ ኢኮኖሚስቶች ቁጥር ካላዩ ሀሳብን በተለይም ራእይን መጨበጥ ይቸገራሉ፤ ስለዚህም ጽሑፉን ካቀረብሁ በኋላ አስተያየት የሰጡት ኢኮኖሚስቶች ግራ እንደመጋባት ብለው ነበር፤ እነሱ እንደለመዱት አሐዝ እያስደገፍሁ ባለመናገሬ ከምን ተነሥተው አስተያየት እንደሚሰጡ ቸገራቸው፤ አንዳንዶቹም በግልጽ ተናግራዋል፤ የኢትዮጵያን ሁኔታ በየእለቱ ለሚከታተልና የኢትዮጵያውያንን የልብ ትርታ ሥራዬ ብሎ ለሚያዳምጥ የሚመጣውን ሁኔታ ለመተንበይ ጠንቋይ መሆን፣ ወይም ነቢይ መሆን፣ ወይም አሐዝ መሰብሰብ በግዴታ አስፈላጊ አይደለም፤ በግዴታ የሚያስፈልገው ፍቅርና እምነት ነው፤ እንደነፍስ ለሚወድዋት አገርና ለሚወዱት ወገን ጥልቅ ፍቅር ካለ ልማቱም ሆነ ጥፋቱ፣ ነፍስን ዘልቆ በሚገባ ፍንደቃ ወይም ጭንቀት ይሰማል፤ እንደሕጻን ፍንድቅድቅ ያለ ሳቅ፣ ወይም እንደሕጻን ምርር ያለ ለቅሶ፤ አዘቅቱ የከፋና የኢትዮጵያ ሕዝብ በታሪኩ አይቶት የማያውቀው ደህነትና ችጋር ጭካኔን እየወለደ፣ በጎሠኛነት ሞተር እየተነዳ በጥላቻና በቂም እየታወረ ከፋት በገሃድ የሚወጣበት መተላለቅ ነው።

በዚህ መተላለቅ ከአካባቢያችን የሚረዱን አይጠፉም፤ በአለፉት ዓመታት ከሶማልያና ከኤርትራ ጋር የተደረገው መዳማት፤ ከጅቡቲ ጋር የተደረገው አለመግባባት፤ በአንድ በኩል ከአሜሪካ ጋር፣ በሌላ በኩል ከሱዳን ጋር የተደረገው ሽር ጉድ የሚከተሉትን ዓመታት ለኢትዮጵያ የሚመቹ

አያደርጓቸውም፤ እኔ እንደምገምተው ሁሉም የተነበየው አዘቅት ወይም አፋፍ ላይ በ1997 መጨረሻ እንደርሳለን፤ አዲስ ኢትዮጵያ የምትወለደው ከኤርትራ እስከቦረና ከጋምቤላ እስከጂጂጋ ሁሉም በአንድ ጊዜና በአንድ ላይ በሚሰማው የጭንቀት ምጥ ይሆናል፤ ሕገ አራዊት የሚያደርሰን እዚህ ነው፤ የሰው ልጅ አእምሮ ውስብስቡን የኑሮ ገመድ ሲገምድና ሲፈታ እኛ ገና ከቀላሉ የማስፈራራትና የጡንቻ ዘዴ አልወጣንም፤ በማስፈራራትና በጭቆና የጨቋኝም የተጨቋኝም አእምሮ ደንዝዞ፤ መንፈስም ታምሞ በደነዘዘ አእምሮና በታመመ መንፈስ ትርጉም ያለው ሥራ ለራሳችንም ሆነ ለማኅበረሰባችን ለማበርከት አንችልም።

አንብቡትና አብረን እንጨነቅ፤ አብረን ስንጨነቅ መፍትሔውን አምጠን እንወልደዋለን።

ትውልድ በአንድ ጊዜ አያልፍም፤ የሚያልፈው እያስተላለፈ ነው፤ የሚቀጥለው ትውልድ ታሪካቸውንና ታሪኬን አውቆ ይፍረድብኝ።

አንድ
ራእይ
ኢትዮጵያ በ2020 -- ከየት ወዴት

መስፍን ወልደ ማርያም
ለኢትዮጵያ የኢኮኖሚክስ ማኅበር
ሒልተን ሆቴል ኅዳር 1996

1. መግቢያ

ያለንበትን ዓለም አጠቃላይ ሁኔታ መገንዘብ የሚያስፈልግ ይመስለኛል፤ መስከረም አንድ ቀን 1993 በአሜሪካ ላይ የደረሰው አስከፊና አረመኔያዊ ጥቃት፤ አሜሪካ ለዚያ መልስ በአፍጋኒስታን፣ ቀጥሎም በኢራቅ ላይ የወሰደችችው ተመሳሳይ ወታደራዊ እርምጃ፣ በሰሜን ኮርያ፤ በሶርያና በፋርስ ላይ የምታሰማው ዛቻ፣ የእስልምና አክራሪዎች በሚባሉት በኩልም በኬንያ በኢንዶኒዥያ፤ በኢራቅና በአፍጋኒስታን የሚደረገው ሁሉ በቋፍ ያለውን የዓለም ሰላም እያደፈረሰው ነው፤ ምናልባትም ለዚህ ሁሉ ጦሱ የፍልስጤማውያንና የእስራኤላዊያን መጨረሻው የማይታይ ከፋትና ጭካኔ የተሞላበት ግብግብ ሳይሆን አይቀርም፤ በአንድ በኩል በማይመጣጠን ሃይል የሚጠቀም ጭቆና ፍልስጤማዊነትን ወደ አረብነት ከዚያም ወደ እስላምነት ሲለውጥ በሌላ መልኩ ደግሞ እስራኤላዊነትን ወደ ምዕራባዊነት ወይም ወደ አሜሪካንነት እየለወጠ ነው፤ ስለዚህም የግብግቡ ኢላማ የሰፋና የተለየ ሲሆን የግብግቡም መሣርያ በጣም የተለያየ ሆኖአል፤ በፍልስጥኤማውያኑና በደጋፊዎቻቸው በኩል ኢላማው የአሜሪካን ወገን የሆነ ሁሉ፤ የአሜሪካ ንብረት የሆነ ሁሉ፤ ለአሜሪካ ጥቅም የዋለ ነገር ሁሉ ነው፤ በአሜሪካና በእስራኤል በኩል ኢላማው ሽብርተኛ የሚሉት ነው፤ ለቀሪው የዓለም ሕዝብ በሁለቱም ወገን የሚሰጠው ምርጫ የኔ ወገን ካልሆንህ የጠላት ወገን ነህ የሚል ነው፤የውጊያውም ዓይነት ከዚህ በፊት በዓለም ታሪክ ታይቶ የማይታወቅ ነው፤ የጦር ሜዳውም ያልተወሰነና ዓለምን በሙሉ የሚያጠቃልል ነው፤ የጦር መሣርያውም ዘመኑ ያስገኘው ደፍጥጦ የሚያነድ ነው፤ የተቃዋሚዎቹ የጥቃት መሣርያ የሰው ልጅ ሕይወት ነው፤ ከሁለቱም ወገን በየሳምንቱ ብዙ የሰው ሕይወት እየጠፋና ብዙ ንብረትም እየወደመ ነው፤ በሁለቱም ወገን በግልጽ አይሎና አመዝኖ የሚታየው ርኩስ መንፈስ እንጂ ቅን ወይም ቅዱስ መንፈስ አይደለም።

በአለፈው የፈረንጆች ምዕተ-ዓመት ተከብረው የቆዩ ቁም ነገሮች እየተሻሩ ናቸው፤ የአንድ አገር ሉዓላዊነት በኃያላኑ ፈቃድ ብቻ የሚገኝ

ሆኖአል፤ዩጎዝላቪያ፤ አፍጋኒስታን፤ ኢራቅ የደረሰባቸውን እናውቃለን፤ በሰሜን ኮሪያና በኢራን፤ እንዲሁም በሶርያ ላይ የሚሰነዘረው ዛቻና ያንዣበበውም ስጋት ይህንኑ የሚያመለክት ነው። የመረጣችሁትን መሪ ለውጡ የሚል ትእዛዝ ለአንድ ሕዝብ ማስተላለፍ በአሜሪካ ተጀምሮ አሁን አልቃይዳ የራሱን ትእዛዝ እያስተላለፈ ነው፤ በአጠቃላይ ሲታይ በብዛት ሰዎችን መግደልና ንብረትንና የልማት መዋቅሮችን ማውደም የጉልበተኞች ብቻ ሳይሆን የደካሞችም ዘዴና መብት እየሆነ ነው፤ የመስፈስ ልዕልና እንኳን በዓለማዊው ክፍልና መንፈሳዊ በሚባለውም ክፍል ከፉኛ ዘቅጦአል። አካላችንን ብቻ ሳይሆን ነፍሳችንንም ለገንዘብ የምንሸጥበት ጊዜ ነው፤ የሰው ልጅ ኩራትና ክብር ዋጋ አጥተዋል።ዓለማችን ለእኔ ይህንን ይመስላል፤ መናጢ ደሀዎችና ደካሞች ሆነን ያለነው እዚህ ዓለም ውስጥ ነው።

ያለንበት የዓለም ሁኔታ በአጠቃላይ ለጭቆና አገዛዝ የማይመች የሚመስል ዝንባሌ ቢኖረውም ኃያላኑ የጭቆና አገዛዞችን በአሽከርነት ለማሳደርም ዝንባሌ እንዳላቸው ይታያል፤ የምእራባውያን ዋናው የሽብርተኞች ችግር ከጭቆና አገዛዝ ጋር ያላቸው መቆራኘት መሆኑን ገና የተገነዘቡት አይመስልም፤ የጭቆና አገዛዝ እስካለና ሰላማዊ የፖለቲካ ትግል እስኪታፈነ ድረስ አመፅና ሽብርተኝነት ይኖራል፤ ዓመፅና የሽብርተኝነት ኢላማም ከጭቆና አገዛዙ በሰስተጅርባ ያለውን ድጋፍም እንደጠላት እየቆጠረ ማጥቃቱም የማይቀር ይሆናል፤ አሜሪካ የሽብርተኞች ኢላማ የሚሆንበት ሌላ ምክንያት አለ ብዬ አላምንም፤ የአሜሪካ ታሪካዊ ተልእኮዎች ነጻነት፤የሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነት ወይም ዴሞክራሲ ትክክለኛ ፍትሕና የንብረት ማፍራት መብቶች ለሰው ልጆች ሁሉ የሚበጁ ቢሆንም የአሜሪካ መንግሥት የማያወላውል አቋም የሆነው የውጭ ግንኙነት መመርያ አላደረጋቸውም፤ እንዲያውም የአሜሪካ መንግሥት በተለያዩ ምክንያቶች የጨቋኞች ወዳጅና ደጋፊ እየሆነ ይገኛል፤ ችግሩ ይህ ይመስለኛል።

በምዕራባውያን ሕዝቦችና በሌሎቻችን መሀከል ያለው ልዩነት እየገዘፈና እየጠለቀ በመሄድ ላይ ነው፤ ሌሎቻችን በአራት ሺህ ዓመት ያልደረስንበትን እነሱ በአራት መቶ አልፈውት መሬት እየጠበባቸው ወደ ሕዋው እየመጠቁ ነው፤ እኛ አህያ እየነዳን በቀን ሰባት ኪሎ ሜትር ስንገሰግስ እነሱ በሰዓት ብዙ ሺህ ኪሎ ሜትሮች በመንፈላሰስ እየተጉዋዙ ነው፤ እኛ ጉልሁንና ግዙፉን ነገር ማይት ሲሳነን እነሱ በዓይን የማይታየውን ሁሉ እያዩና እየመረመሩ ነው፤ እኛ እነሱ የሠሩትን መሣርያ እየገዛን ስንከሰክስና ሞትንም ስናነግሥ እነሱ የሕይወትን ሙሉ ጣዕም እየተደሰቱበት ነው፤ እኛ በጠባቡ በአገራችን ውስጥ አብሮ መኖር ሲያቅተን እነሱ ሰፊውን ዓለም በግድም በውድም አገራቸው እያደረጉ ነው፤ እኛም ያጠፋነውን አገራችንን እየጣልን ወደነሱ አገሮች መሰደዱን ባህላችን አድርገን ይዘነዋል፤ ገና ላልተሰደድነውም

ቢሆን ከአገዛዝ ሥርዓት ጀምሮ እስከ ግብረ ሠናይ ድርጅቶችና ማኅበሮች የምንንቀሳቀሰው በነሱ ችሮታ ነው፤ ከነሱ ችሮታ ውጪ ያለን ህልውና ዋስትና የለውም።

እንግዲህ ጥያቄው ምን አለን? ብቻ አይደለም ምንድን ነንም ነው።

2. የዓለምና የአካባቢው ሁኔታ በኛ ላይ ያለው ተጽእኖ

የኢትዮጵያዊነትን ህልውና የሚፈታተነው የውስጥ አመራር ብቻ ሳይሆን የውጪም ነው፤ ታሪክ ጠባሳን ይተዋል፤ የተለያዩ የአውሮፓ የቅኝ ግዛት ኃይሎችን በተለያየ ጊዜ የኢትዮጵያ አልበገርነት አሳፍሮዋቸዋል፤ አሜሪካም ቢሆን ይህንኑ አልበገርነት አይቶታል፤ እንዲሁም ቱርክ ግብፅና አረቦች በተለያየ መንገድ የኢትዮጵያዊነትን አለመበገር የተረዱበት ሁኔታዎች አጋጥሞዋቸዋል፤ ጎረቤቶቻችን ከሆኑት ጋር ግን የሚያያይዘን የደምም የባህልም ማኅተም በሁለታችንም ላይ እንደቀረ አይጠረጠርም፤ አንዱና ዋናው ማኅተም እስልምና ነው፤ እስልምና እንደሃይማኖት አረብ የሆነውን ያህል ኢትዮጵያዊም ነው፤ ከክርስትናና ከእስልምና በፊት ኢትዮጵያዊነት ከአይሁድነት ወይም ቤተእሥራኤልነት ጋር ግንኙነት ነበረው፤ በእኔ አስተያየት አይሁድነትም፤ ክርስትናም፤ እስልምናም በተለያየ ጊዜ ኢትዮጵያዊነትን ለመተካት ሞክረዋል፤ አንዳቸውም አልሆነላቸውም፤ ኢትዮጵያዊነትን በመተካት ፋንታ ሁሉም ኢትዮጵያዊነትን ተንናጽፈው ኢትዮጵያዊ ሆኑ፤ ኢየሩሳሌም ለሦስቱም ሃይማኖቶች ቅድስት መካን የመሆንዋን ያህል ኢትዮጵያዊነትም ከዚያች ታሪክ ተካፋይ ነው።

ሦስቱም ሃይማኖቶች ከኢትዮጵያ ውጪ ምእመናን አልዋቸው፡ ስለዚህም ሃይማኖቶቹ በኢትዮጵያና በሌሎች ሀገሮች መሀከል እንደድልድይ ሆነው በማገልገላቸው ሰዎች ሀሳቦችና ባህሎች ተዛምደዋል፤ ዛሬ ግን አይሁድነት ኢትዮጵያዊነትን አውልቆ እሥራኤላዊነትን ለብሶዋል፤ ይህ ሁኔታ ከሌላው የስደት ጎርፍ ጋር ተዳምሮ ኢትዮጵያዊነትን የማራቆቱ ጉዞ መጀመርያ እንደሆነ አድርገን ልናየው የምንችል ይመስለኛል፤ ከዚያም በላይ የቤተ እሥራኤል እሥራኤላዊነት በእስልምና ኢትዮጵያዊነት ላይ ምንም ተጽእኖ ሊያስከትል እንደሚችል አናውቅም፤ ክርስትናም በጎሠኝነት እየተተራመሰ የኢትዮጵያዊነት የክብር ልብሱ እየተቀደደበት ነው፤ እስካሁን ድረስ ጎሠኝነትን ተጋፍጦ በቆራጥነት የተቋቋመው እስልምና ብቻ ነው፤ በአሁኑ ጊዜ ከእስልምና ወይም እንደሚባለው የእስልምና አክራሪዎች ጋር ምዕራባውያን በያዙት ግብግብ ውስጥ የኢትዮጵያን እስልምና ለማስገባት የሚፈልጉ አይጠፉም፤ ስለዚህም በውጭ ተጽእኖ ተገፋፍቶ የኢትዮጵያ እስልምና ኢትዮጵያዊነትን ያዳክማል፤ አገሪቱንም ለአደጋ ያጋልጣል የሚል ስጋት ይሰማል፤ አገዛዙ

ከሱማልያው አል ኢትሀድ ጋር የሚያደርገው ግብግብ በዚህ በማሳበብ ነው፤ እንዲህ ያለው የግጭት ምክንያት የኢትዮጵያን እስልምና ኢትዮጵያዊነት እንዳይመርዘው መጠንቀቅ የሚያስፈልግ ይመስለኛል፤ የክርስትና ኢትዮጵያዊነት በውስጥ አመራር ምክንያት እየተዳከመ ባለበት ጊዜ የእስልምና ኢትዮጵያዊነት ደግሞ በውጭ አመራር ምክንያት ቢዳከም በኢትዮጵያዊነት ላይ የሚደርሰው ጉዳት እንደሚባባስ በበኩሌ አልጠራጠርም፤ በገንዘብ እየተደለሉ ለምዕራባውያን ሎሌነት ማደር ለአገዛዙ የአጭር ጊዜ ጥቅም የሚያገለግል ቢሆንም ለኢትዮጵያ የረጂም ጊዜ ጉዳትን ሊያስከትል ይችላል።

3. ከየት ተነሥተን ያለንበት ደረስን?

የአፄ ኃይለ ሥላሴ አገዛዝ ለእኛ በጊዜው ወጣቶች ለነበርነው በአጉል ባህል የተተበተበ ኢ-ፍትሐዊ የመሬት ስሪት የሰፈነበት ኋላ-ቀርና አዝጋሚ ነበር፤ ከሞተ ሠላሳ ዓመታት የሆነውን ሥርዓት ከዚህ በላይ አልወቅሰውም፤ ሆኖም ከጊዜው ጋር መሄድ ስላቃተውና የ1953 የክብር ዘበኛ ዓመፅ ምንም ሊያነቃውና ሊያስተምረው ባለመቻሉ መጥፎ አወዳደቅ አጋጠመው፤ ደርግ ከነትንሽነቱና ከነጭካኔው የዘውዱ አገዛዝ እልህ ውጤት ነው።

በእኛ ዘመን የዘውድ አገዛዝ ለኢትዮጵያ አጠቃላይ እድገት ያበረከተው አስተዋጽኦ በጣም ትልቅና ከዚያ ወዲህ ከመጡት ጋር አገዛዞች ጋር ሊወዳደር የማይችል ነው፤ በተለይ በሦስት ዓላማዎች ላይ በአጭሩ የዘውዱ አገዛዝ ያበረከተውን አስተዋጽኦ ላመልከት፤

- በመጀመርያ በአንድነት ላይ በተለይ ኤርትራን ወደ እናት አገርዋ ለመመለስ የተደረገውን ተጋድሎ አምባሳደር ዘውዴ ረታ ምስጋና ይድረሰውና በቅርብ ለማወቅ ችለናል፤ የዛሬውም የኤርትራ ችግር በዚያን ጊዜ የተፈጠረ መሆኑን ተገንዝበናል፤

- ሁለተኛ የመሬት ስሪቱን ትተን በእርሻ በኩል የተጀመረው እድገት ቢቀጥል ዛሬ ኢትዮጵያ ራሰዋን ከመቻል አልፋ የተለያየ የእርሻ ምርቶችን ለዓለም ገበያ ማቅረብ የምትችልበት ደረጃ ላይ ትደርስ ነበር የሚል እምነት አለኝ፤

- ሦስተኛ የዘውድ አገዛዙ በትምህርት በኩል ኢትዮጵያ ራሰዋን ወደምትችልበት ደረጃ አድርሶአት እንደነበረ ሁላችንም የምናውቀው ነው።
የትምህርቱን ጉዳይ ትንሽ ዘርዘር አድርጌ ልገልጸው እፈልጋለሁ፤አፄ ኃይለ ሥላሴ ራሳቸው ከየሄዱበት ልጆች በመኪና እያስጫኑ በየትምህርት ቤቱ

በአዳሪነት ያስገቡ ነበር፤ ይህ ዕድል ባይኖር ብዙዎቻችን የዘመናዊ ትምህርት በርም አንደርስም ነበር፤ እንደማስታውሰው በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት በአዳሪነት ከገቡት ውስጥ ለምሳሌ ከኦጋዴን ሶማሌዎች፤ ከሐረር አደሬዎች፤ ከጎጃም፤ ከጎንደር፤ ከሲዳሞ፤ ከአርሲ፤ ከኤርትራ፤ ከወለጋና ከአዲስ አበባም ዙርያ የመጡ ነበሩ፤ ፍትሐ ነገሥት «በፍትሕሰ ኢይትኳነን ወልድ በጌጋየ አቡሁ ወአብ በአበሳ ወልዱ» ልጅ በአባቱ ወንጀል ወይም አባት በልጁ ወንጀል አይከሰስም ያለውን በመከተል የታወቀው ከሀዲ የኃይለ ሥላሴ ጉግሳ ልጅና የአርበኛው ዓመፀኛ የበላይ ዘለቀ ልጆች በአዳሪነት ይማሩ ነበር፤ የተፈሪ መኮንን ተማሪዎች ባመፅንበት ጊዜ «ከየትም ለቃቅመን አምጥተን» በማለት ንዴታቸውን የገለጹት ለዚህ ነበር፤ የተናገሩት እውነት ቢሆንም እኛን ማስከፋቱ አልቀረም፤ ለዚህም ነው ማቴዎስ ጥግነህ የሚባል ተማሪ «ጃንሆይ! አባቶቻችን ታከስ ይከፍላሉኮ!» ያላቸው።

ይህ ባህላዊ አገዛዝ ከውስጥም ከውጭም ተቆጣጣሪ ኃይሎች ነበሩበት፤ ከውስጥ ኅሊና ከውጭ እግዚአብሔርና ይሉኝታ ነበሩበት፤ ሽማግሌዎችም ነበሩ፤ በተጨማሪም አፄ ኃይለ ሥላሴ ብቻ ሳይሆኑ አሽከሮቻቸውም ጭምር ለየራሳቸው ክብር የሚሳሱ ነበሩ፤ ስለዚህም ከውስጣቸውም ከውጭም የሚሰሙት ድምፅ ነበረ፤ ሆኖም አገዛዝ መማር አይችልምና የ1953 የስዒረ መንግሥት ሙከራ አገዛዙን ሳይለውጠው ቀረ።

በእኔ ግምት የአፄ ኃይለ ሥላሴ አገዛዝ በኢትዮጵያ ዘመናዊ ትምህርትን በማስገባትና በማስፋፋት በኩል ወደር የሌለው እርምጃን አሳይቶአል፤ ትምህርት በአጠቃላይና የከፍተኛ ትምህርትም በር ለማናቸውም ችሎታቸውን ላሳየ ድሀ ክፍት ነበር። የልዑላን፤ የመሳፍንትና የመኳንንት ልጆች ከደሀው ልጅ ጋር አብረው እየተማሩ አደጉ፤ እ.ኤ.አ. በ1951 «ላይፍ» የሚባለው መጽሔት ኢትዮጵያ አንድ መሃንዲስ እንኳን የሌላት ደሀ አገር ነች ብሎ መጻፉ እንዴት እንዳናደደኝ አስታውሳለሁ፤ ጥሩው ነገር በዚያው ዓመት የከፍተኛ ትምህርት ተጀመረ፤ ያለምንም ጥርጣሬ የአፄው መንግሥት በትምህርት በኩል ኢትዮጵያን ገፍቶ ወደ ሃያኛው ምዕተ-ዓመት አስገብቶአት ነበር ለማለት ይቻላል። ይህ በጦር ትምህርትም ቢሆን እውነት ነበር፤ በሐረር አካዳሚ፤ በደብረ ዘይት ዓየር ኃይልና በምፅዋ የባሕር ኃይል የነበረው የመኮንኖች ሥልጠና ሁለገብና በጣም ከፍተኛ ነበር፤ ኢትዮጵያ ከራስዋ ልጆች አልፋ የብዙ አፍሪካ አገሮች ወጣቶችንም በየመስኩ ታሠለጥን ነበር፤ ከነዚህ መሃል በየአገሮቻቸው ሚኒስትሮችና አምባሳደሮች የሆኑ ነበሩ።

በትምህርት የተደረገውን ከፍተኛ እርምጃ በገሃድ የሚያሳዩ ጥቂት መሥሪያ ቤቶች ነበሩ፤ የኢትዮጵያ ዓየር መንገድ፣ የኢትዮጵያ ቴሌኮሙዩኒኬሽን፣ የመብራት ኃይል፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክና ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ በኋላ የቀዳማዊ ኃይለሥላሰሴ ዩኒቨርሲቲ፣ በዘመኑ እነዚህ ድርጅቶች

ከየትም አገር ተመሳሳይ ድርጅቶች ጋር ተወዳድረው የማያሳፍሩ ነበሩ፤ ዛሬ እነዚህ ድርጅቶች ያሉበትን ሁኔታ እንድነግራችሁ የምትፈልጉ አይመስለኝም።

የአፄ አገዛዝ ለትምህርት ይህንን ያህል ትኩረት ቢሰጥም የትምህርትን ባሕርይ ለመገንዘብ አልቻለም ነበር፤ በመሠረቱ መማር መለወጥ ነው፤ የተማሩ ሰዎች በተማሩት መጠን ይለወጣሉ፤ የጥራዝ ነጠቅ መለወጥ ሳይሆን፣ ጥልቀት ያለው ለውጥ ማለቴ ነው፤ በተለወጡት መጠን አካባቢያቸውን ለመለወጥ ይፈልጋሉ፤ አካባቢውን ወደተሻለ ሁኔታ ለመምራትና ለመለወጥ የሚደረገውን ማናቸውንም እርምጃ የአገዛዝ ሥርዓት አይፈቅድም፤ ስለዚህም በአስተዳደርና በልማት በኩል የተማረው ኃይል የተመኘውን ያህል መራመድ አልቻለም፤ በአገዛዝና በተማረው ኃይል በኩል ቅራኔው ሰፊና ጥልቅ እየሆነ ሄደ፤ በዚያን ጊዜ ኢትዮጵያ በአፍሪካ ውስጥ የተሻለ ደረጃ የነበራት አገር በመሆንዋ ያንን ደረጃ መጠበቅ ብቻ ሳይሆን እንድትገሰግስና ለሌሎች አርአያ እንድትሆን የዘመኑ ወጣት ምኞት ነበር፤ ኢትዮጵያ ለአፍሪካ ብቻ ሳይሆን ለጥቁሩ ዓለም የነጻነት ጮራና የተስፋ አርአያ ሆና እንደኖረች ሁሉ በኢኮኖሚውም በኩል የከበረችና የበለጸገች አገር እንድትሆን ከፍተኛ ጉጉት ነበር፤ ነገር ግን የኢትዮጵያ እድገት የኤሊ ጉዞ ሆነበት፤ የአገዛዙ ትልቁ ድክመት ትምህርትን ለማስፋፋት ያደረገውን ጥረት ያህል የትምህርትን ውጤት ለመቀበል አለመቻሉ ነበር።

በመጨረሻም ይህ ባህላዊው አገዛዝ ሲወድቅ ኢትዮጵያ ያልፍላታል፤ የእድገት ግስጋሴዋ ይጣደፋል ተብሎ ነበር፤ ነገር ግን አገዛዙ ሥልጣንን ለብቻው ጨብጦ በአንድ ሰው እጅ ለመቋጠር ሲል ሰዎች እንዲሰባሰቡና እንዲደራጁ፣ሀሳባቸውንም በይፋ እንዲገልጹ የማይፈቅድ በመሆኑ አገዛዙም ሕዝቡም በጮሌ የበታች መኮንኖች ተጠለፉና የሳንድኸርስትና የሳን ሲር ምሩቅ ጄኔራሎች በነበሩበት አገር ሻለቃዎችና የበታች ሹማምንት ነገሡባት፤ ስለዚህም የባሰና ለሰው ሕይወት ምንም ዋጋ የማይሰጥ የጭካኔ አገዛዝ ተተካ፤ ስደት የኢትዮጵያውያን ባህል ሆነ፤ የትምህርት እድገት በጥራዝ ነጠቅ ማርክሲስት ሌኒንስት እምነት ቆረቆዘ፤ ተጀምሮ የነበረው ከፍተኛ የእርሻ እድገት እንቅስቃሴ ተገታ፤ ጥሩምባ እየነፉ መግደልና መንጠቅ የጊዜው ባህል ሆነ፡

በደርግም ዘመን ልክ እንደዘውዱ አገዛዝ ሥልጣን በአንድ ሰው እጅ ተቋጥሮና ሕዝቡ በጭካኔ ታፍኖ በማንአለብኝነት ግፉን እየተቀበለ እስቲያንገሸግሸው ድረስ ቆይቶአል፤ በመጨረሻም የነቃ፤ የተደራጀና የታጠቀ ኃይል ያሸንፋል፤ በሚለው የራሱ የደርግ መፈክር መሠረት ተገፍቶ ገደል ገባ፤ ደርግን የተካው ወያኔ ከጫካ የወጣ ጀሌ ነው፤ የአፄ ኃይለ ሥላሴ ጄኔራሎች በበታቾቻቸው እንደተበለጡ ሁሉ ደርግም ከጫካ በወጡ ጀሌዎች ተበለጠ፤ ከአፄ መውደቅ ጋር የተጀመረው የቁልቁለቱ መንገድ ገና አላቆመም፤ ያለንበትን ሁኔታ ስናስበው ይህንን ለመገንዘብ አዳጋች አይደለም።

4 ያለንበት ሁኔታ

በአጭሩ በነደፍሁላችሁ ርኩስ መንፈስ በሰፈነበት ዓለም ውስጥ እንገኛለን፤ ይህ ርኩስ መንፈስ ሩቅ አይደለም፤ ደህነታችን፣ የምኞት ባሮች መሆናችን፣ የውስጣችን መንቃት ወይም መሰነጣጠቅ ርኩስ መንፈስን ከያለበት የሚጋብዙ ናቸው፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሰላማዊና መከራን የሚችል ነው፤ እንደኛ ጀግናና ትእግስተኛ ሕዝብ የለም፤ ተዘረፍን ብለን ሳንቆጣ፤ ተጠቃን ብለን ሳንጮህ፤ ሕጋዊ ሥርዓት ተፋለሰ ብለን ሳንበሳጭ የደሀውና የሥራ አጡ ለቅሶና ብሶት ሳይሰማ፤ ሁላችንም በዕለት ተዕለት የኑሮ ግዴታ ተጠምደን፣ ተጨንቀን ሳናስብ እንኖራለን፤ የተማረው ያልተማረውን፣ ያልተማረው የተማረውን እየናቀው፤ ወጣቱ በሽማግሌው፣ ሽማግሌው በወጣቱ፣ ሀብታሙ በደሀው፣ ደሀው በሀብታሙ፣ ገጠሬው በከተሜው፣ ከተሜው በገጠሩ እያመካኘ፣ ጠመንጃ ያነገተው ሌጣውን ቀንበር እያሸከመው፣ ትናንት ስንሰግድለት የነበረውን ዛሬ እያዋረድን፣ ነገ የምናዋርደውን ዛሬ እያከበርን የኑሮ ግዴታችንን (ማለት በልቶ ማደርን) ብቻ ዓላማ አድርገን እንኖራለን፤ ስለነገው አንጨነቅም፤ ስለ ነገ የማንጨነቅበት ዋናው ምክንያት ነገን የሚያንፁትና የሚያቅዱት ጌቶች ስለሆኑ እኛን አይገባንም፤ ስለነገ አለመጨነቅ የባርያ ባሕርይ ነው፤ ስለዚህም ነገ የራሱን ጣጣ ይዞ ሲመጣ ራሳችንን ለአዲስ ጣጣ ከማዘጋጀትና ጊዜያዊ የግል ጥቅማችንን ከማረጋገጥ ሌላ ለማሰብ ዝንባሌውም ፍላጎቱም የለንም፤ «ያለው ላይቀር ምን አታገለኝ» የሚል ፍልስፍና ነው መመሪያችን፡፡

የአንድ አገር ሕዝብ የአገርና የሥልጣን ባለቤትነቱን ለማሳወቅና ለመታገል ካልተነሣ እንዴት ያልፍለታል? ችግሩን ሁሉ በአገዛዝ እያመካኘ አምላክን፣ መላእክትንና ሰማዕታትን በመማፀን ብቻ መፍትሔ በመጠበቅ ሁለት ሺህ ዓመታት ሲሞላን ነው፤ ጸሎቱንም የሚያሰምርልን ልብ የለንም፤ ልባችን በከፋትና በጥላቻ፤ በቂምና በምቀኝነት የተሞላ ስለሆነ የልባችንን የሚያውቅ አምላክ የአፋችንን ጸሎት የሚሰማበት ጆሮ ያለው አይመስለኝም፤ በቀን ብዙ ጊዜ እኛም የበደሉንን ይቅር እንደምንል እያለ የሚጸልየው ሁሉ የምሕረትና የይቅርታ አቋም በሚያስፈልግበት ጊዜ አካሉ እየተንቀጠቀጠ አንበቱ የበቀልን እሳት ይተፋል፤ እንኳን የቅርቡን የምእተ-ዓመታት ታሪክን እያስታወሰ ለበቀል ጦር ይሰብቃል፡፡ ስለዚህ ለጸሎትም ቢሆን ልባችን ንጽሕና ይጎድለዋል፤ አገራችን በመንፈሳዊነትም የከሰረች ነች፤ መንፈሳዊነትን በሃይማኖታዊ ትርጉም ብቻ እንደምወስደው፣ እኔ የምጠቀምበት ለእውነት፣ ለነጻነትና ለፍትሕ፣ ለእኩልነትና በአጠቃላይ ከፉውንና በጎውን ለምንለይባቸው የኅሊና ተግባሮች ሁሉ ጭምር ነው፡፡

በዚያ ላይ ጎመን በጤና በሚል ሰንካላ ፍልስፍና ተመርዘናል፤ ፍርሃት ወኔያችንን ገድሎታል፤ ኢትዮጵያውያን የምንላቸው የእውቀትና የሀብት ባለቤት የሆኑትን ብቻ ቢሆን እኔ በበኩሌ አገዛዙ የሚገባቸው ነው ለማለት

አያዳግተኝም ነበር፤ ነገር ግን ከዘጠና በመቶ በላይ የሚሆነው የኢትዮጵያ ሕዝብ በችግርና በችጋር እየተጠበሰ የሚኖር ነው፤ ለእነሱ፣ በጭቆናና በብዝበዛ ስር በችግር ተወልዶ በችጋር ለሚሞተው አገዛዝ ጸሩ ነው፤ የሀብትና የእውቀት ባለቤቶች ምርጫቸው ብዙ ነው፤ ከተገነዘቡት ባላቸው መጠን ግዴታቸው ወይም ኃላፊነታቸው ከባድ እየሆነ ይሄዳል፤ ይህንን ግዴታ አለመቀበላቸው ካላቸው የምርጫ ብዛት ጋር በጭቆና ስር መውደቃቸው የሚታዘንላቸው አያደርጋቸውም፤ ማኅበረሰቡ ከነዚህ ክፍሎች የሚጠበቀውን የአለኝታነት፤ የመከታነት የአመራር በረከት ገና አላገኘም፤ ለማኅበረሰባችን መንፈሳዊ ውድቀት አንዱና ዋናው መገለጫ የሀብትና የእውቀት ባለቤት የሆነው ክፍል ግዴታ-ቢስነት ነው፤ ከተመቸውና በኢትዮጵያ መጠቀም ከቻለ፣ በኢትዮጵያ ውስጥ ያለግዴታ መኖርን፣ ካልተመቸው በሌላ አገር ሄዶ መኖርን እንደአማራጭ ይዞ ያለ ነው፤ በሌላ አነጋገር አንድ እግሩን በፈረንጅ አገር አንድ እግሩን በኢትዮጵያ እንፈራጥጦ የሚኖር ነው፤ እንደአንድ አገር ሕዝብ የብዙኃኑ ስቃይና ብሶት እንዲጋባብንና እንዲሰማን ኅሊናችን አስገድዶን ኢትዮጵያ ለእኛ የወፍራም እንጀራ ምንጭ ብቻ ሳትሆን እኛም የርስዋ እንጀራ ምንጭ መሆናችንን መቀበል ገና አልቻልንም፤ በራሳችን ዓይን ያለውን ጉድፍ ሳናወጣ አገዛዙ ላይ ጣታችንን መጠቆሙ ብቻ የትም አያደርሰንም፡፡

የመንፈስ ደካሞች በመሆናችንም አሁንም የምንኖረው እንደተለመደው ከእኛ ቁጥጥር ውጪ በሆነ የአገዛዝ ሥርዓት ስር ነው፤ የአገዛዝ ሥርዓቱ መሠረታዊ ባሕርይ ሁሉንም ነገር ለብቻ በሞኖፖል መያዝና ሁሉንም ነገር መቆጣጠር ነው፤ የአገር ሥልጣንን ለብቻው፣ የሀብት መሠረት የሆነውንም መሬትን ለብቻው፣ የሕዝብ የዜና ማሰራጫዎችን ለብቻው፣ የአገዛዝ ሥርዓቱ ራሱ የፖለቲካና የኤኮኖሚ ጥገኛ ሆኖ ሳለ የአገሩን ባለሀብቶች በጥገኝነት እየፈረጀ ለማሳፈርና እድገታቸውን ለመግታት የሚሻው ጥገኝነትንም በሞኖፖል ለመያዝ ይመስላል፤ በዚያ ላይ ሥርዓቱ የዜና ማሰራጫ፤ የዜና ወኪል፤ የንግድና የኢንዱስትሪ፣ የቲአትር የማስታዊያና የማተሚያ ድርጅቶች ቢያንስ የእጅ አዙር ባለቤት ሆኖ ሌሎች ባለሀብቶች የሚያገኙትን ዕድልና ድጋፍ በማግኘት ከውድድር ውጪ ያደርጋቸዋል፤ በማርክሲስቶች አነጋገር ይህ የቢሮክራሲያዊ ካፒታሊዝም ነው፡፡

ኢትዮጵያውያን በሙሉ ባይስማሙበትም አፄ ኃይለ ሥላሴ ለምንወደው ሕዝባችን እንዳሉት ባይሆንም፣ ለምንገዛቸው ጎሣዎቻችን በሚል መንገድ የተሰጠና መነሻ ሆኖ ሊያሠራ የሚችል ሕገ መንግሥት ለወጉ አለ፤ ዛሬ ጥያቄው ሕገ መንግሥቱ ጥሩ ነው? ወይስ መጥፎ? የሚል አይደለም፤ ጥያቄው ሕገ መንግሥቱ ነፍሱ አለ ወይ? ነው፤ አገዛዙ ራሱ በገሀድ ያለምንም ሃፍረት የሕገ መንግሥቱን ጥርስ ሲያፈርሰው እያየን ነው፤ እንዳሁኑ የአገዛዝ ሥርዓት

ፍትሕን ሙሉ በሙሉ በቁጥጥር ስር ያደረገ ከዚህ በፊት አልታየም። በአሁኑ አገዛዝ ደህዎች፤ ሴቶችና ወንዶች ልጆች ከየመንገዱ ላይ እየተለቀሙ ከከተማ ውጪ ስንት ጊዜ ለጅብ ተጣሉ? በቅርብ አንዱን ጋዜጠኛ እንደአባብ ራስ ራሱን ቀጥቅጠው ከድልድይ ወደወንዝ ወረወሩት፤ ዛሬ በሕግ አምላክ ማለት ዋጋ የለውም። ስንት ሺህ ሰዎች ናቸው ፍርድ ቤት እንኳን ሳይቀርቡ አሥር ዓመት ያለፋቸው? ስንት መቶ ሰዎች ናቸው ተገድለው ደማቸው ደመ ከልብ ሆኖ የቀረው? ስንት ሰዎች ናቸው በጥርጣሬ ብቻ በእስር ቤት የሚማቅቁት? ስንት ሺህ ሰዎች ናቸው ከኤርትራ ተፈናቅለው ከአሥር ዓመት በላይ ከአንድ መጠለያ ወደሌላ መጠለያ እየተባረሩ የሚኖሩት? ስንት ልጆች በየመጠለያው እየተወለዱ በየባቡር መንገዱ ያድጋሉ? ስንት ሺህ ሰዎች በኤርትራ ጦርነት ምክንያት ከየቤታቸው ተፈናቀሉ? ስንት ሺህ ሰዎች በጎሣ ምክንያት ተፈናቅለው በችግር ይኖራሉ? አሁን ደግሞ ስንት ሰዎች ከጅቡቲ ተፈናቅለው መጥተዋል? የመንግ ኢትዮጵያውያንን እያባረረች ነው ይባላል፤ እነዚህ ሰዎች ሁሉ አገርና መንግሥት አላቸው? ወገን አላቸው?

አሁን ያለንበት የአገዛዝ ሥርዓት የደርግ የባሕርይ ታናሽ ወንድም ነው፤ በደርግና በወያኔ አገዛዞች መሀከል ያለው ልዩነት የጌቶቻቸው የባሕርይ ልዩነት ብቻ ነው፤ የደርግ አገዛዝ አፍአዊ ገጽታውን የሶሺያሊስት ቀለም እንዲቀባ የተገደደውን ያህል የወያኔ አገዛዝም አፍአዊ ገጽታውን የዴሞክራሲ ቀለም እንዲቀባ ተገደደ፤ ጉልቻውና ቀለሙ ተለዋወጠ እንጂ ማገዶውና የሚጠበሰው ያው ነው፤ የበላውና የጠገበው ሲሄድ የራበውና ሁሉ ብርቁ ይተካል፤ በሁለቱም ላይ ቢሆን ራስን መጠራጠር፣ በጎ ፈቃድና መንፈሳዊ ወኔ የለም፤ በሁለቱም ላይ ጎልቶ የሚታየው በተለያየ መንገድ ከእነሱ የሚበልጡ ሰዎች በአገር እንዳይኖሩ ነው፤ ወደ አውሮፓም ሆነ ወደ አሜሪካ፤ ወደ አውስትሬሊያም ሆነ ወደ አረብ አገሮች ስደትን የኢትዮጵያውያን ባህል ያደረጉ አገዛዞች ናቸው።

5. የያዝነው አቅጣጫ የት ያደርሰናል?

ከተለያየ የትምህርትና የሥራ መስክ የመጡ ቢሆንም ከዚህ በፊት የተናገሩት ሁሉ በአንድ ነገር ላይ ይስማማሉ፡- አሁን በተያዘው መንገድ መቀጠል አንችልም፤ የያዝነው መንገድ ወደ «ክፉ ዕድል» ወደ«መዓት» ወደ«ውድቀት» የሚያመራ መሆኑ ተገልጾአል፤ ለእኔ የአዘቅቱ መንገድ የሚታየኝ እንደሚከተለው ነው፤ በሽምበቆ አጥር የተለያዩና የሚተራመሱ ጎሣዎችን ጭኖ የሚከንፍ ባቡር ይታየኛል፤ ነጂው መትረየሱን ይዞ ፊቱን አዞሮ የተቀመጠው ወደሚነዳበት አቅጣጫ ሳይሆን ወደተሳፋሪዎቹ ነው፤ ተሳፋራዎቹ የሚያዩት ወደፊት ነው፤ ነጂው የሚያየው ወደኋላ ነው፤ ስለዚህም ነጂው ገደሉን ስለማያይ ይበልጥ የሚያስፈራው የተሳፋሪዎቹ ትርምስ ነው፤ ተሳፋሪዎቹን የሚያስፈራቸው የሚታያቸው መትረየስና ገደል ነው፤ በባቡሩ ላይ ያሉ ተሳፋሪዎች ሁሉ በባቡሩ ፍጥነት ላይም ሆነ አቅጣጫው ላይ ምንም ዓይነት ቁጥጥር የላቸውም፤ የባቡሩ ነጂ ተሳፋሪዎቹ የሚያዩትን አያይም፤ እንዲነግሩትም አይፈልግም፤ የነጂውና የተሳፋሪዎቹ አስተሳሰብ ለየቅል ነው፤ አይነጋገሩም፤ ተሳፋሪዎች በዝምታ ነጂውም ባለማወቅ ወደማያየው ገደል ውስጥ ለመግባት ቆርጠዋል፤ ባቡሩን አቁም ብለው ቢጮሁ መልሱ መትረየስ መሆኑን ያውቃሉ፤ በዝምታ አብሮ ገደል መግባት ነው፤ በዚህ አጣብቂኝና የፍርሃት ቆፈን ተይዘናል፤ ከተረዳንለት ነጂውም አጣብቂኝና የፍርሃት ቆፈን ውስጥ ነው፤ ነጂውና ተሳፋሪዎች ካልተነጋገሩ ባቡሩም፤ ተሳፋሪዎችም፤ ነጂውም ከገደሉ ማምለጥ አይችሉም።

እንግዲህ መሣሪያ የያዘውም ይፈራል፤ መሣሪያ ያልያዘውም ይፈራል ማለት ነው፤ የሁለቱም ጠላት አለመተማመንና መሣሪያው ነው፤ አለመተማመንን ሳናጠፋ መሣሪያውን ማጥፋት አንችልም፤ ሳንነጋገር አለመተማመንን ማጥፋት አንችልም፤ ልባችን ከቂምና ከበቀል ካልፀዳ ተነጋግረን መግባባት አንችልም፤ ባቡሩ እውር ድንብሩን እየሄደ ገደል የሚገባው ለዚህ ነው።

የባቡሩ ገደል መግባት የአደጋው መጀመሪያ እንጂ መጨረሻ ይሆናል የሚል ግምት የለኝም፤ አደጋው የጎሣ ትርምስና የቂም መወጫ ሁኔታን ይፈጥራል፤ ለብዙ ምዕተ- ዓመታት ወደኋላ ሄደን ከሌሎች የአፍሪካ አገሮች ጋር እንሰለፋለን፤ የያዝነው መንገድ ወደዚህ እንደሚያመራ ለእኔ ግልጽ ነው፤ ይህንን የሚጠራጠር ትንሽ ያስብበት፤ ለሌሎች የተዘራው የጎሣ መርዝ ባልታሰበበት መንገድ ሄዶ በኤርትራና በትግራይ ተወላጆች መሃከል የከፋ መልኩን ማሳየቱ የሚያሳዝንና የመርዙንም ጠምዛዛነት የሚያመለክት ነው፤ የዚህ ጦስም የትግራይ ተወላጆችንም በመከፋፈል ላይ ነው፤ አነግ ጎልቶ የሚታይ ቢሆንም በሌሎች የኢትዮጵያ ክፍሎች በማቆጥቆጥ ላይ ያለው ጎሠኛነት ጉዳዩን ለሚከታተሉ ሁሉ ግልጽ ነው፤ በጎሠኛነት ተኮትኩተው ያደጉ ልጆች እየደረሱ ነው፤ አንድ ትውልድ ሊሆን ምንም አልቀረውም፤ብዙዎቻችንን የሚያሳስበን ደህነቱና የችጋሩ ጉዳይ ነው፤ የኢትዮጵያን ህልውና ጉዳይ ባንረሳውም አደጋውን ላለመቀበል አእምሮአችንን የምንጋርደው ይመስለኛል፤ ጭንቅላታችንን አሸዋ ውስጥ ቀብረን የምንፈልገውን መመኘቱ ብቻ አቅጣጫችንን አይለውጠውም፤ እኔ የማውቃትና አገሬ የምላት ኢትዮጵያ አሁንም በከፊል የለችም፤ በያዝነው መንገድ ከቀጠልን ደግሞ ያሁንዋም ኢትዮጵያ 2020 የምትደርስ አይመስለኝም፤ በያዝነው መንገድ ከቀጠልን የብዙ አፍሪካ አገሮች ሁኔታ ውስጥ መግባት የማይቀር ነው፤ ኢትዮጵያ የምትባል አገር ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን በጥያቄ ምልክት ውስጥ መግባትዋ የሚቀር አይመስለኝም፤ ከዘመነ መሳፍንት የባሰና

እስከፊ ሁኔታ እንደሚያጋጥመንና በሆነ ባልሆነው መከሳከሳችን ይቀራል ብዬ አልገምትም::

የወደፊቱ ግጭት ከአሁን በፊት ከለመድነው በጣም የተለየ ይሆናል፤ እስከዛሬ የምናውቀው ግጭት በአፈንጋጭ የማኅበረሰቡ ክፍልና በአገዛዙ መሀከል ነበር፤ ቀደም ሲል እንደተናገርሁት ደርግ ራሱ ባወጣው «የነቃ የተደራጀና የታጠቀ ያሸንፋል፤» በሚለው ሕግ ወደቀ፤ ወያኔም ራሱ የጠነሰሰውና ሕጋዊ ያደረገው ጎሠኛነት የሚፈጥረው ግጭት እንደበፊቱ በአገዛዝና በአፈንጋጭ መሀከል ሳይሆን በተለያዩ ጎሣዎችም መሀከል ይሆናል፤ በጎሠኛነት ተኮትኩቶ ያደገ ትውልድ በማኮብኮብ ላይ ነው ብያለሁ፤ ዛሬ በትግራይና በኤርትራ ተወላጆች መሀከል ያለው ስሜት ነገ በሌሎች መሀከል ይከሰታል፤ በተነጠቁት መሬት የተነሳ ወሎና ጎንደር ውስጥ ያለው ንዴት ቀላል አይደለም፤አፋር ተከፍሎና ታፍኖ አይኖርም፤ አነግ እየተዋጋ ነው፤ ኦጋዴን ለመገንጠል ይችላል የሚል ማደፋፈርያ ተሰጥቶታል፤ ሌላው በየጎራው እያብላላው ነው፤ የጎሣው ግጭት የሚፈጥረው ትርምስና መተላለቅ ከጀመረ በራሱ ኃይል እየተቀጣጠለ ስለሚስፋፋ ላማቆም አስቸጋሪ ይሆናል፤ ስለዚህም ሰላም ይኖራል ብዬ አልገምትም፤ አዘቅቱ የከፋና የኢትዮጵያ ሕዝብ በታሪኩ አይቶት የማያውቀው ደሀነትና ችጋር ጭካኔን እየወለደ፣ በጎሠኛነት ምተር እየተነዳ በጥላቻና በቂም እየታወረ ክፋት በገሃድ የሚወጣበት መተላለቅ ነው::

በዚህ መተላለቅ ከአካባቢያችን የሚረዱን አይጠፉም፤ በአለፉት ዓመታት ከሶማልያና ከኤርትራ ጋር የተደረገው መዳማት፤ ከጅቡቲ ጋር የተደረገው አለመግባባት፤ በአንድ በኩል ከአሜሪካ ጋር፣ በሌላ በኩል ከሱዳን ጋር የተደረገው ሽር ጉድ የሚከተሉትን ዓመታት ለኢትዮጵያ የሚመቹ አያደርጓቸውም፤ እኔ እንደምገምተው ሁሉም የተነበየው አዘቅት ወይም አፋፍ ላይ በ1997 መጨረሻ እንደርሳለን፤ አዲስ ኢትዮጵያ የምትወለደው ከኤርትራ እስከቦረና ከጋምቤላ እስከጂጂጋ ሁሉም በአንድ ጊዜና በአንድ ላይ በሚሰማው የጭንቀት ምጥ ይሆናል፤ ሕገ አራዊት የሚያደርሰን እዚህ ነው፤ የሰው ልጅ አእምሮ ውስብስቡን የኑሮ ገመድ ሲገምድና ሲፈታ እኛ ገና ከቀላሉ የማስፈራራትና የጡንቻ ዘዴ አልወጣንም፤ በማስፈራራትና በጭቆና የጨቋኙም የተጨቋኙም አእምሮ ደንዝዞ፤ መንፈስም ታምሞ በደነዘዘ አእምሮና በታመመ መንፈስ ትርጉም ያለው ሥራ ለራሳችንም ሆነ ለማኅበረሰባችን ለማበርከት አንችልም::

እንደምትገምቱት ይህንን መናገር ቀላል ነገር አይደለም፤ እስካሁን ድረስ ሦስት አገዛዞች በውርደት ሲወድቁ አይቻለሁ፤ የሁለቱ አገዛዞች መውደቅ በቅድሚያ ታውቆኝ በአደባባይ ተናግሬ ነበር፤ የአሁኑ አገዛዝ በዓይነቱ የተለየ ነው፤ ራሱንም ለማረም በጊዜ ካልጣረ አወዳደቁም የተለየና አገሪቱንም

የሚያጠፋ ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን ባሕሩ[11] እንዳለው ኢትዮጵያ የተአምር አገር ነች፤ አለቀላት ሲባል ነፍስ ዘርታ ትነሣለች፤ እንደዚያ ከሆነ ደስታው የሁላችንም ነው፤ በተአምር ባምንም እጆቻችንን አጣምረን በመቀመጥ ከአንዣበበው አደጋ እናመልጣለን ብዬ ግን አላስብም::

6. አደጋውን ለማስቀረት ምን ማድረግ አለብን?

ይህንን ጽሑፍ በማዘጋጅበት ጊዜ ከፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ በቅርቡ የሚታተም መጽሐፍ ረቂቅ ደርሶኝ እያነበብሁ ነበር፤ ስለደቀ እስጢፋኖስ በአሥራ አምስተኛው ምዕተ-ዓመት መጀመሪያ ላይ የሆነውን ከግዕዝ የተረጎመው ነው፤ ከተጻፈ ስድስት መቶ ዓመታት የሆነው ነገር ሁሉ ዛሬም የሚሆን ነው፤ የሚያሳዝንም የሚያስደንቅም ነው፤ በሥልጣን ላይ ያሉት ሰዎች የሀሳብ ልዩነትን መቀበል የማይችሉ መሆናቸውንና እንዲህ ያሉትን ሰዎች በተለያየ መንገድ ማሰቃየታቸው፤ የማሰቃያው መንገድም ብዛቱ እንዳለ ምንም ሳይለወጥ መቆየታችንን በግልጽ ያመለክታል::

ለእኔ እንደሚታየኝ አቃለልከው ካላላችሁኝ ታሪካዊ ችግሮቻችን ሁለት ብቻ ናቸው፤ አንደኛ በረጂሙ ታሪካችን ውስጥ የምናየው በሕገ አራዊት መመራትን ነው፤ ከኃይል የተሻለ የመተዳደርያ ዘዴ አልፈጠርንም፤ የበላይና የበታች በመሆን፣ ባለሙብትና ባለግዴታ እየተለየ፣ ጌታና ሎሌ በመሆን እጉል መቻቻል እንጂ በእኩልነት ላይ የተመሠረተ ግንኙነት የሚሆን ዘዴ አላገኘንም፤ ሥልጣንን መግራት ሳንማር 1996 ደርሰናል፤ ሥልጣንን መግራት የሥልጡን ሕዝብ መታወቂያ ምልክት ነው፤ በሕገ አራዊትና በጉልበት እየተገለባበጥን እንቀጥላለን፤ የእድገትና የልማት አንዱ ምሥጢሩ ሥልጣንን መግራት ነው፤ ሥልጣንን በእኩልነት ሕጋዊ ማድረግ ነው::

ሕገ አራዊትን መመሪያችን በማድረጋችን ነው በአጠቃላይ ባህላችን የነፍጠኛነትና የጀብደኛነት የሆነው፤ ጠመንጃ ተይዞ በፋከራና በሽለላ ታጅቦ፣ ጀግና፣ ገዳይ፣ በመሆን ነው፤ «እኔ ያንተ አሽከር ያንተ ቡችላ» የሚባልለት፤ አሁን ደግሞ ማጅራጀት መቺ፣ አከርካሪት ሰባሪ ሆኖ በሕገ አራዊት ለሚያደናብረው ነው አሽከርነት የሚያድረው፤ አሽከር ዛሬ ስሙ ተለውጦ ካድሬ ሆኖአል እንጂ እዚያው ነን፤ በባህላችን ብዙ መሳፍንትና መኳንንት ስለነበሩ አሽከር ምርጫ ነበረው፤ ዛሬ ጌታው አንድ ብቻ በመሆኑ ምርጫም የለም፤ ዘመናዊነቱና ለውጡ እስከዚህ ድረስ ነው፤ የምናየውና የምንሰማው ያንኑ የለመድነውን ጭፍን እልህ ነው፤ የጂቡቲው ፕሬዜዳንት ጉሌድ ዲፕሎማሲያዊ ቋንቋውን ጥለው «የኢትዮጵያና የኤርትራ ሰዎች ከሚገባው

[11] ፕሮፌሰር ባሕሩ ዘውዴ በሌላ ጊዜ በዚያው መድረክ ላይ ተናግሮት የነበረው ነው፡

በላይ ቁጡና ጠበኛ»[12] ናቸው ብለው መናገራቸው በሕገ አራዊት ላይ የተመሠረተው አገዛዝ ድንበር አልፎ መታወቁን የሚያመለከት ነው።

ሁለተኛው ችግራችን ሥልጣንና ሕገ ኀልዮት አለመተዋወቃቸው ነው፤ ሕገ አራዊት እይሎ ነው እንጂ ሕገ ኀልዮት ለኢትዮጵያ ባዕድ ሆኖ አይደለም፤ የፈላሰፋዎችን የዘርዓ ያዕቆብንና የወልደ ሰንበትን ጽሑፎች ያነበበ ሁሉ እንደሚረዳው፣ አሁን ደግሞ ፕሮፌሰር ጌታቸው ለመጀመርያ ጊዜ ከግዕዝ ወደ አማርኛ እየተረጎመ የሚያሳትማቸው መጻሕፍትም እንደሚያሳዩን ማሰብ በጡንቻ እየተጨፈለቀ ደብዛው እንዲጠፋ ተደረገ እንጂ በአዲስ መንገድ ማሰብ የሚችሉ ሰዎች በየጊዜው ብቅ ብቅ ብለው እንደነበረ እናያለን፤ የሀሳብ ልዩነት የማይፈቀድና ለከባድ አደጋ የሚዳርግ መሆኑ ቢያንስ ከአሥራ አምስተኛው ምዕተ ዓመት መነሻ ላይ እንደጀመረና ለስድስት መቶ ዓመታት ቆመን እንደቀረን ያሳየናል፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ ጦርነት ሲሉት ፈንቅሎ የሚወጣውን ያህል ለሰላማዊ ትግል አንድነቱን ቢያሳይ ኢትዮጵያን ከታሪካዊ ችግሮችዋ መገላገል ይቻል ነበር።

ከኤርትራ ጋር ለተደረገው የወንድማማች ጦርነት የሀብትና የእውቀት ባለቤቶች ያደረጉት ከባድ አስተዋጽኦ የሚያስደንቅ ነው፤ በእነሱ አመራርም በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ የኢትዮጵያ ወጣቶች ለባድመ ተማገዱ፤ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ስትገነጠል ግን ከዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች በቀር የኢትዮጵያ ሕዝብ ቁጣውን ለማሳየት እንኳን አልሞከረም፤ ለሞት በቀላሉ እንነዳለን፤ ለሕይወት ግን በሰላም ለመታገል እንፈራለን፤

ዛሬም የባድመ ነገር የሚያንገበግባቸው ብዙ ናቸው፤ በአንጻሩ ደግሞ የአሰብ ጉዳይ የሚያቃጥላቸው ብዙ ናቸው፤ የባድመ ተቆርቋሪ የአሰብ ተቆርቋሪው ንዴት የሚገባው አይመስልም፤ እንዲሁም ለዚያኛው፤ ለቁጣችንም ሆነ ለትእግስታችን ሚዛን የለንም፤ ይህ ሁሉ የሚያሳየው ሕገ አራዊት በሕገ ኀልዮት ላይ ያለውን የበላይነት ነው፤ ይህ መለወጥ አለበት፤ እኛ መለወጥ አለብን፤ እኛ ራሳችንን ሳንለውጥ ምንም ነገር መለወጥ አንችልም።

ለጦርነት የምናሳየውን የጋለ ስሜት ለሰላማዊ ትግል አናሳይም፤ ሰላማዊ ትግል ወይም ፖለቲካ አልገባንም፤ ደርግ ሰላማዊ ትግሉን ወደ ሶሻሊስት የመደብ ትግል ለወጠው፤ መደብ በሌለበት አገር፤ ወያኔ ደግሞ በልጅነት ጥበቡ የሰላምን ትግል መሠረታዊ የሰው ልጅን አንድነት በሚቃረንና ወደድርድር በማይቀርብ የጎሣ ትግል ለወጠው፤ የደርግ ሶሺያሊስት ትግል ሁሉንም ድሃ በማድረግ መፍትሔ ለማግኘት ይችል ነበር፤ ሁሉንም ሀብታም ለማድረግ እስኪቻል ድረስ፤ የወያኔ እልህ ግን ከመበታተን ሌላ መፍትሔነት ያለው አይመስልም፤ የሚደንቀው የጎሣ ትግሉ በእያንዳንዱ በአመራር ደረጃ ላይ

[12] አዲስ አድማስ ጋዜጣ ጥቅምት 21/1996

ባለ ሰው ላይ የፈጠረውን የውስጥ ቅራኔ እንኳን መገንዘብ አለመቻሉ ነው፤ እንኳን ራቅ ካሉ ጎሣዎችና በጣም በተቀራረቡትም በትግራይና በኤርትራ መሀከል መደባለቅ ችግር እየፈጠረ እናያለን፤ መበታተኑ ወግና ሥርዓት ባለው መንገድ እንደማይሆን ባድመ እያስተማረን ነው (ገና ጥንት አብርሃም ሊንከን አንድ ቤት ውስጥ ሆነው ለመፈጸም ያልተቻለውን ውል ከተለያዩ በኋላ ያስቸግራል ብሎ ነበር) በደቡብም በየጊዜው የሚከሰቱት ግጭቶች የወደፊቱን ችግር እያመላከቱን ነው፤ መበታተኑንም ቢሆን ሰላማዊ ላይሆን ይችላል የሚል ስጋት አለኝ፡

በሕገ ኀልዮት የምንመራ ቢሆን ለማናቸውም ዓይነት እድገትና ልማት የሕዝቡ የሥልጣን ባለቤትነት ወይም ዴሞክራሲ የሚባለው ወሳኝ መሆኑን መረዳት አያዳግተንም ነበር፤ የተዳፈነውና የታመቀው የሕዝብ የአካል፣ የአእምሮና የመንፈስ ኃይል ለኑሮውና ለሕይወቱ ባለቤት የሚሆንበት ሁኔታ ሲፈጠር ብቻ ነው፤ በኢትዮጵያ ሠራተኞች ማኅበር፤ በኢትዮጵያ መምህራን ማኅበር፤ በኢትዮጵያ ነጻ ጋዜጠኞች ማኅበርና በከተማና በገጠር ቀበሌ ማኅበራት ላይ የሚደረገው አፈናና ጫና ዴሞክራሲን በኢትዮጵያ ለመገንባት አይረዳም፤ ዴሞክራሲ የሚገነባው በልበ-ሙሉ ዜጎች ነው፤ ማስፈራራትና ማሸበር ቀርቶ የሥልጣን ትግል ሁሉ ሰላማዊና ሕጋዊ ሲሆን ነው፤ በተጨማሪም የዴሞክራሲ ጥቅም እያንዳንዱ ዜጋ፣ ሕዝብም በአጠቃላይ ለራሱ ኑሮና ለአገሩ እድገት ኃላፊነትን እንዲሸከም ማድረጉ ነው፤ በአገዛዝ ስር ያለ ሕዝብ ነጻነትም ኃላፊነትም የለውም።

የኢትዮጵያን ህልውና ጠብቀን የሚቀጥለውን ትውልድ ከደሀነት፣ ከችጋር፣ ከጦርነትና ከእርስበርስ እልቂት የሚያድነው የሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነትና የሕግ የበላይነት በሚቀጥለው ምርጫ መደምደሚያ ያገኛል ብለው የሚያምኑ ሰዎች ያሉ ይመስለኛል፤ በምኞትም ሆነ በተስፋ ደረጃ ከእነሱ ጋር እቆማለሁ፤ ግን ከፍተኛ ጥርጣሬ አለኝ፤ የዛሬ አሥራ ሁለት ዓመት ግድም በየዋህነት አንድ ነገር ተናግሬ ነበር፤ ወያኔ ትክክለኛ ምርጫ አካሂዶ ካሸነፈ ጥሩ፤ ካላሸነፈም ለኢትዮጵያ አዲስ የዴሞክራሲ ምዕራፍ ከፍቶ በክብር የሚቀጥለውን ምርጫ ይጠብቃል ብዬ ነበር፤ ይህ ምኞት ላም ባልዋለበት ኩበት ለቀማ ነበር፤ በኋላ እንደተማርኩት እንኳን በዚያን ጊዜና ለምንጊዜም ሥልጣንን እንደማይለቅቁ ነው፤ ሌላውን ሁሉ ትተን ለአገርና ለወገን የሚያስብ ሰው ከኤርትራ ጦርነት በኋላ ስሕተትንና ብዙ ጉዳዮችን ማስተካከል ይቻል ነበር፤ በድንበሩ ምክንያት የተነሣውንም ውዝግብ በአዲስ መንገድ መፍታት ሳይቻል አይቀርም ነበር።

በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ ያንዣበበውን አስከፊ ችግርና የአገሪቱንም ህልውና የሚፈታተነውን ሁኔታ እያቃለሉ መገመቱ በሁሉም በኩል ቁርጠኛነት

እንዳይኖር ያደርጋል፤ እውነቱ አስደንጋጭ ቢመስልም ኮስተር ብለን እንድንዘጋጅ ይረዳናል፤ የአእምሮና የመንፈስ ዝግጅትም ግዴታችን ይሆናል፤ አእምሮአችንንና ልባችንንም ማፅዳትና መተማመን ያሻናል፤ ጠባችን የሀሳብ ልዩነት አይደለም፤ አለመተማመንና መፈራራት ነው፤ መንገድ ፈልገን እንተማመን፤ እኛ በሰላም ተከባብረን ሀሳቦቻችን ይጋጩ፤ይፋጩ፤ በሚወጣውም ብርሃን አገራችንን እንገንባ፤ የአገራችን እንገንባ፤ የአገራችን ጥሩ ባህል ስለነበረው እርቅ አለቃ አያሌው የሚከተለውን ጽፈዋል፤[13]--

ወንድማማቾች በማይገባ ነገር ተጣልተው፣ በሃሳብ ተለያይተው፣ የማይግባቡና የማይሰማሙ ከዚያም አልፎ ነገራቸው ከዳኛ የሚያደርሳቸው አንዱ ባንዱ ላይ ክፉ ለመሥራት የሚገፋፋቸው ሆኖ ሲገኝ ከፀቡ አግባብ የሌላቸው ወዳጆች፣ ጓደኞች፣ ባልንጀሮች፣ ሽማግሌዎች በመሀከል ገብተው ማልደው በፍቅር ተቆጥተው ወይም አባብለው ለእርቅ ቢያደርሱአቸው ሊፈርስ የነበረ ቤት ይታነጻል፤ የፈሰሰ ደም ይደርቃል፤ ነባር ቂም በቀል ይርቃል።

መንፈሳዊ ወኔውን አግኝተን ይህንን ለማድረግ ከቻልን ኢትዮጵያን ከአደጋ ማውጣት ብቻ ሳይሆን የምንኮራበትና የምንመካበት አገር ልናደርጋት ችሎታው አለን፤ ከዱሮ ጀምሮ የነበረኝ እምነት ኢትዮጵያ ትክክለኛ መንግሥት ስታገኝ በአንድ ትውልድ የአፍሪካ ጃፓን ለመሆን ትችላለች፤ ሆኖም ጊዜ የለንም፤ ዛሬ መጀመር አለብን።

[13] አለቃ አያሌው ታምሩ፣ ምኞቼ፣ እርቅና ሰላም፣ አዲስ አበባ፣ 1992.

ሁለት
የሞት ቅጣት
አገዛዝና የባለሥልጣኖች ወንጀል

መስፍን ወልደ ማርያም
መስከረም 1998

ሰሞኑን ፍርድ ቤቶች የሞት ቅጣት እየፈረዱ ነው፤ እንደኔ ጉዳይ የሚያስጨንቃችሁ ካላችሁ አብረን እንጨነቅበት።
«የሞት ቅጣት» መሠረታዊ የአስተሳሰብ ችግር ያለበት አባባል ነው። የተሳሳተ አስተሳሰብ የማኅበረሰቦች ማንተምን ያገኝና ዕድሜው ይረዝማል። መግደል በግለሰብ ደረጃ ሲፈጸም ትክክል አይደለም፤ የተወገዘ ተግባር ነው። እያንዳንዱ ሰው በተናደደና ግልፍ ባለው ቁጥር መግደል ከቻለ ማኅበረሰብ ሊመሠረት አይቻልም፤ ይተላለቃል። እያንዳንዱ ሰው ሌላውን ሲገድልም ቢሆን ሕጉ የሚፈቅድበት ሁኔታ አለ፤ ለምሳሌ አልሞት ባይ ተጋዳይ ማለት የራሱን ሕይወት ለመጠበቅ ሲል ሌላውን የሚገድል ነው።
እንግዲህ በአጠቃላይ ሰው መግደል የተከለከለ ነው፤ ነገር ግን አልሞት ባይ ተጋዳይ ሲሆን ይፈቀዳል፤ በፍርድ ቤት ትእዛዝም መግደል ይፈቀዳል። የሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 14 የሚከተለውን ይላል፤ ማንኛውም ሰው በሕግ በተደነገገ ከባድ ወንጀል ቅጣት ካልሆነ በስተቀር ሕይወቱን አያጣም። በሕይወት መኖር «የማይደፈርና የማይገሰስ» መብት ነው ከተባለ በኋላ በቅጣት እንደሚደፈርና እንደሚገሰስ ይደነግጋል። አንድ ሰው ከባድ ወንጀል ሲፈጽም የሞት ቅጣት ሊበየንበትና ሕይወቱን ሊያጣ ይችላል ማለት ነው። በኦሪት ዘጸአት እንደተደነገገው «ሕይወት በሕይወት፣ ዓይን በዓይን፣ ጥርስ በጥርስ፣ እጅ በእጅ፣ እግር በእግር፣ መቃጠል በመቃጠል፣ ቁስል በቁስል፣ ግርፋት በግርፋት ይከፈል፤» ማለት ንጹሕ የበቀል መንገድ ይመስለኛል፤ «ይከፈል» የሚለው ቃልም የሚያመለክተው በቀልን ነው። እግዚአብሔር ያሳያችሁና አንድ ሰው የሌላውን ሕይወት ቢያጠፋና ገዳዩ በሕይወቱ ይከፈል ቢባል ትርጉም ያለው ነገር ነው? ዓይን ያጠፋ ዓይኑን በማጥፋት ይከፈል፣ ጥርስ ያወለቀ ጥርሱን በማውለቅ ይከፈል ማለት፣ እግር የቆረጠ እግሩ ይቆረጥ፣ እጅ የቆረጠ እጁ ይቆረጥ... ማለት ትርጉም ያለው ነገር ነው? የሚከፈል ነገር ከፋይና ተቀባይ አለው፤ የገደለ ሲሞት ገዳይ ምንም የሚቀበለው ነገር የለም፤ ዓይን ያጠፋ ዓይኑ ሲጠፋ መጀመሪያ ዓይኑ የጠፋበት ምንም አይቀበልም፤ የጥርሱም የእግሩም የእጁም ያው ነው።

ከአሪቱ ሕግ የምንገነዘባቸው ሁለት ነጥቦች አሉ፤ አንደኛው አንድ ጥፋት ተመሳሳይ ጥፋት ማስከተሉን እንመለከታለን፤ ሁለተኛው ነጥብ ደግሞ አንዱ ጥፋት በአንድ ግለሰብ የተፈጸመ ሲሆን ሁለተኛው ተመሳሳይ ጥፋት የሚፈጸመው በማኅበረሰቡ መሆኑን እንረዳለን። ግለሰቡ ሲገድልም ሆነ ሲቆርጥ በንዴት ወይም በቁጣ ስሜቱ ገንፍሎበት በእንስሳ ባሕርዩ ተመርቶ የሚያደርገው ጥፋት ነው። ማኅበረሰቡ የግለሰቡን ተመሳሳይ ጥፋት ሲፈጽም ግን በመናደድ ወይም በእንስሳ ባሕርይ ተመርቶ ሳይሆን የሰውነት ባሕርዩን የማሰብ ችሎታ እየተጠቀመ ነው፤ ስለዚህም የማኅበረሰቡ ጥፋት ከግለሰቡ ጥፋት ጋር የሚመሳሰለው በውጤቱ ብቻ ነው እንጂ በሌላ ነገር በምንም አይመሳሰሉም። ያለምንም ጥርጥር የማኅበረሰቡ ጥፋት ከግለሰቡ ጥፋት ጋር በሙሉ ሁኔታው ተመሳሳይ አይደለም። የማኅበረሰቡ ተግባር ቀጥታ በቀል ነው። አንድ ሰው ስላበደ ማኅበረሰቡ በአጠቃላይ ጨርቁን ጥሎ ይበድ ማለት ነው።

የግለሰቡ ጥፋት ማኅበረሰቡን ያጎድላል፤ ይጎዳል። የማኅበረሰቡም የበቀል እርምጃ ማኅበረሰቡን ያጎድላል፤ ይጎዳል። እንዴ ከመጎዳት ሁለቴ መጎዳትን የሚመርጥ ማኅበረሰብ የአእምሮና የመንፈስ የእድገት ደረጃው ከአሪት ዘመን አልወጣም ማለት ነው። በበቀል እርምጃው ማኅበረሰቡ ምንም የሚጠቀመው ነገር የለም። የሞተ ሰው ገዳዩ ቢሞትለት የሚያገኘው ጥቅም የለም፤ እጁ የተቆረጠበት ሰው የቆራጩ እጅ ቢቆረጥለት የሚያገኘው ጥቅም የለም። አንዱን ጥፋት መልሶ መላልሶ በመፈጸም የመጀመሪያውን ጥፋት ማረም አይቻልም። ማንኛውም ማኅበረሰብ በግለሰቦች የሚፈጸሙ ጥፋቶችን ለመቆጣጠርና ለማረም ይፈልጋል፤ ተገቢም ነው። የአንድ ማኅበረሰብ መሠረት አስተማማኝ ሰላም ነው። ስለዚህም አጥፊዎች መቀጣት አለባቸው፤ ይህ አያከራክርም።

እንግዲህ ቅጣት ምን ማለት ነው? በመሠረቱ ቅጣት የበቀል ልጅ ነው። የበቀል ቅጣት ምን ዓይነት እንደሆነ በኦሪት ሕግ አይተነዋል። ከበቀል ፈጽሞ ነጻ የሆነ ቅጣት አይኖርም ይሆናል፤ ነገር ግን በቀሉን ቀንሶ መቅጣት የሚቻል ይመስለኛል። ለእኔ ቅጣት አጥፊው በማኅበረሰቡ ላይ የፈጸመውን በደል እንዲከሥና እንዲታረምም ማድረግ ነው። በኦሪታዊው በቀል ካሣም የለ፤ መታረምም የለ፤ በኪሳራ ላይ ኪሳራ ብቻ ነው። የሞተ ሰው ካሣ አይከፍልም፤ ከመታረምም ውጭ ነው። እጁንም ሆነ እግሩን የተቆረጠ ሰው፣ ወይንም ዓይኑ የጠፋበት ሰው ካሣ አይከፍልም፤ እንዲያውም የማኅበረሰቡ ሸክም ይሆናል፤ የሚታረመውስ እንዴት ነው?

ቅጣት አጥፊውን እያረመ ለማኅበረሰቡ ካሣ ማስከፈል ካልቻለ በቀል ብቻ ይሆናል። በምንም ዓይነት ጥፋት ይሁን ሰውን መግደል ቅጣት የማረሚያ ዘዴ ሊሆኝ አይችልም። ቅጣት ማረሚያ ከሆነ ሞት እንዴት ማረሚያ ይሆናል?

ለማንስ ቅጣት ይሆናል? በቅጣት ማረም የሚቻለው በሕይወት ያለን ሰው እንጂ የሚሞትን ሰው አይደለም። የሞተ ሰው ከቅጣት ተገላገለ ማለቱ ሳይሻል አይቀርም። ስለዚህም ለማኅበረሰቡ ካሣ የሚከፍልበት መንገድ የለም፡

ደግሞስ መግደል፣ የሰውን ሕይወት ማጥፋት ትክክል አይደለም ከተባለ በሕግ ስም መግደል እንዴት ትክክል ይሆናል? በማኅበረሰባችን ውስጥ የሚደረገውን ነገር በጥሞና ስትመረምሩት ይገርማል። ቄሱ «እግዚአብሔር ኃጢአት እግዚአብሔር ይፍታ» ይላል፤ ዳኛው በበኩሉ «ዕድሜህ ይፍታህ» ብሎ ይፈርዳል። ምን ማለታቸው ነው? ቄሱ ከኃጢአት እስራት ፈትቼሃለሁ፤ ንጹሕ ነህ ማለታቸው ነው። ዳኛው ደግሞ ዕድሜህ አልቆ ስትሞት ነጻ ትሆናለህ ማለታቸው ነው። ሌላው ዳኛ ደግሞ ሌላውን ተከሳሽ «ይሙት፤በቃ፤» ብለው ይፈርዱበታል። ሞት የተፈረደበት ሰው ሲገደል ከወንጀሉ ነጻ ይሆናል? ወይስ ከነወንጀሉ ነው የሚሞተው? ሃይማኖት ያላችሁ ሰዎች ከሆናችሁ ደግሞ ሌላም ጥያቄ ማንሣት ትችላላችሁ፤ ተፈርዶበት የሞተው ሰው መንግሥተ ሰማያት ይገባል ወይስ ገሀነም? መንግሥተ ሰማያት ከገባ ኃጢአቱ ተሰርዮለታል (ከወንጀሉ ፀድቶአል) ማለት ነው፤ ገሀነም ከገባ ከነኃጢአቱ ወይም ከነወንጀሉ ነው ማለት ነው። ከነወንጀሉ ገሀነም ከገባ የሞት ቅጣቱ በእግዚአብሔር ዘንድ አልተቆጠረለትም ማለት ነው። ሞት የፈረደበት ዳኛስ መንግሥተ ሰማያት ይገባል? ወይስ ገሀነም? በእግዚአብሔር ሥራ ገብቼ የምዘባርቅ እንዳይመስላችሁ፤ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ፣ ከአሥርቱ ቃላት አንዱ የሆነውን፣ «አትግደል» የሚለውን መሠረት አድርጌ ነው የተነሣሁት። በግለሰብ ደረጃ አትግደል፤ በማኅበረሰብ ደረጃ ግን ግደል አላለም። እግዚአብሔር የሰጠውን ሕይወት መንሣት ለማንም አልተፈቀደም።

አንድ ማኅበረሰብ በአንድ ነፍሰ ገዳይ አንድ ሰው ሲሞትበት ይደኸያል፤ ማኅበረሰቡ ተንከባክቦ ያሳደገው፣ ያበላውና ያጠጣው ነው፤ እውቀት ካለው እውቀቱ፣ እውቀትም ባይኖረው ጉልበቱ ለማኅበረሰቡ ይጠቅም ነበር፤ ተገደለ፤ ገዳዩ ደግሞ ሲገደል ማኅበረሰቡ ይበልጥ ይደኸያል። መግደል ጥቅሙ ምንድን ነው? ይልቅስ ገዳዩን በሕይወት አቆይቶ እንዲጸጸትና ጠባዩን እንዲያቃና አድርጎ እንደችሎታው በተለያዩ ሥራዎች ለማኅበረሰቡ ካሣ እንዲከፍል ቢደረግ የተሻለ አይሆንም ነበር? እንዲህ ለማሰብ ከበቀል ነጻ መሆን ያስፈልጋል።

ዕድሜ ልክ እስራት ቀላል ነገር አይደለም፤ ሁኔታዎች ከተመቻቹ እስረኛው ለኑሮው የሚያስፈልገውን ሁሉ በጉልበቱም ሆነ በእውቀቱ ለማምረት ይችላል። ከሥነ ጽሑፍና ፍልስፍና እስከ ጠበቃነት፣ በተለያዩ የእጅ ሙያዎችም በጣም የተራቀቁ እስረኞች በአውሮፓም በአሜሪካም አሉ። በአገራችንም ቢሆን ብዙ እስረኞች ብዙ ጠቃሚ ሙያዎችንና ቋንቋዎችን በቀድሞው አገዛዝ ዘመን ተምረዋል። በዚህም ምክንያት የማኅበረሰቡ ጠቃሚ አገልጋዮች በመሆን ለጥፋታቸው ካሣ ሊከፍሉ ይችላሉ፤ በቂ ቅጣት ነው።

የተለያዩ ወንጀሎች በተለያዩ መንገዶች በተለያዩ ግለሰቦችና ቡድኖች ይፈጸማሉ፡፡ ከሁሉም ይበልጥ የሚያስቅቀው ወንጀል ግን የመንግሥትን ሥልጣን በያዙ ድርጅቶችና ሰዎች የሚፈጸም ወንጀል መሆኑ አያጠራጥርም፡፡ አንድ ሕዝብን በመሣሪያ ኃይል አስገብሮ የሚገዛ የመንግሥትን ሥልጣን ቢይዝም የሕዝብ ፈቃድ እስከሌለው ድረስ መንግሥት አይደለም፤ አገዛዝ ነው፡ በቅርቡ የጦር ሠራዊትና የፖሊስ መኮንኖች በግላቸው ሳይሆን በደርግ አገዛዝ ስር በተደለደሉበት መደበኛ ሥራቸው ለፈጸሙት ወንጀል ተፈርዶባቸዋል፤ በፍርድ ቤቱ ከተጠቀሱት ወንጀሎች የሚከተሉት ይገኙባቸዋል፤

ያለፍርድ የግድያ ውሳኔ ማስወሰን፣

በወቅቱ የነበረውን የፖለቲካ ሥርዓት በሚቃወሙት ሰዎች ላይ አሰቃቂ ምርመራዎች፣ ግድያዎች ማካሄድ፣

እጅግ ጭካኔ የተሞላበት አረመኔአዊ ምርመራ፤

ይህ ፍርድ በግድ አንዳንድ ጥያቄዎችን እንድናነሳ ያደርገናል፤

የጦር ኃይል መኮንን እንዴት ብሎ ነው ከሥራው ጋር በተያያዘ ሁኔታ በሕዝብ ላይ ወንጀል ሊፈጽም የሚችለው? የጦር ኃይሉ ዋና ዓላማ አገሩንና ሕዝቡን ከውጭ ጠላት ለመከላከል ነው፤ የውል የውጭ ጠላትን እንዲከላከልበት በአደራ የተሰጠውን መሣሪያና ሥልጣን እንዴት ብሎ ወደ ሰላማዊው ወገኑ አዙሮ ወንጀል ይፈጽምበታል? ይህ የሚሆነው የሕዝቡ ድምፅ በታፈነበትና የመንግሥት ሥርዓት ተገርስሶ የአምባገነን አገዛዝ በሰፈነበት ሥርዓት ብቻ ነው፤ በአምባገነን የአገዛዝ ሥርዓት የጦር ኃይሉ ለአገርና ለወገን የቆመ ሳይሆን ለአምባገነኑ መሣሪያ ሆኖ የሚያገለግል ነው፡፡ በአምባገነኑ የአገዛዝ ዘመን የአምባገነኑ ፈቃድ ከሕግ በላይ ስለሆነ የጦር ኃይሉ በአገሩና በሕዝቡ ላይ የሚፈጽመው ግፍ እንደወንጀል አይቆጠርም፤ እንዲያውም ለሹመትና ለሽልማት ያበቃ ይሆናል፡፡ ስለዚህም የአገዛዝ ሥርዓት ለአገርና ለወገን መከታ የቆሙትንም ቢሆን ወንጀል እንዲፈጽሙ ያደርጋቸዋል ማለት ነው፡፡

የፖሊስ መኮንኖችስ እንዴት ብለው በግላቸው ሳይሆን በሥራቸው በሕዝብ ላይ ወንጀል ሊፈጽሙ ይችላሉ? በመሠረቱ ፖሊስ ሕዝቡን ከወንጀለኞች የሚከላከል ሠራዊት ነው፤ ፖሊስ ራሱ ወንጀል የሚፈጽም ሲሆን ግን አንድ የተበላሸ ነገር አለ ማለት ነው፡፡ የተበላሸው ነገር የአገዛዝ ሥርዓት ነው፤ የአገዛዝ ሥርዓት የፖሊስን መሠረታዊ ተግባር ለውጦ የአምባገነን መሣሪያ ያደርገዋል፤ ይህ ሲሆን ወገን የነበረው ጠላት፣ ወንጀል ተከላካይ የነበረው ወንጀለኛ፣ ሕግ አስከባሪ የነበረው ሕግ አፍራሽ ይሆናል፡፡ የአምባገነኑን ተቃዋሚዎች ማሰር፣ ለምርመራ እየተባለ ማሰቃየትና መግደል የተለመደ ተግባር ይሆናል፡፡

ሌላም ጥያቄ አለ፤ እነዚህ የጦርና የፖሊስ መኮንኖች ዛሬ ወንጀል የተባለባቸውን ድርጊት በጊዜው ላለመፈጸም ምርጫ ነበራቸው ወይ? ምርጫቸው ሰዎችን መግደል ወይም እነሱ ራሳቸው ጸረ አብዮተኞች ተብለው መገደል ቢሆንስ? ይህ

ጥያቄ እነሱ የነበሩበትን ትክክለኛ ሁኔታ ለመረዳት ይረዳናል እንጂ ፈጸሙት ለተባለው ወንጀል ሰው በመሆናቸው፣ ዜጋ ወይም ወገን በመሆናቸውና የተማሩ መኮንኖች በመሆናቸው ያለባቸውን ኃላፊነት አይለውጠውም ይሆናል፡፡ ነገር ግን ስንት ሰው ነው ለሌሎች ሰዎች ሕይወት የራሱን ሕይወት ለመሰዋት ፈቃደኛ የሚሆነው ብለንም ራሳችንን ለመጠየቅ እንገደዳለን፡፡ አንድን ሰው ዝናብ ውስጥ እንዲቆም አስገድዶ ለምን ረጠብህ ማለት ይቻላል ወይ? ይህንን ሀሳብ ይበልጥ ለማፍታታት ከዚህ በፊት በብዙ ቦታዎች ያነሳሁትን አንድ ጥያቄ ላቅርብ፤ በኢትዮጵያ ውስጥ ማንትስ «ይውደም!» ያላለና ቢቃላት ወንጀል ያልፈጸመ ስንት ሰው አለ? «ይውደም» ማለት ፍርድ መስጠት ከሆነ ፍርዱን የፈጸመው ከፈራጁ የሚለየው እንዴት ነው?

ከላይ የጠቀስሁት በጦርና በፖሊስ መኮንኖች ላይ የተሰጠው ፍርድ የሚያመለክተው የአገዛዝ ሥርዓት ምን ያህል የተበላሸና የሚያበላሽ መሆኑን ወለል አድርጎ የሚያሳይ ነው፡፡ እነዚህ ሰዎች ወንጀል ፈጸሙ ተብለው ለአሥራ አራት ዓመታት በእስራት ሲሰቃዩ ቆይተው ሲፈረድባቸው፣ በወያኔ/ ኢሕአዴግ አገዛዝ ያሉት የጦርና የፖሊስ መኮንኖች ከዚህ ምንም ትምህርት ሳያገኙ በመሣሪያነት እያገለገሉ ወገናቸውን የሚጎዱና ወንጀል የሚፈጽሙ መኖራቸው የሚያሳዝን ነው፡፡

.ሦስት
መግደልና ማስገደል
ተንጋሎ የተፋ፣ ለራሱ ከፋ

መስፍን ወልደ ማርያም
ጥቅምት 1990

1. መግቢያ

የወንድምህ የደሙ ድምፅ ከምድር ወደ እኔ ይጮሃል፡፡ አሁንም የወንድምህን ደም ከእጅህ ለመቀበል አፍዋን በከፈተች በምድር ላይ አንተ የተረገምህ ነህ፡፡ ምድርንም ባረስህ ጊዜ እንግዲህ ኃይልዋን አትሰጥህም፤ በምድርም ላይ ኰብላይና ተቅበዝባዥ ትሆናለህ፡፡ (ኦሪት ዘፍጥረት 3/10 እስከ 13)

ባህላችን መግደልን ከወንድነትና ከጀግንነት ጋር ያገናኝ እንደነበረ የታወቀ ነው፡፡ ምንም እንኳን ‹ተራ ነፍሰ ገዳይ› ክብር ባይሰጠውም፣ ደም መላሽ የሚባለው ሌላው ገዳይ ሚስቱንና ወገኖቹን ያኰራና ያስከብር ነበር፤ አዝማሪዎችም ስሙን ያወድሱ ነበር፡፡ ገዳይ የሚከበርበት ዘመን ቢያልፍም ከደርግ አገዛዝ ጀምሮ ግድያ ዋና ተግባር ሆኖ ቀጥሎአል፡፡ የሰው ሕይወት ምንም ዋጋ የሌለው እየሆነ ነው፡፡

መግደል የማይጠገነውንና የማይተካውን የሰው ሕይወት ማጥፋት ነው፤ ሰው በሰው ላይ ያለውን እምነት መናድ ነው፤ ሰው በማኅበረሰቡ፣ በአገሩና በወገኑ ላይ ያለውን አለኝታ ማጥፋት ነው፤ ሙዋቹና ቤተሰቡ ያላቸውን ተስፋ መቅጨት ነው፤ ማኅበራዊ ኑሮን በዱር አራዊት የደመ ነፍስ ጥርጣሬ፣ ስጋትና ፍርሃት መለወጥ ነው፡፡ ኅብረተሰቡ የተገነባበትን ካብ ማፍረስ ነው፡፡

የተገደለውን ሰው ስናስብ ሰው መሆኑን ብንረሳም እያንዳንዱ ሰው የተከማቸ የኅብረተሰብ ሀብት መሆኑን መዘንጋት የለብንም፤ በማሕፀን ውስጥ ካለበት ጊዜ ጀምሮ ሙሉ ሰው እስኪሆን ድረስ በብዙ መንገድ የኅብረተሰቡ ጉልበት፣ እውቀትና ገንዘብ የተከማቸበት ሀብት ነው፤ ሰው ከመሆኑ ሌላ፡፡

መግደል የገዳዩን አእምሮና ኅሊናም ያፈርሳል፤ ገዳይ ምን ጊዜም ቢሆን እየፈራና እየባነነ፣ እየሰጋና እየፈራ ይኸው ሁኔታው ደግሞ ጭካኔውን እያጠናከረለት መግደል እንደሱስ የሚሆንበት ደረጃ ላይ ይደርሳል፡፡ ስለዚህም ገዳይ በኅብረተሰቡ ላይ ጉዳትን የሚያደርሰው በሁለት መንገድ ነው፤ አንደኛው የተገደለውን ሰው ኅብረተሰቡ በማጣቱ፣ ሁለተኛው ገዳዩ ራሱ ኅብረተሰቡን በሚያፈርስ ተልእኮ በመሰማራቱ ኅብረተሰቡ እሱንም እንዳጣው በመቆጠሩ ነው፡፡

አንዳንድ ተመራማሪዎች እንደሚሉት መግደል በሰው ውስጥ ከአውሬነት የቀረ ርዝራዥ ነው፡፡ አውሬዎች ሲገድሉ ተፈጥሮ የጣለባቸውን ግዴታ ለመወጣት ነው፡፡ የሚገድሉት የሚበሉትን ነው፡፡ ሰውን የሚገድል ሰው ቢመቸው የሰው ሥጋ አይበላም ለማለት አይቻልም፡፡ ምናልባት የሚያግዱት ሁለት ምክንያቶች ይሆናሉ፤ አንደኛ፣ አጠገቡ ያለውን ሌላ ገዳይ በመፍራት ሊሆን ይችላል፤ ሁለተኛ፣ የሰው ሥጋ ቀምሶ ባለማየቱ ሊሆን ይችላል፡፡ በህንድ አገር ኩማኦን በሚባል ቦታ በረሀብ ምክንያት ሰዎች በብዛት ስለሞቱና አስከሬናቸውን የሚያቃጥልም በመጥፋቱ በገደል ወረወሩአቸው፡፡ በአካባቢው የነበሩ የነብር ዓይነት አውሬዎች በድንገት የሰዎቹን ሬሳ ቀመሱና ጣፈጣቸው፡፡ ከዚያ በኋላ ሰው እያደኑ መብላት ጀመሩ፤ ስለዚህም ሰውን የሚገድሉ ሰዎች ቢመቻቸው የሰው ሥጋ ይበሉ ነበር ማለት ፈር የለቀቀ አስተሳሰብ አይደለም፡፡ ለመሆኑ ሰው ከመግደልና የሰውን ሥጋ ከመብላት የቱ ይከብዳል? ከመግደሉ ሞቶ ከተገኘ መብላቱ የቀለለ ሳይሆን የሚቀር አይመስለኝም፡፡ በችጋር ጊዜ በእኛው አገር እናት ልጅዋን፣ ባል ሚስቱን እንደበሉ ይነገራል፡፡ ያልገደሉትን የሰው ሥጋ ለመብላት የራበውና የተቸገረ ሰው መሆን ብቻ የሚበቃ ይመስለኛል፡፡ ሰውን ለመግደል ግን አውሬ፣ ያውም በድን አውሬ መሆንን ይጠይቃል፡፡

2. የመግደል ምክንያቶች

መግደል ብዙ ምክንያቶች ሊኖሩት ይችላል፡፡ አገዳደሉ የሚያሳየውን የጭካኔ ዓይነት ትተን መግደልን ብቻ ስንመለከት ምናልባት በሰባት ደረጃ ለመከፈል እንችል ይሆናል፡፡ አንደኛ፣ በጦርነት ላይ መግደል አለ፡፡ በጦርነት ላይ መግደልን ልዩ የሚያደርገው ሁለት ወገኖች ለመጋደል ተዘጋጅተው፣ መሣሪያቸውን በየዓይነቱ ደርድረው መጋጠማቸው ነው፡፡ በሁለቱም በኩል የተሰለፉት ወታደሮች ለመግደል ያላቸውን ያህል ዕድል ለመገደልም አላቸው፡፡ በሁለቱም በኩል የተሰለፉት ወታደሮች ለመግደልም፣ ለመሞትም ይችላሉ፡፡ ጀግንነቱ የሚመነጨው ከዚህ እኩል ዕድል ነው፡

ሁለተኛው በፍርድ የሚፈጸም መግደል ነው፤ ዳኛው ይሙት ብሎ ይፈርዳል፤ ሌላው ደግሞ ይገድላል፡፡ ምንም አቅም የሌለውን ሰው በሠራው ጥፋት ወይም ስሕተት ምክንያት የሚፈጸም የኅብረተሰብ በቀል ነው፡፡ በኅብረተሰቡ ላይ አንድ ጥፋት በመደረጉ በበኩሉ ኅብረተሰቡ ያንኑ ጥፋት በቅጣት ስም ይፈጽማል፡፡ ይህ ሕጋዊ መግደል ይባላል፡፡ በሕግ የተደገፈ በቀል ነው፡፡ ሕጋዊ ጥፋት ነው፡፡

ሦስተኛው በድንገትና በንዴት የሚፈጸም ግድያ ነው፡፡ አንድ ሰው በተለያዩ ምክንያቶች አእምሮውን ይስትና ሳያስበው የሰውን ሕይወት ያጠፋል፡፡ ኅብረተሰቡ፣ ሕጉ ይፋረደውና በሁለተኛው የተባለው ይደርስበት ይሆናል፡፡

በኢትዮጵያ ባህል እንደዚህ ያለው የንዴት ግድያ አብዛኛውን ጊዜ በሦስት ምክንያቶች የሚፈጸም ነበር:: በመሬት፣ በሚስት፣ ወይም አጥንትን ይነካል በሚባል ስድብ ነበር ጨዋ የሚባለው በንዴት ሰውን የሚገድለው::

አራተኛው አስቦ፣ አቅዶና አድብቶ መግደል ነው:: መነሻው ምንም ይሁን ምንም ይህ ከከፋትና ከቂም የሚመነጭ ነው:: በግል ሲሆን ከፈሪነት ጋርም የተያያዘ ነው፤ በብዙ አገሮች ባህል ሰውን አድብቶ መግደል የሚጠላና እንደፈሪነት የሚቆጠር ነው፤ በተለይም ከኋላ መግደል::

አምስተኛው የመግደል ምክንያት የጭፍን እምነት ባሪያ መሆን ነው:: አሁን በብዙ አገሮች፣ በተለይም በአልጄርያ የሚደረገው ሴቶችና ሕፃናት ሳይቀሩ እንደከብት እያረዱ መጣል በዚህ ደረጃ የሚገባ ነው:: በእኛም አገር ቢሆን በአርባጉጉ የተፈጸመው ከዚህ የተለየ አይደለም:: የበደሉም አስከፊና የሚዘገንን ጭካኔ ያው ነው:: እንደዚህ ዓይነቱ እብደት የአንድ ሰው ሳይሆን የመላ ኅብረተሰቡ ነው::

ስድስተኛው በዘር ወይም በጎሣ ጥላቻ የተነሣ አንድ ኅብረተሰብን በሙሉ በሴትና በወንድ፣ በሕፃንና በሽማግሌና አሮጊት መሀከል ምንም ልዩነት ሳያደርጉ ጨርሶ ለማጥፋት የሚደረግ የመግደል ዘመቻ ነው፤ ጀርመኖች ይሁዲዎችን ለማጥፋት እንደሞከሩት፣ በሩዋንዳና በቡሩንዲ ቱትሲዎችና ሁቱዎች ለመጠፋፋት እንደሚሞከሩት፣በሶማልያ እርስበርስ እንደሚተሳለቁ፣ በሌሎችም አገሮች እንደምንሰማውና እኛም በዝግጅት ላይ ያለንበት ከእንስሳት ደረጃ እንኳን የወረደ የጥፋት ተልእኮ ነው:: ይህም አጠቃላይ እብደት ነው::

ሰባተኛውና ከሁሉም የከፋው መግደል የመንግሥትን ሥልጣን የያዘ የፖለቲካ ቡድን በሕዝብ ሀብትና በውጭ እርዳታ ገዳዮችን እየመለመለና እያሠለጠነ፣ በሰፊው አስታጥቆ ሰላማዊውን ሰው ከየቤቱና ከየመንገዱ እያደኑ መጣል ነው:: ይህ ከከፋትም ከጭካኔም፣ ከእምነትም፣ ከጥላቻም ያልፋል:: ማናቸውንም ሰብአዊ፣ መንፈሳዊ፣ አምሮአዊና ማኅበራዊ ሚዛን ሁሉ አንኮታኩቶ የሚሰብር ነው:: እግዚአብሔር ያሳያችሁ፤ ሰላማዊው ሕዝብ ከወንጀለኞች ይጠብቁኛል ብሎ የሚተማመንባቸው መለዮ ለባሾች እነሱ ራሳቸው የተፈቀደላቸው ነፍሰ ገዳዮችና ወንጀለኞች ሆነው ሕይወቱን ሲያጠፉበት ምን ይባላል? የኅብረተሰቡ ሕጋዊ መሠረት ፈረሰ ማለት ነው:: እነዚህ ነፍሰ ገዳዮች ከሚገድሉት ሰው ጋር የግል ጠብ ያላቸውም፤ የእምነት ልዩነት ያላቸውም፤ ገዳዮቹ ራሳቸው ከተለያዩ ጎሣዎች የተውጣጡ ሊሆኑ ስለሚችሉ የጎሣ ጥላቻም አላቸው ለማለት አይቻልም:: ከሥልጣን ስስትና ከፍርሃት የመነጨ ጭካኔ ነው:: በኢትዮጵያ ባህል እስከደርግ ዘመን እንዲህ ዓይነቱ ግድያ የታወቀ አይመስለኝም::

3. ነፍሰ ገዳዮች

በሰባተኛው ምክንያት ሰውን የሚገድሉት ሰዎች በራሳቸው ፍላጎት ሳይሆን የሌሎች በድን መሣሪያ ሆነው ነው:: የማያስቡና የማይሰማቸው በድን መሣሪያዎች ለመሆናቸው ብዙ ማስረጃዎችን ማቅረብ ይቻላል:: በመጀመሪያ መለዮ ሲለብሱ ትንሽም ቢሆን ስለሕግና ስለኃላፊነታቸው ይማራሉ፤ ሌላ ቢቀር በራዮና በጋዜጣ፣ እንዲሁ በወሬም ቢሆን የመማር ዕድል አላቸው፤ የሕዝብንና የአገርን ደኅንነት የሚጠብቁ የሕዝብ አገልጋዮች እንጂ የገዢዎቹ የግል አሽከሮች አለመሆናቸውን ያውቃሉ፤ በደርግ ዘመን እንደነሱ ሰዎችን ሲገድሉ ነበር የተባሉ ሁሉ ተለቅመው በየእስር ቤቱ ታጉረው ሲሰቃዩና ቤተሰቦቻቸውም ሲጨነቁ ያያሉ፤ በድን መሣሪያ ላልሆነ ሰው ይህ ሁሉ ያስተምራል፤ ያሳስባል::

እንኳን እነሱና እኛም የምናውቀው ሌላም አደጋ አለባቸው፤ የነፍሰ ገዳይ ዕድሜ አጭር ነው፤ ነፍሰ ገዳይ ጠላትን የሚያፈራው በሁለት በኩል ነው፤ አንደኛው በተገደለው ሰው ወገኖች በኩል ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ በአስገዳዩ በኩል ነው:: በተገደለው ሰው ወገኖች በኩል ያለው ቂም ግልጽ ነው፤ የአስገዳዩ ጥላቻ ግን ማብራሪያ ያስፈልገው ይሆናል:: አስገዳዩ ገዳዩን በጣም ይፈራዋል፤ ትእዛዙ ወይም ዋጋው ከፍ ከአለ ለገዳዩ እሱንም እንደማይምረው ያውቃል፤ በተጨማሪም የአስገዳዩን ትእዛዝ ሊያጋልጥና ሊመሰክርበት የሚችል ገዳዩ ነው፤ ስለዚህም ይህ ምስክር እንዳይኖር ማድረግ የአስገዳዮች የተለመደ ዘዴ ነው:: በደርግ ጊዜም ቢሆን ተደጋግሞ የታየ ነው፤ ዛሬ ገዳይ የነበረው ነገ ይገደላል፤ ነገ ገዳይ የሚሆነው ከነገ ወዲያ ይገደላል:: ወንጀለኞች ሁሉ የተጠቀሙበትን መሣሪያና ማስረጃ ማጥፋት ልማዳቸው ነው::

በአሜሪካ ውስጥ ሰውን መግደል ሥራቸውና ሙያቸው አድርገው የሚኖሩ ሰዎች አሉ፤ ነፍሰ ገዳዮች (ሂት ሜን) ይባላሉ:: የሚፈልጉትን ገንዘብ ካገኙ ማንንም ለመግደል ዝግጁ ናቸው:: እነዚህ ለአሜሪካ ፖሊሶች ራስ ምታቶች ናቸው:: በዚህ ዓይነቱ ሙያ የተሰማሩት የእኛ መለዮ ለባሾች ከነዚህ ነፍሰ ገዳዮች በምን ይለያሉ? የአሜሪካ ነፍሰ ገዳዮች ጨለማን ተገን አድርገው፣ ከሕጉ ጋር በይፋ ተጣልተውና ከሕግ ውጭ ሆነው፣ በሕጉ ላይ ሸፍተው ራሳቸውን የሚያስተዳድሩ ናቸው:: የኛዎቹ ለሕግ በሕግ የቆሙ፣ ሕዝብ በሚከፍላቸው ደመወዝ የሚተዳደሩና ይጠብቁናል ብሎ ኅብረተሰቡ ተስፋ የጣለባቸው ናቸው:: ትልቅ ግፍ የሚሆነውም በዚህ ምክንያት ነው::

ሰውን የማጥፋት ሱስ እንዲይዛቸው አድርጎ ነፍሰ ገዳዮችን ማሠልጠንና በኅብረተሰቡ ላይ ማሰማራት የመንፈሳዊውን ነገር እንኳን ችላ ብንለው በፖለቲካውም በኩል ቢሆን የማያዋጣ ዘዴ ነው:: የራስን ወገን ለአውሬ እንደመዳረግ የሚቆጠር ነው፤ አለዚያም ወገን መሆናቸውን መካድ ነው:: ከዚህም በላይ ኅብረተሰቡ በሕግ እንደማይተዳደር ግዙፍ ማስረጃ

መስጠት ነው። ሰውን እያደኑ መግደል የለመዱ ሰዎች የኅብረተሰብ ጠንቅ እንደሚሆኑ አያጠራጥርም።

የአውሬ አደን የለመዱ ሰዎችን ተመልከቱ፤ ስፖርት ነው ይባላል፤ ግን ከክፋትና በራስ ከአለመተማመን በሽታ የሚመነጭ ሱስ ነው። ተኩሶ አውሬውን መምታትና ሲንፈራፈር ማየት ትልቅ ደስታን ያሳድርባቸዋል። ጤናማ ሰው በዚህ እንዴት ይደሰታል? ከአውሬ አደን ወደ ሰው አደን፣ ከአውሬ ገዳይነት ወደ ሰው ገዳይነት መሸጋገር በጣም ቀላል ይመስለኛል፤ ልዩነቱ ለሁለቱ አዳኞች የሚሰጣቸው የፈቃዱ ዓይነት ነው። ዋናው ነገር ሁለቱም የመግደል ሱስ አላቸው፤ አንዱ አውሬን፣ ሌላው ሰውን።

ነፍሰ ገዳዮች በመሠረቱ በአእምሮ ህክምና ላይ መሆን ያለባቸው በሽተኞች ናቸው። የአራት ኪሎውን ነፍሰ ገዳይ (ግርማ የሚባለውን) እናስታውስ፤ የበደኖውን ጉድጓድ እናስታውስ፤ የአርባ ጉጉን ከአልጄሪያ ሁኔታ ጋር ተመሳሳይ የሆነ የማረድ ግድያ እናስታውስ። ይህ ሁሉ የበሽተኞች ሥራ ነው። ነፍሰ ገዳይ እሱ የሚወድደው ሰው የሌለው፣ እሱን የሚወድደው ሰው የሌለው፣ የኑሮ ተስፋው የተሟጠጠ፣ በራሱም ሆነ በሌሎች ሰዎች ምንም እምነት የሌለው፣ ልቡ ፍጹም ባዶ የሆነ በድን አካል ነው። ስለዚህ ቢገድልም፣ ቢሞትም ምንም ስሜት የለውም።

እንግዲህ ትልቁ ጥያቄ፦ እንዴት አንድ ኅብረተሰብ ሆነ ብሎ በሽተኞችን እየመለመለና እያሠለጠነ የሚያጠፋውንና ለፍርሃትና ለስጋት የሚዳርገውን የገዳይ ቡድን ያደራጃል? ይህ የሚሆነው ከላይ እስከታች በሽታው ሲሰራጭና በተለይም ሥልጣንና ጥቅም ከበሽታው ጋር ሲቆራኝ ነው። የአንድ ኅብረተሰብ የመንፈስ ብክለት ልንለው እንችላለን።

ገዳይና ተገዳይ ለአንድ ጊዜም ቢሆን ይገናኛሉ፤ ይገናኛሉ ማለት ይተያያሉ ማለት ላይሆን ይችላል። አንዳንድ ነፍሰ ገዳዮች የሚሠለጥኑት ከጀርባ ለመምታት ነው። በየአካባቢያችሁ የደረሱ አንዳንድ ግድያዎችን ብታስታውሱ አብዛኛዎቹ ከጀርባ በኩል የተመቱ ሆነው ታገኙአቸዋላችሁ። ይህ የሚሆንበት ዋናው ምክንያት የገዳዩን ተግባር በተቻለ መጠን ለማቃለልና በአእምሮው ተቀርጾ በሚቀረው የግድያ ስዕል ውስጥ የሙዋቹ ዓይኖች አይኖሩም፤ ሙዋቹም መጨረሻ ያየው ገዳዩን አይሆንም። ስለዚህም ገዳይ ሙዋች አላወቀኝም፤ አላየኝም፤ እያለ ራሱን ማታለል ይችላል።

4. አስገዳዮች

አስገዳይና ተገዳይ ምናልባት በፍጹም ተያይተው አያውቁም ይሆናል። አስገዳይ ኢላማ የሚሆነውን ሰው የሚያውቀው በተለየ ሀሳቡ ወይም በተለየ እምነቱ ነው፤ ኢላማ የሚሆነው ሰው ከአስገዳዩ የተለየ ሀሳብ ወይም

የተለየ እምነት አለው። ተገዳዩ የያዘው ሀሳብ ወይም ቃል በአስገዳዩ የሚጠላ መሆኑን ያውቃል። ይህ የሚጠላ ቃል ኢድኅ፣ እነግ፣ መኢሕድ ሊሆን ይችላል። አስገዳዩ ችግር ያለበት ሰው መሆኑን ለመረዳት የሚያዳግት አይደለም፤ በመሠረቱ አስገዳዩ ለመግደል ወይም ለማጥፋት የሚፈልገው ቃሉን ወይም ሀሳቡን ነው፤ ያ ቃል ወይም ሀሳብ ደግሞ በእሱም በራሱ ማለት በአስገዳዩ ውስጥ አለ። ክርስቶስ ለምን ተሰቀለ? ጲላጦስ ‹የአይሁድ ንጉሥ ነህን?› ብሎ ሲጠይቀው፣ ‹አንተ ትላለህ፤› ብሎ መለሰለት። የክርስቶስ ወንጀል የተባለው ቃል ወይም ሀሳብ እንዲሰቀል አሳልፎ በሰጠው ሰው ውስጥ ነበረ ማለት ነው። ክርስቶስ ተሰቀለ፤ ቃሉ ለመለመ፤ አበበ። ሰዎች ተገደሉና ቃል ወይም ሀሳብ አይጠፋም፤ ይህ እውነት ባይሆን ኖሮ ክርስትናም ሆነ እስልምና በየተወለዱበት መንደራቸው ተቀብረው ይቀሩ ነበር። ቃልን መግደል አይቻልም፤ ቃልን መቅበር አይቻልም።

አስገዳይ ሰውን ሲያስገድል ቃልን ያስገደለ እየመሰለው ነው፤ ሊገድለው ወይም ሊያጠፋው የሚሻው ቃል በራሱም አእምሮ ውስጥ መሽጎ እንደተቀመጠ አያውቅም። እንዲያውም የፍርሃቱ መነሻና ወደ ጥቃት የሚገፋፋው ብአእምሮው ውስጥ የመሸገውና ከሱ ጋር የማይዋደደው ቃል ነው። የሚፈራው ጠላት ሲያገኝ ጠላቱን ማኅደር አድርጎ እያቃጠለ መኖር የቃል ወይም የሀሳብ ልዩ ባሕርይ ነው። ቃልን በቃል ለመግጠምና ለማሸነፍ የአእምሮው ብቃት የሌለው ሰው የቃሉ ፈቃደኛ ማኅደር የመሰለውን ሰው በማስገደል ቃሉን የሚያጠፋው ይመስለዋል።

በገዳዩ ውስጥ ሆኖ ቀንና ሌሊቱን በሙሉ እንደቆላ ቁስል የሚጠዘጥዘው ሀሳብ ሰዎችን በመግደል ይጠነክራል እንጂ አይሞትም፤ አንድ ሰው በሞተ ቁጥር ቢያንስ አንድ ቤተሰብ ለዚያ ሀሳብ ለመቆም በቂ ምክንያትን ያገኛል፤ ለተገደለው ሰው ያላቸው ፍቅርና ታማኝነት ያስገድዳቸዋል። አስገዳዩ ሊገድላቸው ከሚችላቸው ሰዎች ቁጥር በላይ በሕልሙና በእውኑ ተደርድረው ይታዩታል። የቆላ ቁስሉ ይበልጥ ይጠዘጥዘዋል። በሽታውና ፍርሃቱ ሌላ ዘዴ ስለማያሳውቁት መንገዶች ሁሉ በሰው ሬሳ እስኪሸፈኑና በሰው ደም እስኪጨቀዩ ያስገድላል። ይበልጥ በአስገደለ መጠን ይበልጥ አረመኔነቱንና ወንጀለኛነቱን እያረጋገጠ ለሚቃወመው ሀሳብ ወይም ቃል የበለጠ ጥንካሬን ይሰጣል። የአብዛኛው ሰው ልብ እየሸፈተበት ሲሄድ የቆላ ቁስሉ ይብስበታል። በደርግ ዘመን አንድ ለቅሶ ቤት ሰዎች በየአቅጣጫው ያዩትን የወጣቶች ሬሳ ያወራሉ፤ አንዲት አሮጊት ደረታቸውን እየመቱ «እግዚኦ! እግዚኦ!» አሉና ‹ጉድ ነውኮ የግዜር ሥራ! እነሱም ይገድላሉ ሥራ ሆኖባቸው፤ እግዜርም ሥራው ነውና መፍጠሩን ይቀጥላል፤ በየመንደሩ የሚወለደው ልጅኮ ብዙ!› አሉና በእሳቸው ፍልስፍና ደመደሙት። የተፈጥሮ ሕግ ነው፤ የጥቃት ኢላማ የሆነ ሁሉ የመራባት ኃይሉ በጣም ይጨምራል። አንዳንድ የዓሣ ዝርያዎች በዓመት

እስከ አምስት መቶ ሚልዮን እንቁላል ይጥላሉ። በአንጻሩ ጎሪላ የሚባሉት ትላልቅ ዝንጀሮዎች በሁለት ዓመት አንድ ልጅ ብቻ ይኖራቸዋል። የማጥፋት ተልእኮ ተፈጥሮን ራሱን የሚቃረን ነው።

አስገዳይ ከነፍሰ ገዳይ የሚብስበት አንድ ነገር ያለ ይመስለኛል፤ አስገዳይ ፈሪ ነው። እሱ ራሱ ሊያደርገው የማይፈልገውን ወይም የማይችለውን መጥፎና ርካሽ ተግባር ለማከናወን ከሱ ያነሰና ለሱ በድን መሣሪያ የሚሆነው ፍጹም ታዛዥ ፈልጎ ይጠቀምበታል። እሱም በሁለት በኩል በፍርሃት ተሰንጎ ይኖራል፤ መኖር ከተባለ። በአንድ በኩል የቆላ ቁስል ሆኖበት የሚያሰቃየው ሀሳብ ሰላምና እረፍት እንዳያገኝ ያደርገዋል፤ በሌላ በኩል ሌላ አስገዳይ ነፍሰ ገዳዩን ወደሱ መቼ እንደሚልክበት እያሰበ ይባንናል። ይወቀውም አይወቀውም፣ ይግባውም አይግባው የሕግ አለመከበር የሱንም የራሱን ኑሮ በስጋት ላይ ይጥላል።

5 መደምደሚያ

ከሰውነት ደረጃ ለወጣ ሰው ሰውን መግደልም ሆነ ማስገደል በጣም ቀላል ነው። እንኳን ሰላማዊውን፣ ምንም የማይጠረጥረውን ሰውና በቂ የታጠቁ ጠባቂዎች ያሉአቸውም ሰዎችም ተገድለዋል። ነፍሰ ገዳይነትም ሆነ አስገዳይነት የወንጀለኛነትና የጸረ ኅብረተሰብነት ባሕርይ እንጂ ከጀግንነት ጋር የሚዛመድ አይደለም። ከሁሉም በላይ ጀግንነት ሰው ሆኖ ለሰው መቆምን ይጠይቃል፤ ለሕይወት፣ ለጥንካሬ፣ ለእድገትና ለብልጽግና መቆምን ይጠይቃል። ጀግንነት የክብርና የኩራት ጉዳይ ነው፤ በተለይም የወገን ክብርና የወገን ኩራት። ነፍሰ ገዳይነትና አስገዳይነት ክብርም ኩራትም የሌለበት የዕለት ሆድን የመሙላትና የተራ ወንጀለኛነት ተግባር ነው። ለቤተሰቡ፣ በተለይ ለልጆቹ ውርደታቸውና ማፈሪያቸው ነው።

በማናቸውም መስፈሪያ የኢትዮጵያ ሕዝብ ጨዋና የሠለጠነ ነው። እንዲህ ያለ ሕዝብ ሁሉ ለሚያውቃቸው፣ አስገዳዮችና ነፍሰ ገዳዮች ግን የማያውቋቸው አራት ሚዛኖች አሉ። የመጀመሪያውን ሚዛን የያዘው እግዚአብሔር ነው፤ በዚህ ሚዛን በጎና ክፋው፣ ጻድቅና ኃጥእ ገሀድ ይለያል። በመጀመሪያው የዮሐንስ መልእክት (1/14-15) እንዲህ ይላል፤ ‹እኛ ወንድሞችን የምንወድ ስለሆንን ከሞት ወደ ሕይወት እንደተሻገርን እናውቃለን፤ ወንድሙን የማይወድ በሞት ይኖራል፤ ወንድሙን የሚጠላ ሁሉ ነፍሰ ገዳይ ነው፤ ነፍሰ ገዳይም የሆነ ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት በእርሱ እንዳይኖር ታውቃላችሁ።› ልብ በሉ፤ ዮሐንስ የሚያስተላልፈው ትክክለኛው የክርስቶስ መልእክት ነፍሰ ገዳይ የሚለው ወንድሙን የሚጠላውን ነው፤ ወንድሙን የሚገድለውን ከዚያ በባሰ ደረጃ ይመድበዋል ማለት ነው።

ሁለተኛውን ሚዛን የያዘው ሕዝብ ነው፤ በዚህ ሚዛን እውነተኛውና ውሸታሙ፣ ትክክለኛውና አጭበርባሪው፣ ቁምነገረኛውና አበላ ባዬ ይለያሉ። ይህ ሚዛን ይሉኝታም ይባላል። ማንም ነፍሰ ገዳይና ማንም አስገዳይ ከሕዝቡ ጋር በጠላትነት የቆመ ነው። ይዋል ይደር እንጂ ሕዝቡ እነዚህን እሾሆች እየፈነቀለ ያወጣቸዋል።

ሦስተኛውን ሚዛን የያዘው ኅሊና ነው፤ በዚህ ሚዛን እያንዳንዱ ሰው ሌላውን ሰው ብቻ ሳይሆን ራሱንም የሚያውቅበት ችሎታ አለው። ማንም ሰው ሲዋሽ ወይም ሲያታልል መጀመሪያ የኅሊናውን ሚዛን ሰብሮ ነው። ለራሱ ሳይዋሽ ለሌላ መዋሸት አይችልም፤ ራሱን ሳያታልል ሌላውን ማታለል አይችልም። በራሱ ሕይወት ላይ ሳይፈርድ በሌላ ሰው ሕይወት ላይ መፍረድ አይችልም።

አራተኛውን ሚዛን የያዘው ሕግ ነው። ሕግ ጥፋት የተባሉትን ድርጊቶች ይለያል፤ ያጠፋውንም እንደየጥፋቱ እየለየ ይቀጣል።

ለማስረጃ ያህል፣ የኢትዮጵያ ሕዝብ ጨዋና የሠለጠነ መሆኑን እንዳረጋገጠ ሁለት ምሳሌዎችን ልስጥ። አንደኛ፣ ከ1966 የካቲት ጀምሮ እስከ 1968 መጀመሪያው ግድም ድረስ በኢትዮጵያ ውስጥ መንግሥት ነበረ ለማለት አይቻልም ነበር፤ የትርምስ ጊዜ ነበር። እውነት፣ እውነት እላችኋለሁ በእንዳዚህ ያለ ጊዜ ሰላም የሚሰፍንበት ሌላ አገር የለም ብዬ በድፍረት ለመናገር እችላለሁ። በ1953ም ቢሆን ለጥቂት ቀናትም ቢሆን የኢትዮጵያ ሕዝብ ጨዋነቱን አስመስክሮአል። ይህንን ለመረዳት የፈለጉ በአውሮፓም ሆነ በአሜሪካ ትንሽ ጸጥታ ሲደፈርስ በሰውና በንብረት ላይ የሚደርሰውን ጥፋት ቆም ብለው ያስቡት፤ በአፍሪካማ በዙሪያችን ያየነውና የምናየው ነው።

ሁለተኛው ማስረጃዬ ኮሎኔል መንግሥቱ ተስፋ ወደ መቁረጡ ሲጠጉ ቢያንስ ሁለት ጊዜ ሕዝቡ ትግርኛ ተናጋሪዎችን እያደነ እንዲገድል የተሸፋፈነ ጥሪ አድርገው የከሸፈባቸው ነው። እኔ ለሳቸውም መከራከሪያ በር ለመክፈት የተሸፋፈነ ልበለው እንጂ ለብዙ ሰው ግልጽ ሆኖ ተሰምቶታል፤ ከአልተሳሳትሁ ከተናገሩት አንዱ ዓረፍተ ነገር ‹ይህ ጦርነት በእያንዳንዱ ሰው ቤት ውስጥ መግባት አለበት፤› የሚል ነበር። ምን እንደተፈለገ ለማሳየትም በደብረ ዘይትና በአዋሳ ሰዎች እየተገደሉ ተቀጥለው ነበር። የኢትዮጵያ ሕዝብ የሰጠው ምላሽ ግን ዓይናችሁ ላፈር የሚልና እኩይ ጥሪውን ማጥላላት ነበር።

ይህ የኢትዮጵያ ሕዝብ መንፈሳዊ ሀብትና ቅርስ የሚያኮራውና የሚያስከብረው ሆኖ ቆይቶ ነበር። በአለፉት ሃያ አራት ዓመታት ውስጥ የኢትዮጵያ መንፈሳዊ ሀብት እየተሸረሸረ ነው። ቶሎ ከነቃንና ከተባበርን መሸርሸሩን ልናቆመው እንችላለን። አንድ የደረሰብኝን ነገር ልንገራችሁ፤ ወደዝርዝር ነገሩ ሳልገባ ከጥቂት ወራት በፊት መሽት ብሎአል፤ ጠመንጃ የያዙ ሰዎች አስቆሙኝ፤ ጠመንጃውን ወደኔ ደቅኖ ዓይኖቹ ተጎልጉለው ወጥተዋል፤

ያጉረጠርጣቸዋል፤ ይጠይቀኛል፤ እመልስለታለሁ፤ ደግሞ ይጠይቀኛል፤ ደግሜ እመልስለታለሁ፤ ለብዙ ጊዜ እንደተሰበረ ሸክላ ያንኑ ተባባልን፡፡ በመጨረሻ ስማ አንተና እኔ ልንግባባ አልቻልንም፤ ሌላ ሰው ከአለ ውሰደኝ፤ ለማናቸውም አንተ ባለጌና ሥነ ሥርዓት የማታውቅ ነህ፤ የእኔ ትንሹ ልጄ ከአንተ ይበልጣል፤ ጠመንጃ ስለያዝህ ከሥርዓት ውጭ ሰውን ማንጉዋጠጥ ተገቢ አይደለም፤ ትራፊክ ፖሊስ እንዳንተ ጠመንጃ ሳይሸከም በፊሽካ ብቻ ያስቆመናል፤ ያንተን ጠመንጃ አልፈራም፤ አልኩት፡፡ ልጁ - (ልጅ ነው፤ ምናልባት ሃያ ወይም ሃያ ሁለት ቢሆነው ነው፤) ከዚያ በኋላ እርስዎ ይለኝ ጀመር፡፡ ዋናው ነጥቤ ይኸ ነው፡፡ ይህ ነፍጠኛ (ገዳይ እንዳልሆነ ተስፋ አለኝ) በኢትዮጵያዊነቱ የወረሰው ጨዋነት ተሙዋጥጦ አልጠፋበትም፤ በእንደዚያ ያለ ሁኔታ ውስጥ በአንድ አፍታ ታረመ፡፡ በጣም አስደነቀኝ፡፡

የኢትዮጵያ ሕዝብ የደርግን የጭካኔ ዘመን ተሻግሮና የጭካኔውን ትምህርት አሻፈረኝ ብሎ አሳለፈና ዛሬ ለሌላ የጭካኔ ዘመንና ለሌላ የጭካኔ ትምህርት ተዳርጓል፡፡ በደርግ ዘመን የተጀመረው ግድያና ሬሣን በየመንገዱ ማጋደም አሁንም እየቀጠለ ነው፡፡ በአፍአዊ ወግና ሥርዓት እየተኩራሩና እየተመጻደቁ የሚወዳደሩት ቤተ ሃይማኖቶች ጆሮ ዳባ ልበስ ያሉ ይመስላሉ፤ የአንዳቸውም ድምፅ አይሰማም፡፡ ፍርሃት፣ ትዕቢትና ክህደት የተደባለቀበት የሐፍረት መለዮአቸውን ለብሰው ‹እኔ ወንድሜን ጠባቂ ነኝ እንዴ!› እያሉ የቃየንን ድምፅ የሚያስተጋቡ ይመስላል፡፡ በደርግ ዘመን ወሎዬዎች እግዚአብሔር አገሪቱን እንደራቃት ተረድተው ቢቸግራቸው እንጎራጉረው ነበር፡

ቀና ብዬ ባየው ሰማዩ ራቀብኝ፤
አላህን ሰፈራ ወሰዱት መሰለኝ፡፡

ሰውን እንደ አውሬ እያደኑ መጣል አገርን አያቀናም፡፡ በየመንገዱ የሰው ደምን በማፍሰስ ፍቅርን፣ መተማመንንና ተስፋን ለልጆቻችን ለማውረስ አንችልም፡፡ የሰው ደም ይጮሃል፤ እግዚአብሔርም፣ ሕዝብም፣ የነፍሰ ገዳዮችና የአስገዳዮች ልጆችም፣ ትውልድም ይሰማል፤ በትዕቢት ያዳፈንነውን የጨዋነትና የመንፈስ ሀብት እናውጣና እንታደስ፤ የነፍሰ ገዳዮችና የአስገዳዮች መንገድ ቁልቁለትና ከፉ ኮረኮንች ሆኖ የሚያመራውም ወደ እልም ያለ ገደል ነው፤ በዚያ በኮረኮንች ቁልቁለት በደም ጎርፍ ተግበስብሰን ወደ ገደሉ እንገባለን፤ ምን ዓይነት በሽታ የያዘው፣ ምን ዓይነት ዛር የሰፈረበት ሰው ነው ይህንን የደም መንገድ ለልጆቹ የሚመኝ፡፡

አራት
መላ ወይስ ዱላ

መስፍን ወልደ ማርያም
መስከረም 1989

1 መግቢያ

ዓላማዬ ሁለት ነው፤ አንዱ በገዢነትም ይሁን በተቃዋሚነት በሥልጣን ጉዳይ ተሰልፈው በአገር ውስጥም ሆነ በስደት ለሚታገሉት ኢትዮጵያውያን ወደኋላ እንዲመለከቱና የወደፊቱንም በዓይነ አእምሮአቸው እንዲቃኙ ለማበረታታት ነው፡፡ ሁለተኛው ኢትዮጵያ ውስጥም ሆነ በስደት ያሉትን ወጣቶች ራሳቸውን ከእሳት፣ ወላጆቻቸውን ከጸጸት እንዲያድኑ ለማስጠንቀቅ ነው፡፡ ያንኑ ስሕተት መደጋገም ከሞኝነት የባሰ ነው፡፡ መሠረታዊ የሆነ የማሰብ ችግር መኖሩን ያመለክታል፡፡

አሸንፈው ወንበሩ ላይ የተቀመጡት ሰዎች የተሸነፉት ትክክለኛ ቅጂ እንደሆኑ እያየን ነው፣ ሌሎች ደግሞ በዚያው መንገድ እነዚህን አሸንፈው የእነዚህ ትክክለኛ ቅጂ ለመሆን በዝግጅት ላይ ያሉ ይመስላል፡፡ ከአንድ ስሕተት ወደ ሌላ ስሕተት፤ ከአንድ ጉዳት ወደሌላ ጉዳት በፉከራና በሽለላ ለመረማመድ የሚሹ እየበረከቱ ነው፡፡ ለወጣቶቹ ልናስተላልፍላቸው የምንችለው ውርስ የጦርነት ማገዶነትን ሳይሆን የመንፈስ ጥንካሬንና መስዋዕትነትን ነው፡፡ ከፍርሃት ነጻ እንዲሆኑ ከፍርሃት ነጻ ሆነን እናስተምራቸው፡፡ ራሳችን የማናደርገውን ለወጣቶች ማስተላለፍ ኃላፊነት የጎደለው የመንፈስ ውርደትና ራስንም ሌሎችንም የማታለል አባዜ ነው፡፡

ታሪክን ማወቅ አንድ ነገር ነው፤ የታሪክን ጥቅም መረዳት ደግሞ ሌላ ነገር ነው፡፡ ታሪክን መሥራች ከሆኑት ሕዝቦች መሀከል የምንገኝ ብንሆንም የታሪክን ጥቅም ባለመረዳትና ታሪካችንን ባለማወቅ ተወዳዳሪ የሌለን ሳንሆን አንቀርም፡፡ አሁን ደግሞ ከዚያም አልፈን ታሪክን በመካድ ተወዳዳሪ የሌለን ሆነናል፡፡ በአንድ በኩል ድንቁርናን በሥልጣን እያጌጥን በልበ ሙሉነት ውሸትን በማራባት፣ በሌላ በኩል የእውነትን ኃይል በመፍራት፤በአንድ በኩል አስተሳሰብን ማጥራት የሚጠይቀውን ጭንቀት በመሸሽ በቀላሉና በሰፊው የመሀይም ጎዳና እየተንፈላሰሱ አፍ እንዳመጣ በመናገር አዋቂ በመምሰል፣ በሌላ በኩል ራስን በማታለል ለራሳችንና ለይተን ወገን ላደረግናቸው ስንል ድብብቆሽ በመጫወት ራሳችን በፈጠርነው ድፍን ጨለማ ውስጥ የምንተራመስ ሕዝብ

ሆነናል፡፡ ይህ ትርምስ ታሪክንና የታሪክን ጥቅም ካለማወቅ ብቻ ሳይሆን ኃላፊነትንም ለመሸሽ ከሚደረግ ጥረት የሚመነጭ ይመስለኛል፡፡

የታሪክ ዋና ጥቅሙ ያለፈው ትውልድ ባደረገው ጥሩ ነገር የሚከተለው ትውልድ እንዲኮራና ያለፈው ትውልድ ያደረገውንም ስሕተት አውቆና ተረድቶ ራሱን እንዲጠብቅ ለማድረግ ነው፡፡ እኛ ከአንድ ስሕተት ወደ ሌላ ስሕተት የምንረማመደውና ወደ ስሕተት አዘቅት የምናመራው ሁሉም ራሱን እያፀዳ በማሳየቱ ነው፡፡ የእኔ ትውልድ በአሸከርነትና በፍቅረ ንዋይ ምክንያት ፋይዳ ሳይሠራ እንደተዋረደ ሁሉ ከዚያ የሚቀጥለውም ትውልድ የራሱ ስሕተቶች ነበሩት፡፡ እነዚህ ስሕተቶች እየተድበሰበሱ ከታለፉ ለሚቀጥለውም ትውልድ ጠንቅ ስለሚሆኑ በግልጽ እንድንነጋገርባቸው ያስፈልጋል፡፡

ማሰብ የግል ሰብአዊ ባሕርይ ነው፡፡ የሰው ልጅ የተፈጥሮ ባሕርይ ቢሆንም በትምህርትና በልምድ የሚገራና የሚሳል ኃይል ነው፡፡ በትምህርት ላይ ባሉበት ጊዜ ከአስተማሪዎቻቸውና ከመጻሕፍት በሚቀስሙአቸው ሀሳቦች አእምሮአቸው እየዳበረ ተማሪዎች ማሰብ ይጀምራሉ፡፡ ለዚያውም ጥቂቶች ናቸው፡፡ አብዛኛው ማዕድ ላይ እንደቀረበ ሰው ያመጡለትን ተመግቦ የማሰብን ጭንቀት ሳያውቅ ተመርቆ የሚወጣ ነው፡፡ አንድ ተማሪ ማሰብ የሚጀምረው ከትምህርቱ የሚያገኛቸው ሀሳቦች ከአገሩ ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር ያላቸውን የከፋ ቅራኔ መገንዘብ ሲጀምርና ለመፍትሔው አስተዋጽዖ ለማድረግ ለምን እንዲህ ይሆናል ለምን እንዲህ አይሆንም እያለ ጥያቄ ሲጠይቅና መፍጨርጨር ሲያሳይ ነው፡፡ ለዚህ የሚበቁ ብዙ አይደሉም፡፡ ሆኖም ቀደም ሲል በዩኒቨርሲቲ ኮሌጅና በኋላም በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ብዙ ተማሪዎች ነበሩ፡፡ እነዚህን ተማሪዎች አወዳቸዋለሁ፤ አከብራቸዋለሁ፤ እስከተወሰነ ደረጃም አብሬአቸው ተሰልፌአለሁ፡፡ ‹ፋኖ ተሰማራ› ማለት ሲጀምሩ ግን ማሰቡን እንዳቆሙ ተረድቼ ተለየኋቸው፡፡ በዚሁ ልጀምር፡፡

2 ፋኖ ተሰማራ

ወጣቶች ትምህርታቸውን አጠናቅቀው ሲወጡ ወዲያውኑ በኑሮ ጣጣ ይጠመዱና ሚስት ማግባት፣ ልጅ መውለድ፣ መሬት መግዛት፣ ቤት መሥራት ወዘተ በሚል የማኅበረሰቡ ግዴታና ውድድር ውስጥ ይገቡና አእምሮንና ኅሊናን ወደ ማስተኛቱ ይደርሳሉ፡፡ አእምሮንና ኅሊናን ያላስተኙ የሚመስሉት ደግሞ በአንድ በኩል በወጣትነት ትዕቢት በሌላ በኩል በቀላል የማርክሳዊ ሌኒናዊ የቃል ድግምት እንኳን የኢትዮጵያን የዓለምን ችግር ሁሉ ለመፍታት እንደሚችሉ ወደ እርግጠኛነት ደረጃ ላይ ደርሰው ነበር፡፡ እነዚህኞቹ ለአገራቸውና ለወገናቸው የነበራቸውን መቆርቆር መካድ አይቻልም፡፡ ነገር ግን ስሜታቸውን በይበልጥ የሚገፋፋው ለአገርና ለወገን ያላቸው መቆርቆር ይሁን

ወይስ የራሳቸው የሥልጣን ጥማት ሊነግሩን የሚችሉት እነሱ ናቸው፡፡ በበኩሌ ሁለቱ የተደባለቀባቸው ይመስለኛል፡፡

በተለይ ለዩኒቨርስቲ ተማሪዎች ፋኖ ተሰማራ የሚለው መዝሙር ከሀሳብ የመነጨ ነው ለማለት አልችልም፡፡ ምንም ሀሳብ ካልተቀላቀለበት ስሜት የመነጨ ይመስለኛል፡፡ በመሠረቱ የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች የሚኖሩበት የአእምሮ ሥራንና የማሰብን ጭንቀት የሚማሩበት እንጂ የጉልበትና የጥፋት ተልእኮ የሚሰበክበት ዓለም አይደለም፡፡ እንዲያውም ሁለቱ ተልእኮዎች በቅራኔ የተጣመዱ ናቸው፡፡ የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች መንገዱን የሳቱት ፋኖ ተሰማራ ማለት ሲጀምሩ ነበር፡፡ በአእምሮ ችሎታ፣ በሀሳብ ልዕልና፣ በመንፈስ ኃይል በልጠው በማሸነፍ ፋንታ ዝቅ ብለው የጡንቻውን መንገድ ተያያዙት፡፡ አእምሮም፣ መንፈስም እንዘጭ ብለው የወደቁት ያን ጊዜ ነው፡፡

በተጨማሪ የማርክሳዊና ሌኒናዊ ፍልስፍና ቅንጫቢ ለሁሉም ችግር የተዘጋጀ መፍትሔ ያለው መስሎ ስለታያቸው የማሰቡ ጭንቀት ጭራሹኑ ጠፋ፡፡ ይህ ትውልድ በአንድ ዓይነት ስሜት እየተገፋ እንደነበረ የሚያመለክተው በተለያዩ ስሞች የተመሠረቱትና በባላንጣነት ሲፈላለጉ የነበሩት ሁሉ ማርክሳዊ ሌኒናዊ መሆናቸው ነው፡፡ ስለዚህም መከፋፈሉና ጠቡ ከፖለቲካ እምነት የመነጨ ሳይሆን ከሥልጣን ጥምም ነበር ለማለት ይቻላል፡፡

ሌላም ጥያቄ ለማንሣት እንገደዳለን፤ የአገርና የወገን ፍቅር በምን ደረጃ ላይ ነበር የማርክሳዊ ሌኒናዊ የፖለቲካ እምነትና የሥልጣን ጥም በአንድ በኩል፣ የአገርና የወገን ፍቅር በሌላ በኩል ምን ዓይነት ግንኙነት ነበራቸው? ወይም በሌላ መንገድ ያንኑ ጥያቄ ለማንሣት፣ ዓላማው የቱ ነበር? መሣሪያው የቱ ነበር? እነዚህ ጥያቄዎች ሊያስነሡ የሚችሉት ንዴትና ብስጭት ይሰማኛል፡፡ ነገር ግን ሊጠየቁና መልስ ሊያገኙ የሚገባቸው ጥያቄዎች ናቸው ብዬ አምናለሁ፡፡

የአገርና የወገን ፍቅር የሚገፋፋቸው ሰዎች ለአገርና ለወገን ብለው በሚያስቡትና በሚናገሩት፣ በሚጽፉትና በሚሠሩት ሁሉ ዋና ዓላማቸው አድርገው የሚመለከቱት አገርንና ወገንን ነው፡፡ ዓላማቸው አንድ ቢሆንም ለዚህ አንድ ዓላማ የተለያዩ ቡድኖች የተለያዩ ዘዴዎችና የተለያዩ መንገዶች ይቀይሱ ይሆናል፡፡ እንግዲህ በዘዴ ቢለያዩም ሁሉም በአንድ ዓላማ ስር ያሉና ለዚያው ዓላማ የሚገዙ ናቸው ማለት ነው፡፡ ይህ እውነት ከሆነ አንዱ የሌላው ጠላት ሆኖ ወደ መጋደል ደረጃ የሚደርሱት ለምንድን ነው? አገርና ወገን ማለት እነዚያን የሚገዳደሉትንም ሰዎች ይጨምራል፡፡ በሚሞቱትም ሰዎች መጠን አገርና ወገን ይጎዳል፡፡ በሚቃጠለውም ንብረት መጠን አገርና ወገን ይቸገራል፡፡ በእኔ አስተያየት ወደ መገዳደል ደረጃ የሚደርሱት ዓላማቸውን ሲስቱ ነው፡፡

የሥልጣን ትግሉ አንድ ደረጃ ላይ ሲደርስ ከመነሻው የአገርና የወገን ዓላማ የሥልጣን አምሮት በልጦና ጎልቶ ይታያል፡፡ በዚህ ሁኔታ የሥልጣን አምሮታቸው የበረታባቸው ሰዎች አገርንና ወገንን ከዋና ዓላማነት ሽረውና አውርደው የራሳቸውን የሥልጣን አምሮት ወደ ዓላማነት ከፍ ያደርጉታል፡፡ ነገሩ ሁሉ ተለዋወጠ ማለት ነው፤ አገርና ወገን ዓላማ መሆኑ ቀርቶ መሣሪያ ይሆናል፤ የሥልጣን አምሮት ዋና ዓላማ ይሆንና አገርንና ወገንን መሣሪያ አድርጎ የወገንን ደም እየጠጣና የወገንን ሕይወት እየበላ ይፋፋል፤ ይደረጃል፡፡ በትንንሽ ልጆች ሕይወት የሥልጣን ጥማቸውን ያረካሉ፡፡ ይህ አንዱና መሠረታዊው ዓላማን የመሳት መግለጫ ነው፡፡ የአገር ዓላማ በግል ዓላማ መተካቱ ብቻ ሳይሆን፣ የአገር ዓላማ ለግል ዓላማ ማረማመጃ መሣሪያ ይሆናል፤ ይህ ያየነውና የምናየው ነው፡

በአንድ ትውልድ ውስጥ ያሉ ሰዎች የሥልጣን አምሮታቸውን ለማርካት እርስበርሳቸው ተጫረሱ፤ በመሣሪያነት የተጠቀሙበትን ከነሱ በታች ያለውንም ትውልድ አጫረሱት፡፡ ይህ ከአገር ዓላማ የሚመነጭ አይደለም፡፡ የአገር ዓላማ በአጠቃላይ መልኩ ሲታይ የጋራ ነው፤ የሥልጣን አምሮት ግን የግል ወይም የትንሽ ቡድን ነው፡፡ ትሮትስኪ የሚባለው የሌኒን ጉዋደኛ እንዳለው አጠቃላዩ የፖለቲካ ቡድኑ በድርጅቱ ይተካል፤ ድርጅቱ ደግሞ በማዕከላዊ ኮሚቴው ይተካል፤ ማዕከላዊው ኮሚቴ በፖሊትቢሮው ይተካል፤ በመጨረሻ ፖሊትቢሮው በፈላጭ ቆራጩ አምባገነን ይተካል (በቃሌ ነው የምጠቅሰው)፡፡

የእኛም ወጣቶች በሥልጣን አምሮት የተነሣ ከባላንጣ ቡድኖች ጋር በትጥቅ ትግል ከመፋለማቸው በፊት በእያንዳንዱ ቡድን ውስጥ በሥልጣን ትግልና ፉክክር ተጋድለዋል፤ አጋድለዋል፡፡ ከዚያም ባላንጣ ከሚሉአቸው ጋር ተጋድለዋል፡፡ ቁጥራቸው በውል ያልታወቀ በሺህ የሚቆጠሩ ወጣቶች አልቀዋል፤ ተላልቀዋል፡፡ ለማን ሲሉ ሞቱ? ለምን ዓላማ ሞቱ? ለአገርና ለወገን? ወይስ ለጥቂቶች መሪዎቻቸው የሥልጣን አምሮት? በማናቸውም በኩል የሞቱት አላሸነፉም፤ በማናቸውም በኩል የቆሰሉትና አካለ ጎደሎ የሆኑት አላሸነፉም፤ አልተጠቀሙም፤ በማናቸውም በኩል የተሰደዱት አላሸነፉም፤ አልተጠቀሙም፤ በጠመንጃ አፈሙዝ በሥልጣን ኮርቻ ላይ የወጡትና የሕዝብን የሥልጣን ባለቤትነት ረግጠው የሚገዙትና ይህንኑ ዓይነት የሥልጣን አምሮት ለማርካት የሚያኮበኩቡት ሁሉ በሌጋ የወገን ሕይወት የተጫወቱና የሚጫወቱ ናቸው፡፡

ለአገርና ለወገን መቆማቸውን የሚያጠራጥር ሌላም ማስረጃ አለ፤ የማርክሳዊ ሌኒናዊ የፖሊቲካ እምነታቸው ከአገርና ከወገን ይበልጥባቸው እንደነበረ የታወቀ ይመስለኛል፡፡ ነገሩን ለመጀመር ያህል በ1967 ይመስለኛል የኢትዮጵያ ኅብረተሰባዊነት (ሶሺያሊዝም) ሲታወጅ፣ የእኛ ወጣቶች ተበሳጭተው ነበር፤ የኢትዮጵያ ኅብረተሰባዊነት የሚሉት ነገር ከየት የመጣ ነው! እንዲህ ያለ ነገር

ተሰምቶም አይታወቅ! እየተባለ መሳለቂያ ሆኖ ነበር፤ የማርክሳዊ ሌሊናዊ እምነት አለን የሚሉ ሁሉ የኢትዮጵያ ጥቅም ወይም የአገር ጥቅም የሚባል ነገር መስማት አይፈልጉም ነበር፤ ለእነሱ ዋናው ጉዳይ የአገር ጥቅም ሳይሆን ወዛደራዊ ዓለም አቀፍነት ነበር፤ ለዚህ ነበር በደርግ ዘመን አገር ወዳድ የሚሉትን ኢትዮጵያዊ እንደየዋህ መሀይም ይመለከቱት የነበረው፤ አሁንም አቶ መለስ ሰንደቅ ዓላማውን ጨርቅ ሲሉ፣ ወይም አቶ ዳዊት ኢትዮጵያ የምትባል አገር የለችም አሉ ሲባል (ሲሉም ሆነ ሲያስተባብሉ እኔ አልሰማሁም)፣ ያንኑ የማርክሳዊ ሌኒናዊ ጥራዝ ነጠቅነት ቅኝት የሚያመለክት ነው፤ እምነታቸው፣ አገር ማለት ዓለም በሙሉ ነው፤ ወገን የዓለም ወዛደር በሙሉ ነው፤ የሚል ነበር፡

በሥልጣን አምሮት ማየል የተነሣ አገርና ወገን ዋና ግብ መሆናቸው ቀርቶ የሥልጣን መቆናጠጫ መሣሪያ እንደሆኑ ሁሉ በማርክሳዊ ሌኒናዊ የጥራዝ ነጠቆች እምነትም የተነሣ የፖሊቲካ እምነቱ ወደ ዋና ግብነት ተለውጦ አገርና ወገን የዚህ እምነት ማጠናከሪያ መሣሪያ ብቻ ተደረጉ፤ የማርክሳዊ ሌኒናዊ የፖሊቲካ እምነት ራሱ ለሥልጣን አምሮት አገልጋይነቱ የተፈተነ ነው፤ በተለይ ሌኒናዊው ክፍል ሌላ ጥቅም የለውም ለማለት ይቻላል፤ ተፈላጊነቱ ጸጥ፣ ለጥ አድርጎ ያለጥያቄና ያለማጉረምረም አፍኖ ለመግዛት ነው፤ የሥልጣን አምሮት ከሌኒናዊ እምነት ጋር ሲጋባ ጨካኝና ለሰው ሕይወት ደንታ የሌለው ይሆናል፤ ለሥልጣን አምሮት ወይም ለፖሊቲካ እምነት መግደል አብዮታዊ ጀግንነት ነው፤ የሥልጣን አምሮታቸው መሞትን የማይፈቅድላቸው መሪዎች ጀሌውን ታጋይ ይሞታል እንጂ ትግል አይሞትም እያሉ ያደፋፍሩታል፤ ሞትን የሚያናንቁና ሌሎችን ለሞት የሚጋብዙ ሁሉ ለራሳቸው ሞትን አጥብቀው ይፈሩታል፡፡

በተግባር በሚገልጸውና በሚያሳየው ሁሉ እኛን ለመጠበቅ እናንተ ሙቱ፣ እኛን ለማስከበር እናንተ ተዋረዱ፣ እኛን ለማበልጸግ እናንተ ደህዩ የሚል ቡድን የመንፈስ ጉድለት አለበት፤ እዚህ መደምደሚያ ላይ ለመድረስ የምንችለው የሁሉም ሰው ሕይወት እኩል ነው፤ በማናቸውም ዓይነት ሚዛን ቢለካ የማንም ሕይወት ከማንም ሕይወት አይበልጥም፤ የሚል እምነት መነሻ ስናደርግ ነው፤ ይህ የእምነት መነሻ ከሌለን፣ የሁሉም ሰው ሕይወት ለራሱና ለዘመዶቹ ውድና ክቡር መሆኑን ካልተቀበልን መንፈሳዊ ጉድለት አለብን ማለት ነው፤ የሰውን ልጅ፣ ያውም ገና ወጣቱንና ጨቅላውን የራሱ የሆነ ዓላማ እንደሌለው ግዑዝ ነገር ተመልክተነው ለእኛ ዓላማ በድን መሣሪያ ማድረግ መንፈሳዊ ችግርን ያመለክታል፤ ፖሊቲካም ሆነ ሕግ የተበላሸ መሆኑን ከአውሮፓና ከእኛም የቅርብ ታሪክ መገንዘብ የሚያዳግት አይደለም፡

እኛ እንድንኖር እናንተ ሙቱ ማለት ከአፍንጫ በማይርቅ አስተሳሰብ ላይ የተመሠረተ ነው፤ የማንም ሰው ሕይወት የተወሰነ ነው፤ ለዘለዓለም

የሚኖር የለም፤ አሞኝቶ ያስገደለውም ተሞኝቶ እንደሞተው አፈር ይሆናል፤ ከሞት በኋላ ሁለት ነገሮች ይቀራሉ - ልጆች ያፍራሉ፤ እኔ ከሞትሁ ሰርዶ አይብቀል ያለችው አህያ እንደሆነችም እናውቃለን፤ ለራሱ ልጆችና ዘመዶች የማያስብ ሰው ፖሊቲካ ውስጥ ምን አስገባው ፖሊቲካ ለሰዎችና ለታሪክ ሲባል የሚገቡበት ተግባር ነው፤ ራስን ለማድለብማ ብዙ ሌላ ሥራ ሞልቶአል፤ ታሪክ የነዚያን ስም አያነሣም፡፡

አንዱ ቡድን ከሱ በኩል የሞቱትን የኢትዮጵያ ሰማዕታት ሲያደርጋቸው፣ ገዳዩን ቡድን የኢትዮጵያ ጠላቶች ያደርጋቸዋል፤ ሌላው በበኩሉ ከራሱ ቡድን የሞቱትን ሰማዕታት አድርጎ ገዳዮቹን የኢትዮጵያ ጠላት ያደርጋቸዋል፡፡ እያንዳንዱ ቡድን የየራሱን ሙዋቾች ‹ሕይወታቸውን መስዋዕት ያደረጉ ጀግኖች› ሲያደርግ በእያንዳንዱ የተገደሉት ደግሞ ማንንም የማያጎዱ ትርፍና ግዑዝ ነገሮች እንደሆኑ አድርገው የሚያቀርቡአቸው ይመስላል፤ የተጋደሉት ቡድኖች ሁለት ብቻ አይደሉም፤ ሁሉም ራሳቸውን የማይጠይቁት አንድ ጥያቄ አለ፤ የኢትዮጵያ ሕዝብስ ምን ያስባል? ምን ይላል? በሁሉም በኩል ልጆቻቸው የሞቱባቸው እናቶች ምን ይላሉ? የተጋደሉት ቡድኖች ሁሉ ይህንን ጥያቄ የማያነሡበት ምክንያት አላቸው፡፡ ለኢትዮጵያ ሕዝብ የሚበጀውን ሁሉ የሚያውቁና በጎውንና ከፉውን የሚወስኑለት እነሱ ብቻ መሆናቸውን እያንዳንዱ ቡድን ያለማወላወል ስለሚያምን ነው፡፡

ፋኖ ተሰማራ መዝሙር ሆኖ አልቀረም፤ በእርግጥም ፋኖ ተሰማራ፡፡ በከተማው ውስጥ መጋደል የተዳከሙት ቡድኖች በግድ ወደጫካ እንዲገቡ ተገደዱ፡፡ ጫካም ከገቡ በኋላ ጫካ ከገቡት ውስጥ የተለያዩ ቡድኖች ተፈጥረው በነዚህ ቡድኖች መሀከል መጋደል አልቀረም፡፡ ከነዚህም ውስጥ ያሸነፉት ገዢዎች፣ የተሸነፉት ደግሞ የአሸናፊው ሎሌዎች ወይም ስደተኞች ሆነዋል፡፡ የፋኖ ተሰማራ የመጨረሻው ውጤት አሁን ያለው የአገዛዝ ሥርዓትና አሁንም ያልቆመው የስደት ባህል ነው፡፡ ምናልባትም የኢትዮጵያ ደኖች ተመንጥረው ስላለቁ የፋኖዎች መሰማሪያ አሜሪካና አውሮፓ ሆነዋል ለማለትም ይቻል ይሆናል፡፡

የፋኖ ተሰማራ ውጤት ከዚህም አልፎ የኢትዮጵያን ህልውና ከፋኝ እየተፈታተነ መሆኑን በተግባር እያየነው ነው፡፡ መጨረሻውን ገና አላየንም፡፡

ከፋኖ ተሰማራ የፈለቀ ሌላ ችግርም አለ፤ በጦር ሜዳ የበለጡትና ያሸነፉት ድሉን የሕዝብ ሳይሆን የግላቸው አድርገውት እንደወርቅ የጠራ አምባገነንነትና ዘረኝነት፣ በገሀድ ከሚታይ የህብት ስግብግብነት ጋር ስልታቸው ሆኖአል፡፡ በዱላ ያገኙትን የሕዝብ ሥልጣን በመላ ለሕዝቡ የሚመልሱበት ሁኔታ ለማመቻቸት ፍላጎቱም ሆነ ችሎታው ያላቸው አይመስልም፡፡ ስለዚህም የተበለጡትና የተሸነፉት የሕዝቡን ሥልጣን ለማግኘት የሚሹት በመላ ሳይሆን በዱላ ነው፡፡ መላው የፖሊቲካ ትግል ነው፤ ዱላው የጦርነት ትግል ነው፡፡

እንግዲህ የፋኖ ተሰማራ ጥሪ ገና አላበቃም ማለት ነው፡፡ ለገዢዎችም ሆነ ለተቀናቃኞቻቸው ሁልጊዜም ምርጫው ከመላ ይልቅ ዱላ እስከሆነ ድረስ ፋኖ ተሰማራ ዘለዓለማዊና የማያቋርጥ ጥሪ ይሆናል፡፡ ፋኖ ተሰማራ ባህል ሆኖ ይተከላል ማለት ነው፡፡

ፋኖ ተሰማራ ወደጠብና ወደጫካ፣ ወደመገዳደልና ወደጥፋት የሚያመራ መንገድ ነው፡፡ የመላ ሳይሆን የዱላ መፍትሔን የመረጠ ነው፡፡ እድገትና ብልጽግና፣ የተረጋጋና አስተማማኝ ኑሮ ለማካሄድ የማያስችል ምርጫ ነው፡፡

3 መላ መላ ሌላው አማራጭ

ሌላው አማራጭ በአብዛኛው የአገዛዝ ሥርዓቱን በሚመሩት ሰዎች እጅ ነው፡፡ እነሱ ለጊዜው በእላቸው ዱላና በዱላ አቀባዮቻቸው ተማምነው የሰላማዊውን ትግል በር ሁሉ ከቆለፉት፣ ተቀናቃኞቻቸው ለመከላከል ዱላ እንዲያነሱ ምክንያት ይሆናሉ፡፡ የሰው ልጅ በአጠቃላይ፣ እኛ ደግሞ በተለይ የደረስንበት የመንፈሳዊ ደረጃ እያሰብንና መላ እየፈጠርን ችግሮችን በውይይት ከመፍታት ይልቅ በስሜትና በጉልበት የምንተማመንበት ላይ ነን፡፡

በብዙ መንገድ የእኛ የሥልጣን ጥመኞች ከአረቦችና ከእሥራኤላውያን ጋር በጣም ይመሳሰላሉ፡፡ ሁለቱም ወገኖች የሚንቀሳቀሱት በእልህ ነው፤ አንዱ ከሌላው ጋር ለመግባባትና ለመቀራረብ ሳይሆን ደፍጥጦ ለማሸነፍ፡፡ መላ መፈለጉ አቅቶአቸው በዱላ ሲጋደሉ ይኸው ስድሳ ዓመታት ሊያስቆጥሩ ነው፡፡ በሁለቱም በኩል የወደመው ንብረት፣ የጠፋው የሰው ሕይወትና የፈሰሰው እንባ፣ የተጓደለው እድገት በጣም ከፍተኛ ነው፡፡ እሥራኤላውያን የፍልስጥኤማውያንን መብት መቀበልና ማክበር እንዳይችሉ አድርጎአቸዋል፡፡ ሁለቱም ወገኖች በቀላሉ የተውሶ ጡንቻ የማግኘት ዕድል ባይኖራቸው በእርግጥ ጉዳታቸው ያነሰ ይሆን ነበር፤ ምናልባትም መላ ለመፈለግ ይገደዱ ነበር፡፡ እንዲሁም በአየርላንድ በካቶሊኮችና በፕሮቴስታንቶች መሀከል ያለው የማይበርድ እሳት ትውልዶችን አስቆጥሮአል፡፡

የፍልስጥኤማውያንንና የእሥራኤላውያንን፣ እንዲሁም የአየርላንድን ቅጥና መላ ያጣ መፋጀት ያነሣሁት ለሁለት ምክንያቶች ነው፡፡ አንደኛ፣ ጥላቻ ስር ከሰደደና ከሁለት ትውልዶች በላይ በዚያ ጥላቻ ውስጥ ከአደጉ ተነጋግሮ መላ ለመፈለግ በጣም የሚያዳግት መሆኑን ለመጠቆም ነው፡፡ ሁለተኛ፣ የተውሶ ጡንቻ አጉልና የማያዛልቅ ትዕቢት ስለሚያስከትል ይህ በገባበት መጠን ለችግሩ መላ እንዳይፈለግለት እስተዋጽዖ ማድረጉን ለማመልከት ነው፡፡ እልቂቱና ጉዳቱ ሙሉ በሙሉ የተፋላሚዎቹ ነው፡፡

መላ የሚገኘው ከመነጋገር ነው። ስለመነጋገር ብዙ ሰዎች የማይገነዘቡት አንድ ነገር አለ፤ መነጋገር ትርፋማ የሚሆነው በሀሳብ ከሚለይ ሰው ጋር ሲሆን ነው። በሀሳብ ከሚስማማ ሰው ጋር መነጋገሩ ዋጋ የለውም፤ ራስን በሌላ ድምፅ ለመስማት ካልሆነ በቀር። አንድ ሰው ማሰብ የሚጀምረውም ተቃዋሚ ሀሳብ ሲገጥመው ነው። አብረው የሚኖሩ ሰዎች በመሀከላቸው ምንም ያህል የከረረ ቅራኔ ቢኖራቸውም ቢያንስ ለመነጋገር ፈቃደኛ መሆን አለባቸው። የግል ቅራኔዎችና ጠቦች በሕግ ይፈታሉ ብለን እናምናለን። ነገር ግን ሕጉ አድላዊ ነው ብለው የሚያምኑና ዳኞችና ፖሊሶች የአንድ ቡድን ታማኝ አገልጋዮች ናቸው ብለው የሚያምኑ አብዛኛዎች ሰዎች በሚገኙበት ሁኔታ መተማመን ይፈርሳል። በዚህም ምክንያት የፋኖ ተሰማራ ጥሪ ተበደልን ለሚሉ ሁሉ ሁኔታውን ማረሚያ መስሎ ይታያል። እንደማያርመው ግን እየየን ነው፤ በዱላ መግዛት የማያዛልቅ መሆኑንም አይተናል፤ በአህጉራችንም በሙሉ እያየን ነው።

ስለዚህም አገዛዙ ራሱን ለማረምና ለመለወጥ ወደሚችል መንግሥት መለወጥ አለበት። ይህንን ለማድረግ የሚያስፈልገው አገሩ የሁላችንም መሆኑን ከመገንዘብ ጋር በጎ ፈቃድና ቆራጥነት ነው። ሕዝቡ ቢተላለቅ፣ ሕዝቡ ቢደኸይና አገር ቢዋረድ የሚጠቀም ዜጋ የለም። ለዚህ ነው የአገዛዙ ሥርዓት መሪዎች በጎ ፈቃድንና ቆራጥነትን ማሳየት ያለባቸው። ትልቅነት የሚመጣው ዱላን ጥሎ ዱላ ለመምዘዝ የሚዘጋጀውን በበጎ ፈቃድና በቆራጥነት ግንባር ለግንባር በመግጠም ነው። የግብፁ ሳዳት ስተት ብለው ኢየሩሳሌም ሲገቡ፣ የደቡብ አፍሪካው ደ ክለርክ ማንዴላን ከስር ለቅቀው ተወዳዳሪያቸው ሲያደርጉ ሁለቱም ያሳዩት በጎ ፈቃድና ቆራጥነት ትንሽነት የገዢዎች ባሕርይ በሆነበት አህጉር ትልቅነትን አጎናጸፋቸው። ከገዢዎቻችን በኩል የሚጠበቀው በጎ ፈቃድንና ቆራጥነትን የሚያሳይ የትልቅነት ተግባር ነው። ልጆቻቸውና የልጅ ልጆቻቸው ኮርተው የሚኖሩበት አገር መገንባት የሚችሉት በዚህ መንገድ ብቻ ነው። ከአንድ ሰው ጋር ስለአፍሪካ አምባገነኖች ስንነጋገር በቅርቡ የተፈጸመ የትልቅነትና የትንሽነት መግለጫ ለምሳሌ ጠቀሰልኝ፤ ሞቡቱ ለሠላሳ ዓመታት ያህል ዛይርን ገዝቶ በሰው አገር ሞተና ሃምሳ ሰዎች ያህል ቀበሩት። እማሆይ ቴሬዛ በሰው አገር ሄደው ለሰው አገር ድሆች ሲሠሩ ኖረው የህንድ መንግሥትና ሕዝብ እንደ አንድ ተወዳጅ መሪ አድርጎ በትልቅ ማዕርግ ቀበራቸው። ትልቅነትም ሆነ ትንሽነት በሞትም ይከተላል።

ይህንን የትልቅነትንና የታሪክ ሠሪነትን መንገድ መማር የሚችለው ከታሪክ ነው። ታሪክ ከሚያስተምረን ነገሮች አንዱ ያለፈውን ታሪክ ሁሉ ጥለው አዲስ ታሪክ ከባዶ ሜዳ ላይ ለመጀመር የፈለጉ ሁሉ መጨረሻቸው ውድቀት መሆኑን ነው። ታሪክን እሠራለሁ በማለት ታሪክን መሥራት አይቻልም። ታሪክ መሥራት የሚቻለው ለአገርና ለሕዝብ በቀዋሚነት የሚያገለግልና

ለሚቀጥሉት ትውልዶች የብልጽግናና የኅብረት መሠረት በመጣል ነው። እኔ አውቅላችኋለሁ ማለት ለሌኒንም፣ ለስታሊንም፣ ለማኦም አልበጀም። ሁሉም ያለፉት ልጆቻቸውና ሕዝቦቻቸው የሚያፍሩባቸውና የሚረግሙዋቸው ሆነው ነው። በጉልበታቸው ዘመን የተፈሩትን ያህል ከሞቱ በኋላ ተዋርደዋል። ያ ውርደት የልጆቻቸውና የዘመዶቻቸው ነው፤ እነሱማ ከበድንነት ወደ በድንነት ተሸጋግረዋል። ዱላ በድን ያደርጋል፤ ዱላ የያዘ ሰው ከዱላው ጋር ብቻ የመነጋገር ዝንባሌ ያድርበታል። ዱላ ያልያዘ ሰው ጋር መነጋገር ውርደት ይመስለዋል። ውርደት ስተት ብሎ የሚመጣው ዱላ በቀደደው መንገድ ነው።
ገዢዎቻችን መላ አድርገው ሊይዙት የሚገባቸው ከዱላ ጋር መነጋገርን ሳይሆን ከሰዎች ጋር መነጋገርን መሆን አለበት። ግፍ እንደክረምት ጎርፍ ነው። በየቤታችን አካባቢ ስናየው የወረደው ዝናብ ትንሽ ይመስላል። በያለበት የወረደው ሁሉ ሲጠራቀም ትልቅና ኃይለኛ ጎርፍ ይሆንና ብዙ ጥፋትን ያደርሳል። ግፍም ሲጠራቀምና የማይችሉት ሸክም ሲሆን የከፋ ጥፋትን ያስከትላል። ይህ ከመሆኑ በፊት በግፍ መቀጠል የማያዛልቅ መሆኑን ተገንዝቦ የተለየ ሀሳብ ካላቸው ጋር ለመነጋገር በቆራጥነት መወሰን ያስፈልጋል። ከአብዛኛው ሕዝብ ጋር የተጣላ ሥርዓት በጦርነት ማሸነፍ አይችልም። መነሻውና መጀመሪያው ይኸ ነው። ጉልበት ያለውና በጉልበት የሚተማመነው አዲስ መላን ሲቀበል ሌሎችም መላቸውን ለመለወጥ ይገደዳሉ። የኢትዮጵያ ሕዝብ ፍላጎትና ምኞት ሥልጣኑን በሰላም መረከብ ነው። ለኢትዮጵያ ሕዝብም ሆነ ለተወሰነ ክፍለ ሕዝብ የቆመ ድርጅት ሁሉ ከዚህ የተለየ ዓላማ ሊኖረው አይችልም።

የተለያዩ የአገር ክፍሎች የአስተዳደር ሥልጣንም ሆነ የመገንጠል ጥያቄ፣ የመሬትም ሆነ የሌላ የኢኮኖሚ መብት በሕዝብ መወሰን አለበት ብለን ከተማመንን ውይይትንና የጉዳዮቹን ከባድነት የምንፈራበት ምንም ምክንያት አይኖርም። የችግሮቹ ሁሉ መነሻ የሕዝብን የሥልጣን ባለቤትነት መፍራት ነው። በውድም ሆነ በግድ ሕዝብ የፈለገው ነገር መሆኑ የሚቀር አይደለም። ይህንን የታሪክ ፍርድ ለመቀበል ከተራ አእምሮ በላይ አይጠይቅም። የሕዝብን መንፈስና አእምሮ አፍኖ፣ አካሉን ረግጦ በመግዛት ወደ ብልጽግናና ወደ ጥንካሬ እመራዋለሁ ማለት ዘበት ነው። ወንበሩ ላይ የተቀመጡትም ሆኑ ተቀናቃኞቻቸው አስተሳሰባቸውን ከዚህ በሽታ ማፅዳት አለባቸው። በቅን መንፈስ መነጋገር የሚቻለው ከዚያ በኋላ ነው።

ሌላም መወገድ ያለበት ችግር አለ። የአገርንና የሕዝብን ጉዳይ እንደግል ጉዳያቸው የሚመለከቱ ሰዎች ከባድ ስሕተትን ይፈጽማሉ። የግል ጥላቻና የግል ጠብ በአገር ጉዳይ ውስጥ ቦታ የላቸውም። የተለያየ ሀሳብ ይዘው በአገር ጉዳይ ላይ የሚነጋገሩ ሰዎች የሥልጣን ተቀናቃኞች እንጂ ጠላቶች አይደሉም። በመሠረቱ ጠላት የሚባለው ሊያጠፉት የሚፈልጉትን ነው።

የሥልጣን ተቀናቃኞች ዓላማ መጠፋፋት አይደለም፤ ሀሳብንና ሀሳብን በተግባር በማሳየት በሕዝብ ዳኝነትና በሰላም መሸናነፍ ነው፡፡ የሕዝብ ጉዳይ ያገባናል የሚሉ ሰዎች ይህንን ያህል ቅን መንፈስ ማሳየት ይጠበቅባቸዋል፡፡ ጠላትነት ሲኮተኩቱ ለየግላቸው ሳይሆን ለሕዝብ፣ የሚያስከትለውም አደጋ ከፍተኛ እንደሆነ መገንዘብ አለባቸው፡፡ ለዚህ ነው ከዱላው ይልቅ ወደ መላው ማዘንበል የሚያሻው፡፡

4 መደምደሚያ

የግፍ መሣሪያ የሆነውን ዱላ ለመጣል የአእምሮና የመንፈስ ብቃት ከተገኘ መላው የሚገኘው ከመነጋገር ብቻ ነው፡፡ ንግግሩ ፍሬአማ እንዲሆን ሥልጣን በዱላ የያዙትና ሥልጣን በዱላ ለመያዝ የሚፈልጉት ሁሉ በቅን መንፈስና በቆራጥነት ከራሳቸው ይበልጥ አገሪቱንና ሕዝቡን አስበልጠው ለትልቅነት በሚያበቃቸው ወኔ ዱላቸውንና ዛቻቸውን ጥለው መቀራረብ አለባቸው፡፡ ይህንን ለማድረግ ሁሉም ወገን ሊያምንባቸውና ሊቀበላቸው የሚያስፈልጉ ጉዳዮች አሉ፡፡ እነዚህም በቅደም ተከተል ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ናቸው፡፡-

የኢትዮጵያ ሕዝብ የመጨረሻው የበላይ ባለሥልጣን ስለሆነ ያለ ሕዝብ ፈቃድ ምንም ዘለቄታ የሚኖረው ውሳኔ ማድረግ አይቻልም፡፡ በሕግ ለሕግ የሚተዳደር ሕዝብ በሰው አይገዛም፡፡

የኢትዮጵያ ሕዝብ የተረጋጋና ዋስትና ያለው ኑሮ ለማካሄድ ሰላም ናፍቆታል፤ ሰላምን ይሻል፡፡

የኢትዮጵያ ሕዝብ ከድንቁርናና ከደህነት ለመላቀቅ፤ በሙሉ ኃይሉ ሠርቶ ለማምረትና ወደ ዘመናዊ የብልጽግና ኑሮ ለመግባት ይፈልጋል፤ ገበሬውና ሠራተኛው አምርቶ፣ ነጋዴው ነግዶ፣ ባለሙያው በየሙያው በሙሉ ልብ ሠርቶ ሁሉም የራሱ ባለቤት ሆኖ በሕግ ጥላ ስር የሚኖርበትን ቀን እየጠበቀ ነው፡፡

የኢትዮጵያ ሕዝብ የሥልጣን ባለቤትነቱን በሕግና በሥርዓት ካልተረከበ ሰላም አይኖርም፤ ሰላም ከሌለ እድገትና መሻሻል አይመጣም፡፡

በአለፉት ሀያ አምስት ዓመታት ውስጥ የተገነባው ሲፈርስ፣ የሠራው ሲወቀስ፣ የሚያላግጠው ሲወደስ፣ የተማረው ወይ ሲገደል፣ ወይ ሲታሰር፣ ወይ ሲሰደድ፣ በተለያዩ የዘመኑ ዜና ማሰራጫዎች ሕዝብን ማታለል ልዩ ጥበብ ሲሆን፣ በደርግ ዘመን በመደብ አሁን ደግሞ በጎሠኛነት ሕዝብ ሲታመስ አይተናል፤ እያየንም ነው፡፡ በነዚሁ ዓመታት ውስጥ ኢትዮጵያውያን ከመቼውም ጊዜ የበለጠ በችጋርና በስደት የታወቁ ሆኑ፡፡ ገና አላቆመም፡፡ የኢትዮጵያውያን ኩራትና ክብር ተሙዋጠጠ፤ በቀላሉና በትንሹ ራስን መሸጥና መለወጥ አዲስ ባህል ሆነ፡፡ የሚሸጥና የሚለወጥ ለክፉ ቀን እንደማይሆን ሳልተገነዘብን በዓለም ሁሉ የተከበሩና ኢትዮጵያንም ያስከበሩት አፄ ኃይለ ሥላሴ ብቻቸውን ሲሞቱና

የቀብር ሥርዓት እንኳን ሳያገኙ አየን፤ ኮሎኔል መንግሥቱ ብቻቸው መላ ከዱላ የሚሻለው፡፡

በትንሽነት ትልቅ ሥራ ማከናወን አይቻልም፡፡ ትልቅ ሆነውልን ተከብረው እንዲያስከብሩን እንፈልጋለን፡፡

አባሪ

ለቅንጅት ምክር ቤት የስንብት ደብዳቤ

በሊቀ መንበር ኃይሉ ሻውል በኩል
ለቅንጅት ምክር ቤት አባላት
መጋቢት 29፤ 1997

ቅንጅትና ምርጫው

ቅንጅቱ ሲመሠረት በአባል ድርጅቶች ሁሉ የታመነበት ዓላማ በዚህ ምርጫ በድል አድራጊነት መውጣት ነበር፤ ቅንጅቱ መንቀሳቀስ ከጀመረመረም በኋላ በአዲስ አበባ ብቻ ሳይሆን የቅንጅት ምልእከተኞች በደረሱባቸው ከተማዎች በሙሉ ቅንጅት በኢትዮጵያ ሕዝብ (በገጠሬውም ሆነ በከተሜው) ላይ የጫረው አዲስ ተስፋ ከተጠበቀው በላይ በጣም ከፍተኛ እንደሆነ ለመገንዘብ ችለናል፤ ዛሬ ቅንጅት ሰፊ የሆነ የሕዝብ ድጋፍ እንዳለው አያጠራጥርም፤ ከሁሉም በላይ ቅንጅት በጫረው ተስፋ ምክንያት ሕዝቡ በአደባባይ ራሱን አጋልጦአል፤ ስለዚህም በቅንጅት ላይ የማሸነፍ ግዴታ ወድቆበታል፤ ይህንን ምርጫ አገዛዙ ቢያሸንፍ በኽዝቡ ላይ ሊያስከትል የሚችለውን ጉዳት መገመት ብዙ መመራመርን የሚጠይቅ አይደለም፤ በእኛ ላይ የበለጠ ኃላፊነትን ሊጭንብን የሚገባው ይህ አስከፊ ሁኔታ ነው።

ነገር ግን ቅንጅቱ ከተቋቋመ ጀምሮ የቅንጅትን ድል የማድረገረ ዓላማ የሚጻረሩ ሁለት አዝማሚያዎች ለእኔ በግልጽ ሲታዩኝ ቆይተዋል፤ አሁን ለምርጫው የቀረው አምስት ሳምንታት ያህል ነው፤ ቅንጅት እነዚህን አፍራሽ አዝማሚያዎች ይዞ ከቀጠለ ድል የማድረጉ ዓላማ ቢያንስ የደበዘዘ እንደሚሆን ይታየኛል፤ ቅንጅት ድልን የማጣቱ ውጤት የኢትዮጵያን ሕዝብ ተስፋ ከማስቆረጡ ጋር ተያይዘው ብዙ ከባድ ጥያቄዎች ይነሣሉ፤ የተለያዩ መልሶችም ይሰጣሉ፤ ዛሬ ቅንጅት በግልጽ ተነጋግሮባቸው ሊፈታቸው ያልቻላቸው ቅራኔዎች በዚያን ጊዜ ገሀድ ይወጣሉ፤ በአደባባይ በይፋ መወነጃጀሉ የማይቀር ይሆናል፤ በምርጫው የሚወድቁት ሰዎች ያለጥርጥር ይከፋሉ፤ በምርጫው የቀናቸው ሰዎች ሠራዊት የሌለው ጄኔራሎች ይሆናሉ፤ የዛሬው ሁኔታ በሰኔ በፍጹም ይለወጣል።

ለእኔ እንደሚታየኝ የቅንጅቱ አባሎች በሰኔ የሚፈጠረውን ሁኔታ ዛሬ በዓይነ አእምሮአቸው ማየት ግዴታቸው ይመስለኛል፤ አስቸጋሪ መሆኑ ይገባኛል፤ ግን ይቻላል፤ ቅንጅት በድል አድራጊነት ቢወጣ የሚያስከትለውን በአገሪቱ ሁሉ የሚያስተጋባ እልልታ በቅንጅት አባሎች ላይ ከሚጥልባቸው ከባድ ኃላፊነት ጋር ቀድሞ ማየት የሚሳነን አይመስለኝም፤ ቅንጅቱ ቢሸነፍ ግን በአገሪቱ በሙሉ ብቻ ሳይሆን በውጭም የሚያስተጋባ ኡኡታና በቅንጅት

አባሎች ላይ የሚሰነዘረውን የመረረ ነቀፌታ እንዴት እንደምንጋፈጠው ከአሁኑ ማሰብ ተገቢ ይመስለኛል፤ የአንድ አገር ሕዝብን ተስፋ አጨናግፎ በሰላም መኖር ያስቸግር ይሆናል፤ በሁለቱም አቅጣጫዎች ሊታሰብ ይገባል፤ በሰኔ ለማሰብ ጥቂት ይረፈረዳል፤ ዛሬ ባለንበት ሁኔታ ቅንጅቱ ቢያሸንፍ ምን እንደሚያደርግ የታወቀ ነገር የለም፤ እዚያ ስንደርስ እንወጣዋለን ተብሎ የታለፈ ጉዳይ ነው።

ቅንጅት ለድል እንዳይበቃ የሚፈታተኑት ሁለት አዝማሚያዎች በውስጡ እንዳሉ ይታየኛል፤ አንዱ ሁላችንም በደንብ የምናውቀውና መፍትሔ ልናገኝለት ሞክረን ያቃተን የመኢአድና የኢዴአፓ/መድኅን የማይበርድ ባላንጣነት ነው፤ በሁለቱ መሀከል ያለው ፉክክር ለኢትዮጵያና ለኢትዮጵያ ሕዝብ ቦታ ያለው አይመስልም፤ ትልቁና ዋናው ዓላማ አንዱ ሌላውን በማናቸውም መንገድ መብለጥ ነው፤ እንዲህ ያለ መንፈስ በነገሠበት በመተባበር፣ በመረዳዳትና በአንድነት ምርጫው ለቅንጅት የተመቸ እንዲሆን ለማድረግ አይቻልም። ቅንጅት ያለበት የገንዘብ እጥረት ሳያንሰው ሁለቱ ድርጅቶች ያላቸውን የሰው ኃይል ማቀናጀትና ማስተባበር ባለመቻላቸው ብዙ መራጮች ያመልጡናል የሚል ከባድ ስጋት አለኝ፤ የሁለቱ ቡድኖች ባላንጣነት ከአገር አልፎ በአሜሪካም እንዳለ ያለጥርጥር መናገር ይቻላል፤ ቡድኖቹን ከአሜሪካ ጋር የሚያይዛቸው የገንዘብ ሰንሰለት ዓላማ ግልጽ አይደለም፤ ከአገር ዓላማ ጋር የተያያዘ ከሆነ ሰጪዎችም ሆኑ ተቀባዮች በአንድነት መራመዱን የማይፈልጉበት ምክንያት ምን አለ? በአሜሪካ ላሉ የየቡድኑ ደጋፊዎች ከድል በኋላ ለሚሆነው ቃል የገባላቸው አለ?

በተለያየ ሁኔታ የሁለቱ ቡድኖች ባላንጣነት አገርን ሊጎዳ የሚችልበት ደረጃ ላይ ደረሰ ይመስለኛል፤ ባላንጣነቱ የደረሰበትን ደረጃ የሚያመለክተው አንድ የመኢአድ አባልና አንድ የኢዴአፓ አባል በአንድ ላይ ተቀምጠው የቅንጅቱን ተግባር ለመፈጸም የማይችሉ መሆናቸው ነው፤ እንደዚህ ያለ ወደጥላቻ ያመዘነ ስሜት በልብ ቋጥሮ የቅንጅትን ዓላማ ለማሳካት አይቻልም፤ በአንድ በኩል የግል ዓላማ ከድርጅት ዓላማ ጋር፣ በሌላ በኩል የድርጅት ዓላማ ከቅንጅቱ የአገር ዓላማ ጋር እየተጋጨና እየተቃረነ እርስበርስ መዳከምን እንጂ አብሮ በአንድነት መጠናከርን የማያስገኝ እየሆነ ነው፤ ዛሬ ተደባብሶና ተዳፍኖ ያለው ጥላቻና ቂም ነገ ገሀድ ይወጣል፤ የዚህን ስጋት ውጤት የቅንጅት አባሎች በግለሰብም ሆ በድርጅት ደረጃ እስከሰኔ ቆይተን እንየው ካሉ አውቀውም ይሁን ሳያውቁ «ፖሊቲካ ደኅና ሰንበት» ማለታቸው ይሆናል፤ በፖሊቲካው ትግል ውስጥ የቆዩት የሁለቱ ቡድኖች አመራር አካሎች በራሳቸው ላይ ያንዣበበውን የፖሊቲካ ክስረት መገመት ያቅታቸዋል ብሎ ለማመን ያስቸግራል፤ ጥላቻ ችሎታን እንደሚቀንስ የታወቀ ነው።

የቅንጅቱን የሰው ኃይል ማቀናጀት ከባድ ችግር በሆነበት ጊዜ ቢሮን፣ ቁሳቁስንና ገንዘብን በተቀናጀ ሁኔታ ለመጠቀምና ተፈላጊውን ውጤት ለማስገኘት እንዴት ይቻላል? በአጠቃላይ የሁለቱ ትልልቅ ድርጅቶች ፉክክር ቅንጅትን ለተፈለገው ውጤት እንዳያበቃው አደረገ መሆኑን ማየትስ እንዴት ይሳነናል? ጊዜው ሳያልፍ ቆራጥ እርምጃ ተወስዶ መታረምና ቅንጅቱ በእውነት የሚቀናጅበትን መንገድ መቀየስ አስቸኳይ ግዴታችን እንድናደርገው ያሻናል፡፡

ሁለተኛው ችግር የድርጅቶች ሳይሆን የግለሰቦች ነው፤ ግለሰቦቹ በድርጅታቸውም ውስጥ ሆነ በቅንጅቱ ውስጥ ቁልፍ ቦታና የተግባር ተሳትፎ ያላቸው ከሆኑ ተጽእኖአቸው ድርጅታቸውን አልፎ ቅንጅትንም ይነካል፤ አንዳንድ ግለሰቦች ይህንን የ97ን ምርጫ እንደዓላማ ሳይሆን ለሌላ ዓላማ (ለ2002 ምርጫ) መረማመጃ አድርገውይመለከቱታል፤ ስለዚህም ለአንዱ የቅንጅት አባል ዓላማ የሆነው ለሌላው የቅንጅት አባል ስልት ነው፤ የዚህ ውጤት ውዥንብርና መደናበር፣ አለመግባባትም ይሆናል፤ ፓርቲዎች የብዙኃኑን ዓላማ ማራመጃ መሣሪያዎች መሆናቸው ቀርቶ የግለሰቡን ዓላማ ማራመጃ መሣሪያ እንዲሆኑ ማድረግ የፖሊቲካን ትርጉም ይለውጠዋል፤ ወይም ሌኒኒስት ያደርገዋል፡፡

ለእኔ እንደሚመስለኝ ፖሊቲካ የጋራ ዓላማ ይዘው በጋራ ስልት የሚመሩ ሰዎች ተግባር ነው፤ በአንድ የኳስ ቡድን ውስጥ ሦስቱ አጥቂዎች በጨዋታው አናሸንፍም ብለው አቅዋም ከያዙ በተግባር የተለየ ለማድረግ በጣም አስቸጋሪ ነው፤ (አንዱ) ዓላማ ብሎ የሚፍጨረጨርበትን ስልት ብቻ አድርጎ የሚመለከተው ያቀልለዋል፤ በአስተሳሰብ ከቅንጅቱ ጋር አልተቀናጁም ማለት ነው፤ ኢትዮጵያ ተመልሳ በወያኔ/ኢሕአዴግ ቀንበር ስር ከወደቀች የእኛም ውድቀት መሆኑን ያልተገነዘቡና ለ2002 ምርጫ የሚዘጋጁ ሰዎች በመሀከላችን የአሉ ይመስለኛል፤ በየዋህነት ከአየነው የዋህነት ይመስለኛል፡፡

ለድርጅታችን ያወጣነው ስም ቅንጅት ለአንድነትና ለዴሞክራሲ የሚል ነው፤ ታዲያ ለኢትዮጵያ ሕዝብ የምንመኘውን አንድነት እኛ በውስጣችን ማሳየት የለብንም? ዴሞክራሲ ማለት የተለያዩ አስተያየቶችን በሰላምና በቅንነት ማስተናገድ ከሆነስ በእኛ መሀከል እንዲህ ያለ አሠራርና መንፈስ መለመድ የለበትም?በለስ ቀንቶን ብናሸንፍስ እንዴት ተብሎ ነው አገርን ማስተዳደር የሚችል መንግሥት ማቋቋም የምንችለው? በየሥልጣኑ ሥፍራ ላይ የሚደለደሉትን ሰዎች እንመድብ ሲባል እንደቀላል ነገር እየተመለከትነው እስካሁን አልተቻለም፤ ምክንያቱ መፈራራት መሆኑ ግልጽ ነው፤ ምን ዓይነት የጥላቻና የእርስበርስ መጠላለፍ አስተዳደር ሊመሠረት ነው?

ከላይ የተጠቀሱት ችግሮች የሉም ብሎ መካዱ መፍትሔ አይሆንም፤ የሉም በማለት ብቻ አናጠፋቸውም፤ መፍትሔው በእውነትና በቁርጠኛነት፣

በንጹሕ ኅሊናና በመተማመን ተነጋግረን የመጨረሻ መፍትሔ ስናገኝላቸው ብቻ ነው፡፡

ትናንት ለየብቻችን ስንፎካከር ያደረብንን ቁጪትና ቂም ዛሬም በአንድ ላይ ሆነን ተሸከመነው መቀጠሉ አውቀንም ይሁን ሳናውቅ ነገ መርዙን በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ ለማራገፍ ያቀድን ያስመስላል፤ ያስከብራል ብለን የገባንበት ተግባር ለአሳፋሪ ውርደት ሊዳርገን እየተፈታተነን ነው፤ራሳችንን አሸንፈን ፈተነውን ሳናልፍ ወያኔ/ኢሕአዴግን ለማሸነፍ የምናደርገው ትግል ይሰምርልናል ማለት ከንቱ ምኞት ነው፡፡

በመጨረሻ አንድ ሀሳብ ላቅርብ፤ በሁለት ደረጃዎች የሚገለጥ ነው፤ በመጀመሪያው ደረጃ የቅንጅቱ የምክር ቤት አባላት ከልብ ተነጋግረቀውና ያለፈውን እርግፍ አድርገው ትተው ለወደፊቱ በአንድነት ለቅንጅት ለመሥራት ቃል ኪዳናቸውን ማደስ ያስፈልጋቸዋል፤ በሁለተኛ ደረጃ የቅንጅቱን ዓላማ ሰፋ ላለ መድረክ ለማስተዋወቅና ቃል ኪዳናችንን ለማጠናከር ጉዳዩን ሰፋ ያለ ጉባኤ እንዲወያይበት አድርገን ቅንጅቱ በምርጫው በድል እንዲወጣ ማረጋገጥ አለብን፤ የአራቱም አባል ድርጅቶች የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴዎች በአንድ ላይ ተሰብስበው፣ ተወያይተው አንድ ውሳኔ ላይ እንዲደርሱ ጊዜውና ቦታው ተመቻችቶ እንዲገለጽ ሀሳብ አቀርባለሁ፡፡

ጥላቻን በፍቅር፣ ቂምን በይቅር ባይነት፣ ጥርጣሬን በልበ-ሙሉነትና በመተማመን፣ የግል የሥልጣን ጥምን በአገር ፍቅር ስሜት አሸንፈን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ነጻነት አስተማማኝ ምክንያት ለመሆን እግዚአብሔር ልባችንን ለበጎ መንፈስ ይክፈትልን፡፡

ይህ እስከሚሆን ድረስ ከዚህ ቀን ጀምሮ በቅንጅቱ ውስጥ የማልገኝ መሆኑን ስገልጽ በመሪር ሐዘን ነው፡፡

ታዛዥዎ

መስፍን ወልደ ማርያም